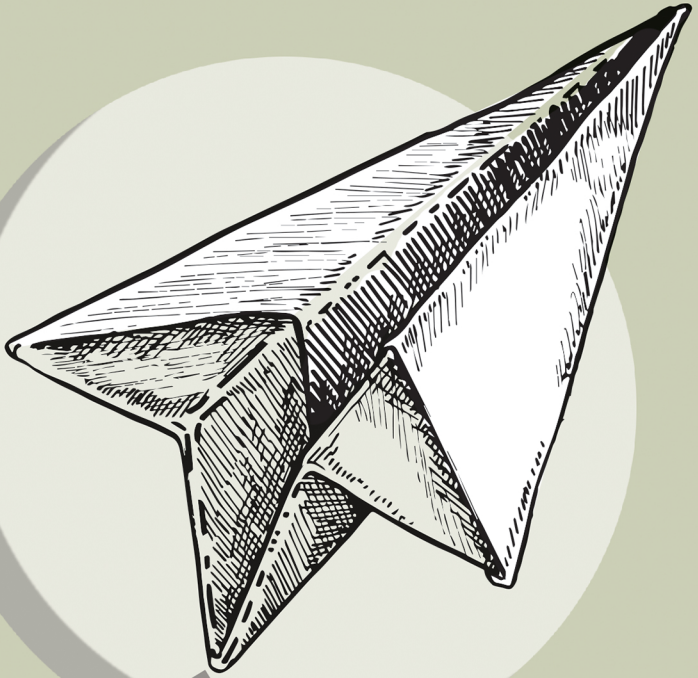

çocuk kalbim
genç aklım
ergül çiçekler

Çocuk Kalbim
Genç Aklım

Ergül Çiçekler

Ayışığı Kitaplığı

Kitabın Adı

Çocuk Kalbim Genç Aklım

Yazar Adı

Ergül Çiçekler

Birinci Basım

Temmuz 2020

ISBN

-

Yayın Sertifika No

15814

Baskı

Net Kırtasiye Tan. ve Matbaa San. Tic. Ltd. Şti.
Adres: Ömeravni Mah. İnönü Cad. Beytülmalcı
Sok. No: 23/A Beyoğlu/İstanbul
Tel: 444 07 08

Kapak Tasarım

Sena Şat

Telif Eserleri Kanunu gereğince bu eserin
bütün hakları Yeni Dönem Yayıncılık'a aittir.

Yeni Dönem Yayıncılık

İskenderpaşa Mah. Sofular Cad.
Fatih / İstanbul
Tel&Fax: 212 533 32 57
www.mucadelebirligi10.net

İçindekiler

Bazıları Böyle Büyür	9
Damla'ya Dolaylı Mektuplar/ Damlanın Öyküsüne	15
Yaşamamış Olmak	21
Damla'ya Dolaylı Mektuplar/ Kardelen'in İsyanı	25
Vezûv Dağındadır Ateş	31
Çocuk	35
Zindan ve Kemancı	42
Bir Evin Öyküsü	50
İplik Fabrikası	55
Markalı Yazarlar	66
İnşaat Bugün Bir Kat Daha Yükselecek	74
Otuz Bir Yıldır Bir Defa Bile Kilitlenmeyen Kapı	80
Yarım Kalan Bir Öykü: İso ve Zeyno	86
İki Irmağın Öyküsü	111
Erik Ağacı	145
Aralık	157
Hangi Ütopya?	167
Tuhaf	178
Çocuk Kalbim Genç Aklımla	182
Listeler	186

YAYINCI NOTU

Ekin-sanat mücadelesinde 15.yılını geride bırakan Önsöz Dergisi'nde çeşitli dosya konularında yazılar hazırlandı, araştırmalar derlendi, devrimci sanatçıların hayatları işlendi.

“İnsanlığın kurtuluşunu hedefleyen sosyalizm büyük bir eserdir; bu da onun Önsöz'üdür.” şiarıyla yayın hayatı boyunca hep devrimci aydınları, sanatçıları konu ve konuk eden Önsöz, yayınladığı 45 sayıda yazılan-çizilenleri derledi. “Hasat Zamanı”, “Sanata Dair Notlar-2”, “Tarihsel Gelişmelerin Sanata Yansıması” ve “Yabancılaşmaya Karşı Beyin Egzersizleri” kitaplarıyla başlayan serinin devamı niteliğinde hazırlanan bu kitaplar Ayışığı Kitaplığının içerisinde sizlerin beğenisine sunuluyor.

Temmuz 2020

KİTABA DAİR

Önsöz Dergisinin ilk sayılarından itibaren yazmaya başlayan Ergül Çiçekler, Önsöz'ün düzenli yazarları arasında yerini aldı. Ergül Çiçekler'in şimdiye kadar dergide yayınlanmış öyküleri "Çocuk Kalbim Genç Aklım" ile sizlerle buluştu.

Bu kitaptaki öykülerde yıllarca tutsak kalmış birinin gözünden, dışardaki dünyanın hikayelerini bulacaksınız. Dış dünya ile uzun süre temas edemeyen ancak tıpkı dışarıda biri gibi yazabilen, hatta çoğu zaman "dışarıda" olanlarımızdan daha iyi bir göz ve yürekle yazabilen devrimci bir tutsak ile tanışacaksınız.

Ergül Çiçekler, "Hayata Dönüş" katliamı ardından devrimci tutsakların başladığı ölüm orucu eyleminin eylemcilerinden biriydi ve eylem sonrasında hafızasını yitirdi. "Nasıl birisiydim" diye sordu dostlarına, yoldaşlarına ve yeniden öğrendi her şeyi. Yeniden seçti aynı zorlu, onurlu yolu ve yürüdü, gerçeğin gözlerinden gözlerini kaçırmadan. Edebiyatı hiçbir zaman bırakmadı. Bu yolculukta onun elinden tutan her zaman bir öyküsü, bir şiiri vardı.

15 yıldır öykü ve şiirlerini Önsöz'le paylaşan Ergül Çiçekler "çocuk kalbi"ni ve "genç akli"ni bizlerle paylaşmaya devam ediyor.

Çocuk Kalbim Genç Aklım

BAZILARI BÖYLE BÜYÜR

*O bazıları çocuktur
Ve sayıları en az beş milyondur!*

Bağırarak her zaman suskunun yenildiği an değildir. Mesela inanmadığın ve doğru olmayan sözleri bağırmışsan!.. O zaman dildeki kuru bir gürültüden öte ne?.. Nedir ki?.. Ve çoğu kez yürükte, parmağı tetikte bir keskin nişancıdır suskunluk; amansız, duraksız ve hep büyüyen ve de ilk cüret çağrısıyla tetiği çekecek olan.

Beş senede biz bağırdık kuru bir gürültüyle ve yüreklerimizde nişan almıştı susku. Biz de çocuktuk!.. Ne zor bilir misiniz bir çocuğun inanmadığı sözleri bağırmaması? Bağırdık korkutulmuşluklarla dolu seslerimizle. Oysa çocuk da olsak yine de anlamıştık “andımız” diye, “ne mutlu” diye, “küçüklerimizi sevmek” diye bir şeyler yoktu; biz sadece bağırdık. Ve çekilirken göndere bize ne! “Korkma sönmez” söner mi sönmez mi diye hiç düşünmeden (belki de bundan bize ne diyerek) zorla “rahat” zorla “hazır” olduk ve bağırdık!.. Oysa biz aslında hep susmuştuk.

Siz hiç avaz avaz bağırdığınız zaman çocuklar gördünüz mü?

Bazıları böyle büyür ve sayıları en az beş milyondur..

Ve öğretmenlerimiz ne çok şey öğrettiniz bize! Hayat bilgisi ve çarpım tablosu, bir de tokat yerken suratımıza el kaldırmamayı, sonra elimize soypayla vurulurken elimizi çekmememiz gerektiğini ve moraran ellerimizi, ayaklarımızı taşa koyarak sızısını dindirmeyi!.. Nasıl da çabaldınız Türkçe öğrenelim diye ve bir an önce unutalım diye kendi dilimizi. Bu yüzden her “bele” bir tokat, her “evet” ise bir aferindi. Bize kendi dilimizi yasakladınız... Size göre mendil kapmaca ve istop oynamalıydık... Dövüyordunuz bizi ateşten atlıyorsunuz diye. Ve bir de tüfekçiliğin, pusuculuğun oyunlarını oynadığımız için. Ama işte biz kazandık, büyüdü çocuklar... Zaman değişti ve oyunlar gerçeğe döndü... Bazılarınız öğretmeye değil unutturmaya gelmişti. Bazılarınız bizim oralara hiç gelmemeliydi... Şüphesiz iyi öğretmenlerde vardı, ama o kadar az ve o kadar kısa kalıyorlardı ki kayan yıldızlar gibiydiler. Ve kâğıtlarında, hep sürgün öykülerinde hep sürülmüşlük. Hep gitmeler vardı!..

Siz hiç kendi dilinizde evet dediğiniz için dayak yediniz mi?

Bazıları böyle büyür ve sayıları en az beş milyondur!..

Uzak diyarların insanlarıydık, çocukluğumuz bile farklıydı. Hani denir ya “bütün çocuklar birbirine benzer” diye. Nasıl da koca yalanlar söylüyorlar, çocuk güzelliği ve masumiyetine sığınarak. Nasıl da aldatıyorlar insanları. Aslında bütün çocuklar birbirlerine benzemiyorlar, çünkü buna izin vermiyorlar. İşçi çocukları işçi çocuklarına benzer, yüzlerinde ve üstlerinde yoksulluk vardır!.. İşgalin çocukları da işgalin çocuklarına benzer, yüzlerinde acı, korku ve yüreklerinde isyan vardır. Kimisi koca tanka bir küçük taşla saldırır, kimisi gerilla

için kurşun kaçıır kontrol noktalarından!

Mezopotamya'nın çocuklarıydık. Ne tuhaf, bir defa gülmek için bile kaç töre çiğnememiz gerekirdi... Ve biraz fazla güldüğümüzde ihtiyarların bakışları böğrümüze saplanacak birer süngü gibi üstümüze çevrilirdi. Biz de susarak gülerdik gözlerimizle!.. Göz bebeklerindeki gülüşlerle başlar çoğu kez o ilk isyancı başkaldırıları... Sonra büyüdükçe bizimle büyür susku!..

Bakmayacaktık artık yaşitlarımıza “kızlar erkeklere kardeş, erkekler kızlara bacım” diyecekti. Soramazdık neden diye!.. Mesela sevmediğin birine neden bacı ya da kardeş diyecektik? Soramazdık.

“Aman ha! Namus bu, kan gövdeyi götürür”

*Aslında bir incir çekirdeğini bile doldurmaya-
cak olan yüzünden*

Çoğu kez kan gövdeyi götürürdü.

Durduramazdık.

Çocuktuk durduramazdık

Bizi dinlemezlerdi.

Ama bakmadan

Yaşınıza elimize tüfek verirlerdi

Vuralım diye Seyfo Dayı'yı

Tarla meselesinden

Bir balya ot için

Bir çuval arpa için

Bacıma bir kez baktığı için

Bilmem kaç çocuk babası

Allah'ın bir garibanı

Söküklü, yamalı

Seyfo Dayı'yı

Vuralım diye...

Kan davası denir

Aslı ne namustur

Ne dava...

Ölenler yoksul insanlardı

*Öldürenler yoksul
Ve cellâdın ekmeğine
yağ sürmekten başka
hiçbir şeye yaramazdı
Adına dava denilen bu şey
Bazılarının eline tüfek verilir
Ve sebepsiz cinayetlere yollarır
Siz hiç küçük çocukların
adam vurduğunu
Gördünüz mü?
Ama boş yere mesela!..*

Bir kuşak yetişiyordu boyun eğmeyen ve giderek asileşen!.. Büyüyorduk ve bazılarımız demiyordu kimselere kardeş ya da bacı. Kızlar, kadınlar erkeklerin yanından geçti başları önünde, erkekler kızların, kadınların yanından geçti başları yine önde, kimse dönüp bakmadı diğerine,

*Bakmadı
Bakamadı
Bakamazdık*

Ama yine de demedik birbirimize bacı ya da kardeş, itaat etmemekti biraz da yaşamak. Ve çok geçmeden ilk bedelini ödedik itaatsizliğimizin. İhtiyar kadınlar meze yaptılar bizi dedikodularına; “adam olmadık biz bacım demiyorduk karı kısmına.”

*Cehalet böyle kör bir şeydir
Leke sürmeye kalkar
En namuslu ak beyaza!..*

Ne tuhaftı çocukluğumuz, susarak gülmeyi, karşı koymayı ve aynı hayalleri kurmayı öğreniyorduk.

Siz hiç isyanı susarak büyütenleri
 Gördünüz mü?
 Delicesine seven ve onu sessiz bir vakurla
 Yüreğinde büyütenleri
 Mesela böyle büyüyen bir kuşağı
 Gördünüz mü?
 Bazıları böyle büyür ve sayıları
 En az beş milyondur.

Sonra değişti zaman ve suskunun yerini haykırımlar aldı. Anladık bir kez inanarak haykırmanın mutluluğunu, güneş artık hiç batmayacaktı. "akıl vermeye ne çok gelen oldu!" Oysa bir kez çekmişti tetiği yürekteki susku ve ilk mermileri olmuştu haykırımlar,

Tilililer
 Kurşunlar
 Taş parçaları
 Sonra ateş
 Sonra ölene değin hiç durmamak
 Artık susmayacak ve asla
 Uslanmayacaktık

İlk isyanımız, gözlerimizdeki gülümseyişler, büyüyünce ellerimizde ateş oldu... Sonrası hiç bitmeyecek...

Ve ölürlük gencecik selviler
 Ölü çınarlardır sanki
 Köklerinden alev alan
 Yanar yanar yanarlar
 Muştı fidanları
 Kalleşçe vurulur yakılır boğazlanırlar
 Ölürlük ölürlük ölürlük
 Ama hala gözbebeklerindedir o isyancı
 Sen çocuk kahkahaları

Bahardır çocuklar ve baharda toprağa tohum, çocuğa umut, ekin. Toprak fideleri, çocuk isyanı büyütür bağrında. Bahardır çocukluk, çakılır ilk kıvılcım iki körpe elde iki çakmaktaşı ile. Sankin küçümsemeyin bir kıvılcımı bile, koca dağlara düşen koca ateşler böyle birden harlanmadıya... Önce kıvılcım, sonra koca ateşlere

Büyürler

Büyürler

Büyürler

Siz hiç savaşın orta yerinde

İnatla büyüyen

İsyanın çocuklarını gördünüz mü?

Bazıları böyle büyür

Ve sayıları en az beş milyondur.

Önsöz Dergisi, 2.Sayı

DAMLA'YA DOLAYLI MEKTUPLAR*

DAMLANIN ÖYKÜSÜNE

Sabah yeni akşamüstü, Botan'ın sabah serinliğine uyandı çocuk ve hemen babasının yatağına baktı yine yoktu belliydi. Bu gecede gelmemişti. Bu üçüncü sabahtı, üç sabahtır babasının yokluğuna uyanmıştı. Usulca yürüdü avluya, annesini gördü: “daye bawe min le q deriye?” (anne babam nerede?) Kadın acı bir çaresizlikle baktı kızına, üç gündür sessiz ağlamaktaydı, söylemiyordu, söyleyemiyordu üzülmesinler diye. Çocuklarına üç gündür yalan söylüyordu, “babanız yarın gelir” diyerek. Ama artık dayanacak gücü kalmamıştı, hıçkırıklar arasında sesi duyuldu. “bawe te naye” (babam gelmeyecek), “bawe te dur çiye” (baban çok uzaklara gitti). Küçük kız bilirdi çok uzaklara gidenlerin bir daha dönemeyeceğini. Çöktü küçük omuzları, eğildi duvar dibine, babasının yüzünü hatırladı o çok sevdiği yüzünü ve kopup geldi göz pınarlarından bir damla. Süzüldü yanğından, uçan bir kelebek gibi narince kondu taşın üstüne, sonra ısındı taş, kanatlandı damla, aktı maviliğe... Botan'da bir adam vuruldu, gökyüzünde bir damla yaş...

O bir damla yaş ulaştı o koca buluta, gidenlerimizin acısına dökülenlerin hepsi oradaydı, gökyüzünde koca bir bulut olmuş en güzel iklim için

durmadan yağıyorlardı. İlle de bahar olsun diyerek arıyorlar yağılacak her kuraklığı, ille de bahar, yoksa acılarımız nasıl denebilir ki?.. Büyük boranlarımız mayalanmış çoktan, yağacak nice yağmurlarımız var. Yeni bir damla daha yükselir otuz beş yıldır çoğalanlara yoldaş, o büyük fırtına sürüyor.

*Ve yağıyor zaten... Hey gül kaç çiçektir...
Kaç tükenmez bahar... Acılarımız...
Mevsimleri doyuracak kadar çok*

Bir damla daha asi boranlardan kopup gelen. Hani yeşermezdi beton. Oysa bakın boy verdi damla, Temmuz sıcağında, demirlerin arasında bir kızıl gül büyümekte ve bir damla suyumuşçasına, uçarcasına yükseliyor.

*Hani beton... Hani zalimdin sen... Hani bize boyun eğdirecektin
İşin çok zor senin... Kızıl güller açtıkça... Demirlerin arasında.*

Merhaba damla, taşır mısın yüreğinde Botanlı küçük bir kız çığlığını, sonra evlatları ölen anaların acılarını ve baharın onca güzelliğini ve yaşamayı. Yüreğinde ne taşırsın damla?

*Köklenmiş dehşet... İsyana durmuş... Oy yüreğin... Yüreğin
Yüreğimiz... Hepsi bir damla su... Ooo senin o dehşet... Yüreğin.*

Yükselir, uzar, boylanır kızıl gülümüz, beton çatır çatır çatırdar. Kök var toprağa inecek, bunu kim ve ne durdurabilir ki? Burada ölmekten bahsim, bilakis yaşamaktan köklenmektendir. Bunun için açar kızıl güllerimiz ve her yeni günleri bir

yağmurdur, yağarlar umutlu topraklara, daha da kızıl gülleri. Damla göl olur uzar, gül damla olur yağar ve böyle çoğalır bizim çiçeklerimiz...

İşte zamanın ateşinde boy veriyor uzayanlar. Bir damla sudur yüreklerimize düşen... Ve "eyvah damla boşa gitti, taşa düştü" derler, ancak duy-mayı yitirenler.

*Bir kızıl gül daha boy verir
Düşer yüreklere bir damla
Çoğalmanın engin şarkısı
Damlam
Kınsız çığlığım benim
Çıplak dövüşken yüreğim
Yaşamın güzel destanı
Aaah keşke ben
Çakmak taşlı bir ressam olsaydım
Mağara duvarına seni çizerdim
Bütün ilkelliğimle
Yoldaşım
Bir kez daha merhaba
Hiç gitmediğim halde
Bu destansı gelişine
Bin selam
Yoldaşım
Benim de bir hayatım var
Büyür çığlığın olsun...
-Damla düşer ve
su yakar mı?
Merhaba damla
Yüreğime düştün
Su yakar mı damla?
Su yakar
Yüreğime düştün damla
Beynime
Gözlerime
Ellerime*

*Bütün umutlu topraklarım düştün damla
Bütün umutlu topraklarım
Yeşeren*

*Büyüyerek
Köklenen umutlarım
Yürüdüğümüz yola düştüm damla
Bak nasılda sırlıklam yağmurlarında
Dövüşken yürekler
Bak bizimkiler*

*Bizimkiler
Çarpışıyorlar kahramanca
Daha daha düş damla
Daha daha düş
Günlerce ve günlerce
Ki aydınlansın daha çok
Bu ışıklı yolumuz
Damlanın tınısında*

En son mektubunda “yoldaş yaz geldi hadi nereye gidiyoruz” demiştin. Gidecek ne çok yer var değil mi damla? Aslında ben şimdi seninle yürümek istedim. Şöyle akşamüstünün sakin bir sokağında ve sokağın öbür ucunda ne olduğunu umursamadan. Yani ille de muhteşem bir yere gitmesek de olurdu. Şimdi okuyanlar diyecek ki “bu arkadaş delirmiş, hiç damla yürür mü, hiç damlayla yürünür mü? Damla bu, sadece düşer.” Hayır, damla sadece düşmez, o yağar ve hep yükselir. Güzel kanatlı bir kuşa benzer, bir göktedir, bir yerde, korkunç bir devinimdir onun ömrü. Ve ne büyük mutluluktur damla olabilmek.

Bu bizim damlamız onun ayakları var, iki güzel kadın bacağıyla adımlar yolunu ve öpülesi elleri, önce bakışları gözlerinin, biraz açıktır. Fazla uzun boylu sayılmaz mesela sırtık gibi

değildir. Boyları kısa olur yüksek dağ çamlarının ama kökleri ile kimse boy ölçüşemez. Bir de kalbi var damlamızın, ak, temiz, kızıl ve namuslu. Ve de yoldaşlarıyla çoğul. Bizim incecik narin damlamız Temmuzda açan kızıl gülümüz.

-Damlayla sohbet ve öfkemize dair bir söz-

Bugün TV'yi izledin mi damla. Cellâtlar kan içiyorlardı. Elleri bağlıydı bacaklarında kurşunlar, kaç kez vurdular onu damla, kaç kez? Ankara sanki ölmüştü, susmuş, ylgın Ankara yoktu!.. Bir kent gördüm ve elleri bağlı bir aslan, aslanı vurdular, kent çoktan ölmüştü.

*Gördün mü damla?
Canlı yayınlarda kan içtiler
Aç itler sürüsü
Zavallı bir dehşettir onlarınkisi
Korku kan içirir cellâtlara
Ve öylesine mahirdirler ki öldürmekte
Yaşamak diye bir iddiaları kalmamıştır.
Bir şehit gördüm damla
Ankara'ydı
Ve ne Mamak'ta bir kahvehane
Ne Kızılay'da bir miting
Ve ne de Gençlik Parkı'nda göz göze âşıklar
Çankaya'yı gördüm damla
Çankaya'yı aç kurtlar basmıştı
Ve sokakta insan parçalamaktaydılar
Yaz bunu bir kenara damla
Yaz belleğimize
Silinmesin!..
Bizim de yüreğimiz var uslanmaz
Ve ellerimiz tetik çeker
Namusluca!!!
-Ve bu sohbetimizin sonu-*

“Neden damla” diye sormuşsun, büyük serüvenini duyduğumda, saçların, parmakların, beynin, kalbin sanki ateş olup yanmaya başladı. Bin bir kaygı, milyonlarca coşku, yoldaşım seni seviyordum ama bu kadar çok sevdiğimi inan ben de bilmiyordum... Sonra yoldaşlardan mektuplar geldi. Baktım ki onların da ellerine, beyinlerine, yüreklerine düşmüşsün. Ve anladım ki su yakar, hem de o büyük sevdanın ateşiyle...

Ben yoldaşlarımın yüreklerini hep umutlu topraklara benzetirim. Sen ise bir damlaydın içimde bir çocuğun gözyaşını, bir okyanusun suyunu ve Denizgillerin düşünüyü taşıyordun. Sen damlaydın işte bütün umutlu topraklarıma düşmüş yanıyordun... Su yanıyordu yüreklerimizin ortasında!..

Biz şimdi senin gölgendeyiz. Kızılca yol, her yeni gün ayrı bir yağmur, sula umutlu topraklarımızı, yüreklerimizi. Sen hep yağ, sonsuzca, gölgede ıslansın toprağımız, güneşinde açsın gülüşlerimiz yeni günlerimizi.

Seni nasıl tarif edeyim, damla olmaya sen karar verdin, böyleydin, böyle yürüdü, böyle yağdın... Bak damlamız çoktan çoğaldı. Yüreklerde çiçeklendin sele döndün. Aldı başını gitti deli akışın... Söyle Hevala mîn sıradaki otuz günün adı ne olsun. Bu ismi sen bulmalısın. Eee ne de olsa bu senin koşun... Sevgilerin en büyüğü yoldaş sevgisiyle... Seni sevmek öylesine güzel ki yoldaşım, öylesine güzel.

Önsöz Dergisi, 2.Sayı

*26 Temmuz 2005, ölüm orucu savaşçısı Serpil Cabadan için yazılmıştır.

YAŞAMAMIŞ OLMAK

Eksik öyküler vardır... Yarım şiirler, bitmemiş türküler, ama hiçbiri yaşamamış olmak kadar ağır değildir. Kırık hayatlar vardır... Vefasız aşklar, kurşun yaraları, 10-15 yıllık mahpusluklar. Ama genelde hiçbiri yaşamamış olmak kadar acı değildir.

Nasıl anlatılır ki hiç yaşamamış olmak. Doğdu, büyüdü, 6 çocuk yetiştirdi, yaşlandı ama hiç yaşamadı!..

Doğmuş, sene bilmem kaç ne mektep var ne de mektepli.. Büyümüş 15-16 yaşında “kocaya kaçmış” ne öyle ahım şahım bir aşk ne de telli duvaklı gelinlik.

Doğurmuş, ilk bebesi kız. Sövmüş kayınları, ehtileri “dölü bozuk” demiş. Kancık dişi doğurdu denmiş.

Gene doğurmuş gene kız, yine sövülmüş, yine dövülmüş, yüzü gözü morartılmış. Yaralanmış yaralı elleriyle körpe kızını toprağa belemiş. Üstüne kuma getireceğiz denmiş. Kocası susmuş, kocası doldurulmuş, kocası hırçın bir Azrail'e çevrilmiş.

Sonra yine doğurmuş, nihayet erkek ve dört doğum daha. Aslında beş, biri doğumdan sonra ölmüş. Dört, iki de önceden vardı... Siz hiç altı çocuklu bir yaşamamış gördünüz mü? Ve aslında öylesine çok ki sayıları imkânı yok görmemenizin.

Biri hariç evlendirdi çocuklarını. Tek tek torun gördü on bir tane, okşadı sevdi hepsini. Sonra gelinleri, önce iyiydiler sonra suratlarını döktüler ona karşı ve başladı evlat evinde fazlalık muamelesi.

Ve 11 yıl önce cellatlar dayanıp kapısına, hiçbir ana yüreğinin dayanamayacağı bir haber verdiler ona, “oğlunu vurduk, silahlıydı teslim olmadı” denmiş. Düşüp yığılmış yere, belki yüreği dayanmış dayanmasına ama sol yanını felç olmuş götürmüş. Oğlu sağdı ve katiller ona kasten yalan söylemişti ve oğlu bu felcin nedenini 10 yıl sonra öğrendi. Çünkü o “oğlum üzülür ona gerçeği söylemeyin” diyen bir anaydı.

Denecektir ki hiç mi mutlu olmadı. Evet, mutlu olmuştur. Hayatındaki bütün acıları sızıları çıkarırsak geriye çok kısa bir anlık mutluluk kalır... Belki ellisinden sonra mutlu oldu biraz ama bu hiç hayatın en güzel çağındaki o yaşanmamış mutlulukların yerini tutar mı? Mesela bebese kız diye sevilmeyip dövüldüğü zamanın.

Yaşamamış kadınlar var. Bir değil, beş değil, beş bin değil, kara derilisi, sarısı, çekik gözlüsü buradaki ve oradaki kadınlar. Dünya nüfusunun en az yarısı... Sayıları 2,5 milyar... Soluk alıp vermekten öteyse yaşamak, o halde 2.5 milyar kadın yaşayamıyor.

*Kadınlar ki
Acıları aynasıdır toplumun
Ve kadınlar ki
Sevinçleridir büyüten geleceği*

Peki, nedir bu aynada gördüğümüz, anamızın, yârimizin, bacımızın yüzünden yansıyan nedir? Bu acı tekil bireysel midir? Yoksa koskocaman ve mutluluklarla dolu bir toplumun yansı-

ması mıdır?.. Pek haklı olarak günümüz toplumsal yapısında kadın iki defa sömürülüyor demekteyiz. Sınıfsal ve cinsel sömürü. Peki, burjuvazi bu çifte sömürüyü kaç biçimde yapar bir düşünelim, onlarca, yüzlerce, binlerce biçimde.

Mesela yoksul kadınların doğurganlığı sömürülüyor, henüz yeni doğmuş bebeler satın alınıyor yasadıışı (olmayan) yöntemlerle... Ya da süslü kokananın teki bozulmasın diye bol hormonlu fiziği, değişmesin diye kalça ve göğüslerindeki silikon, o zavallı yapay güzelliği bozulmasın diye, kendi yumurtasını eşinin spermile laboratuvarda döllenirip, yoksul kadının rahminde büyüttürüyor. Ve dokuz ay sonra "bebesine" kavuşuyor. Ve mutlu bir aile oluyorlar kocası (iki silikonlu memeye tapan budala ya da parası için kadının kahrını çeken bir hiç) bebeği ve "bozulmayan" fiziğiyle madam kokana.

Yaşamayan kadınlar var bu ülkede ve bu dünyada. Vurulan, satılan, dövülen, doğurduğu bebesine ad bile koyamayan.

Ama işte değişiyor, bu alçakça rezalet kadınlar savaş mevzilerinde ve alanlarında haykırıkça. Ve yenildikçe bu lanet bu alçak burjuva erki değişiyor yaşamayanların kaderi.

Ve ben şimdi anamı düşünüyorum, yaşamayan ve artık ölüme iyice yaklaşmış olan anamı... Anamın acılarının eriyip bittiğini görüyorum yiğit kadın yoldaşlarımın yüreklerinde. Ve yoldaşların gülen çehrelerinde anamı görüyorum ilk defa böylesine mutlu.

Ve de pek tabi Serpil Cabadan'ı düşünüyorum, inancın dövüşken yüreğini, onun gözlerini görüyorum ve vefasını ellerinde anamın. Ve şimdi Serpilin ellerinde sıkılı bir mavzer gibi yaşamamış olanların öfkesini...

Anamı gördüm
Okşuyordu saçlarını Serpil'in
Doğurduğu ilk bebesiymiş gibi
Öpüyordu minik ellerini
"Aba benim göhçek kızım
sevincim arzu kızım"
Serpil'i gördüm
Yüzünde anamın gülüşü
İlk defa böylesine mutlu...
Ve anam.

Önsöz Dergisi, 4.Sayı

DAMLA'YA DOLAYLI MEKTUPLAR*

KARDELEN'İN İSYANI VE 90.GÜN

Acının sancısıyla yanıyordu toprak ana, işgalin ağır yoksulluğu ve ezilmişliğin çılgınlıklarıyla kıvranıyordu... Kar ağır geliyordu ona, böyle beyaza bürünmüş işgal, oğullarını ve kızlarını acımasızca üşüten ayaz... Yenilmeliydi bu beyaz, yenilip yok edilmeliydi, yeşil çimenlere ve kırmızı çiçeklere ve içinde ne kadar çok kök varsa, ona tutunan her şeye — her şeyine baskın gelmişti bu kar. Sinmişti nilüferler, gelincikler, papatyalar ve toprak anayı en çok da kahreden bu baş eğişliğıydi çocuklarının... Ama artık yeter diyen cılız bir çiçek, bütün gücüyle yüklenip köklerine ayağa kalktı ve o cılız çiçek...

*attı çığlığını
artık yeteeri!
ve bütün çiçeklerden önde atılıp
yurttu karın o beyaz
o engin
ve o soğuk karnını
Kardelen çiçek açtı
ve yanı başında dövüşen
İlk Cemre böceğı oldu.
Kardelen / toprağın ilk isyanı
Baharı böyle muştuladı...*

Gökyüzünün iki işçisi; gündüzün Güneş'i ve gecenin Ay'ıydı. Kardelen'in açılışını ilk gören Ay olmuştu, vardiyanın son anlarıydı, "yeteer" diye bir doğum çığılığı duymuş ve anında bütün ışığını sesin sahibine göndermişti. Işığın en güçlü olduğu yere yönelen Kardelen, beyaz örtüyü oradan yırtmıştı. İşte o günden bu yana Ayışığı isyan çiçeklerine rehber olmuştur. O sabah Güneş geldiğinde Ay ona "bak orda ne var" demişti sevinçle ve de gururla. Sonra "sıra sende ısıt onu çünkü çok üşüyor" dedi.

Güneş zaten çoktandır kara kin güdüyordu, ondan ve onun soğuk beyaz yüzünden nefret ediyordu. Toprak anaya ve onun çocuklarına da çok kızılıyordu böyle boyun eğdikleri için. Ama bu sabah gökyüzünün gündüz işçisi Kardelen'i gördü, toprağın asi çiçeğini ve duydu Kardelen'in şarkısını.

Kardeşlerim

Ağaçlar, çiçekler, çimenler

ve şu mağaradaki ayıcık

ve tarla fareleri

beni dinleyin

izin vermeyin

sizi kendi sessizliğinizin içinde

boğmasın beyaz ordunun hakimiyeti

ayaklanın ve beni izleyin.

Kardeşlerim

canınız yanmayacak demiyorum size

tam aksine çok acılar çekeceksiniz

ama başka türlü olmuyor işte

durduk yerde

kendiliğinden açmaz

kızıl gelincik

ve reyhanlar kokular salarak

boy vermezler/ve buğdaylar çimenler doğamazlar.

*Kardeşlerim
kendi köklerinize güvenin
ve ayaklanın...
kar yenilebilir...*

Güneş bu şarkıyı duyar duymaz, ateşten elleriyle saldırdı kara, onu dövüyor, eritiyor, parçalıyordu... Daha ne olduğunu kimseler anlamadan güneş bütün heybetiyle karı öldürmüştü. Herkes şaşırdı karın böyle çabucak erimesine. Sadece Kardelen şaşırmamıştı, düşmanın böylesine çarçabuk yenilmesine. Çünkü o baştan biliyordu bunu kiminle ve nasıl yapacağını. Bu yüzden Güneşe ve Aya uzatmıştı ellerini, rengini ve şarkısını...

Gece Ay yol göstermişti yeni Kardelenlere, gündüz Güneş yardımlarına koşmuştu,

*açtılar mavi
açtılar kırmızı
mor
sarı
leylak.*

Gökyüzünün iki işçisi Ay ve Güneş sevdiler bu renk renk çiçekleri ve baharı çağırıldılar yeryüzüne, uyandırdılar uyuyan hayvanları, sıcak elleriyle söğütlerin dallarına dokundular ve onları uyandırdılar. Isıttılar ha bire toprak anayı. Ve bunu gören söğütler ilk filizlerini verdiler kuru dallarda, toprak anada uydu buna ve binlerce çiçekte binlerce renkle katıldı isyanın dansına ve yeryüzünün ilkbaharı şarkı söyleyerek geldi... Tam bu sırada Kardelen bırakıp yapraklarını çimenlerin üstüne, çekildi usul usul, uykusuna daldı, huzurlu ve de rahat. Kardelen bedelini böyle ödedi vakitsiz açışının, kısacık yaşadı ama mutlu öldü... Bütün bunları gören gecenin ve gündüzün işçileri şöyle dedi-

ler; “bundan böyle Kardelen baharın müjdecisi ve toprağın isyanı olacaktır” ve böyle de oldu.

*Geriye Kardelen'in çığlığı kaldı.
Kardeşlerim
Ben de isterdim uzun yaşamayı
ve sinseydim toprağın içine korkarak
ve daha uzun yaşardım elbet
ama o zaman ne çiçeğimi açabilirdim
ne de Kardelen diye bir adım olurdu*

*Ne yalan
Ben de isterdim
gövdemde dağ rüzgarları dolansın
ve tan esintisinin yapraklarımı
okşamasını
ayazda açtım karda
bu yüzden ömrüm kısa
salkım söğütler kadar yaşayamayacağım
ama her baharı
ben çağıracağım...
Kardeşlerim
Hoşça kalın...*

Merhaba Yoldaş,

Nasıl da zor isyanı anlatmak, onun tarihi insanın insan olduğu yerde başlıyor yani bizden büyük, tarih kadar yaşlı ve daima bizden genç olan isyanı.

Ne kadar zor bir tek Kardelen'in isyanını anlatmak, o baş edilmezliği. Ama yine de doğanın isyanını anlatmak insanın isyanını anlatmaya kıyasla daha kolay oluyor. En zoru da yoldaşları anlatmak ve tabi seni anlatabilmek, yani en öne fırlayanı, rüzgâr gibi savrulup savurup gideni, zehir zemberek bir ateş gibi... Ama birazda kızıyorum sana hiç kolaylaştırmıyorsun ki işimi... Nerden

başlamalıyım, Eylül ateşindeki sokaklardan mı, yoksa Eylül'ün yiğit gülü senden mi?

Nasıl da hızlı geçiyor zaman, on yılları bir güne sığdıran bir akışla... Ve aynı hızla büyüyen açlık... Ki o değil midir insanlık rahminde döl olan, açlık değil mi isyanı doğuran... Ve bir de seni açlığın ve isyan olup doğan, isyana doğan... Ama nasılda büyüyor kaygım bir bilsen, inan ki ilk defa zamanın akmasını, tarihin durmasını, günlerin geçmemesini istiyorum. Sana bir şey olmamalı, olmasın diye... Korkmuyorum ama canım yanıyor... Gideni kıskanmak mıdır, yoksa onu korumaya çalışmak mıdır, yoksa yoldaşını sevmek mi bilmiyorum. Ama bir şeyi biliyorum, Eylül'ün ateşini ve yüreklerde öfkeyi büyütüyorsun. Ve tabi benim de geleceğe olan güzel inançlarımı. Fakat gene de engel olamıyorum ve canım yanıyor!

*Aç bedenlerde büyütmüşüz
atan ve susan yüreklerimizde
eriyip devleşmelerde
ve onlarca kez vurulmalarda
koymadan ara noktalar
soluk soluğa bir koşu
eğilmek bükülmekte yok
ve namluya yatan mermi kadar soğukkanlı
ve ocaktaki köz kadar sıcak
Yaşamak değil
öyle değil,
hani çiçekler ve albenilerde
tekil mutluluklara yenilmeden
ve de batmadan yalnızlıklar içinde
çoğalabildik mevsimlerce
Biz Eylül'ü
kan revan içinde büyütmüşüz
Eylül'de kavgayı böyle büyütüyor...*

Gözlerinden ışıklar saçan alevden dilleriyle bizim çocuklar seni anlatıyor. Senin gülen resimlerini asıyorlar duvarlara, isyanımızı yoğuruyor senin açlığın ve çeliğimize su ve hayata ışık, aşklarımıza anlam katıyor... Vardiyadaki işçilerin şarkısı seni söylüyor. Ya da okulda bir talebenin dudakları ve mahpustakilerin elleri... Ama yine de canım yanıyor sana bir şey olmamalı...

*Usulca toprağı dövdü Kardelen
Açmak tek mesele değil
Baş kaldıracabildiğın için güzelsin...*

Önsöz Dergisi, 4.Sayı

*Ölüm Orucu savaşçısı Serpil Cabadan'ın eyleminin 90.günü için yazılmıştır.

VEZÜV DAĞINDADIR ATEŞ

Akdeniz kıyılarında yaşamış çok eski uygarlıklardan biri de Fenikelilerdir. Mutlaka hatırlayacaksınız onları, hani süslü püslü resmi tarih kitaplarında onlardan bahsedilirdi, “yürekli denizciler”, “usta gemiciler” ve “yiğit savaşçılar”, sonra bir de “mimarideki görkemli eserler”, evet tarih yani süslenmiş tarih onları böyle anlatır. Baştan söyleyelim bu yazıda bu süslü tarihle çelişen şeyler bulabilirsiniz.

Fenikelilerin son kaleleri Kartaca'ydı. (M.Ö. 1300-100) ve Genç Roma Cumhuriyetince uzun savaşlar sonunda yenilerek yok edilmişti... Kartaca sitesi büyük bir gönenç içinde yaşadı, gerçekten de denizcilikte, zanaatta ve mimaride iyidiler. Özellikle Fillerin kullanıldığı orduları düşmanlar için kahrediciydi. Ama gene de Kartaca'nın gönençinin asıl sebebi “insana benzeyen şey” yani kölelerdi. Kartaca gönenci Afrika'nın altınıyla besleniyordu. Peki, bu altını bu site nasıl elde ediyordu? Çok basit.

Önce Kartaca Ordusu dağlı (barbar) kabilelere baskınlar yapıyor ve erkekleri (tabi asiller içinde güzel kadınları da) köle yapmak için esir alıyorlardı. İkinci aşamada köle daracık bir kuyu olan altın madeni girişinden bir iple aşağıya indiriliyordu. Ne zaman ve nasıl mı yukarı çıkarılıyordu, köle bir daha asla bu delikten dışarı çıkamazdı. O ve diğer

köleler ölene değin altın madeninde çalışırlardı. Tabii koşullar nedeniyele, ışiksiz azıcık bir yemekle ve kirli maden havasıyla fazla yaşayamazlardı. Sağ kalanlar öleni madenin bir köşesine gömer ve yukarıya durumu bildirmezlerdi. Böylece ölenin yemeği de onlara kalırdı... Yukarıdaki görevliler çıkan altın miktarının azaldığını görünce, epey bir kölenin öldüğünü anlardı. Ve böylece Kartaca'nın gönenci için ordu, yeniden dağlı kabilelere doğru sefere çıkar, yeni kölelerle dönerdi.

Günümüzde ise koşullar çok farklı, ama diğer yandan da bazı şeyler çok benzemiyor mu eski köleci dönemlere? Örneğin modern de olsa bir köle var ve onun emeği sömürülüyor mu? Gerçi Kartaca ordusu onları dağlardan tutup getirerek zorla kuyulara doldurmuyor ama kuyular gene de doluyor ve ölene kadar kuyuda kalmıyorlar, ne büyük şans! Ama gene de kuyularda ölüyorlar!..

Ha tabii bir de özgürlük meselesi var. İşçilerin "hepsi özgür" denir, "kimse zorla çalıştırılmıyor ki genel kabul gören bir anlayış. Ya da insanların çabucak inandığı koca bir yalan. Sormak lazım özgürse bu insanlar, gerçekten özgürseler ne diye cehennem kadar derin kuyularda ölüyorlar! Neden yanyanıyorlar grizu patlamalarında, neden ezilip kavrulup boğuluyorlar. Elbette kılıç ve mızrak zoruyla doldurulmuyorlar o kuyulara, ama görünmeyen bağlar var. Görünmeyen zorluk zorbalık ki bunlardı özgür insanı ücretli köle yapan...

Şimdi Kartaca Ordusunun görevini açlık tehdidi görüyor ve tutup madenciye kursağından (eşi, anası, çocuğu yemek yiyebilsin diye) atıyor kuyulara. Mecbur çalışmaya, hoşuna gitse de gitmese de anasına sövseler de hor görüp aşağılasalar bile mecbur o çalışmaya, üreterek, çalışarak, kinli bir kan damlayacak yüreğine... Kan dolu yüreğiyle çalışacak. Çalışmazsa eskisi gibi ölmeyecek bir

kılıç darbesiyle, hayır şimdiki köleler ağır ağır öldürülür, yavaş yavaş ki durana değin kalbi tadarlar onlarca ölümün acısını, tadar acıyı, tadarlar istemeseler de. Önce sevdiklerini yitirecek, açlıktan ölecek anası ve bebesi. Yetersiz beslenme diyecekler cinayetin adına, çocukları ölecek gözlerinin önünde. Ve son çare eşi satacak kendi etini, bir kilo et birkaç kilo domates için. Peki, ne kalacak geriye yaşamak için, ne... İşte bu yüzden kahredici ve yavaş olacak işsiz madencinin ölümü...

Eskiden köleler yakıp yıkıp isyan ederlerdi, öyle anlar oldu ki imparatorlukları dize getirdiler. Koca heybetli orduları yendiler, şehirleri yaktılar... Ama bir eksikleri vardı, neyi yıkmak istediklerini biliyorlardı fakat yıktıklarının yerine ne koyacaklarını bilmiyorlardı... Spartaküs bile Roma'yı yok ederse, yerine ne koyacağını bilmiyordu. Çağdaş köle ise bu noktada öncellerinden ayrılıyor. Çünkü o yıktığının yerine ne dikeceğini iyi biliyor. Bunu ilk Paris'te öğrendi 1871'de göğsünde kızıl karanfillerle ayakta ölürken ve 1917'de St. Petersburg ve Moskova'da kolunda kızıl bantlarla, sonra Stalingrad önlerinde ve Hitlerci ordunun başına katyuşaları yağmur gibi yağdırırken... Çağdaş köle kendi geleceğini nasıl yaratacağını artık iyi biliyor.

Kolay olmuyor tabi ve hiç kolay olmayacak bu özgürlük serüveni, düşman benzemiyor Roma lejyonlarına, onlar gibi değil bir iki manevrayla kılıçtan geçir yere ser lejyonları ve kazan, artık böyle savaşılmıyor. Ama yenilmez de değiller gene de ve yeniliyorlar da zaten ama artık uzun sürüyor savaşlar. Ve en başta çağdaş kölenin inanması gerekiyor önderlerine ve de geleceğe.

Açlık sürüyor, gönenci de yeni Kartacaların ve "hala kuyularda ölüyor köleler" deyip kapılmayın umutsuzluğa. Uzunsu yol, zorluğa yapılacak en doğru şey gücünü buna göre ayarlamaktır. Ba-

kın artık eli boş dönüyor Kartaca Ordusu, dağlardan ve madenlerden kavga şarkıları yükseliyor... Sürüyor çağdaş kölelerin özgürlük serüveni. Vezûv dağındadır ateş hiç sönmedi, oysa çoktan yıkılıp gitti Roma...

Önsöz Dergisi, 5.Sayı

ÇOCUK

Filistinli çocuklara...

*ey gözleri
bahar vakti çocuk
hangi gül
solar ki içinde
hangi zafer müjdesi.*

“Gaz önce sarıydı sonra yeşil oldu sonra mor sonrasını bilmiyorum” diyordu acılar içinde kıvrılmaya başlamadan hemen önce, bedeni küçük, yüreği kocaman, adam olan çocuk.

Haydi, tut ellerimi çocuk. Tut ve bırakma, gitme vaktin değil, daha hayat denilenin bir yudumcuğunu dahi henüz yaşamadın. Böyle gitme, böyle kaskatı, sancılar içinde, ölme çocuk. Ne olur ölme. Bir çocuk nasıl dayanabilir böyle büyük acılara bilmiyorum, ama dayanmalısın. Ölmemelisin çocuk, tut ellerimi, dayan çocuk, gitme kal.

Rengârenkti gaz, savaşın kara dumanlarının ortasında sanki bir oyundu, renkli balonlara ve bonbon şekerlerine benziyordu. Oysa kendi özüne nasılda aykırıydı bu renkler, nasıl da ölüm doluydular. Yeşilin, kırmızının, mavinin içine ölüm doldurmuşlardı. Ya da ölümü yeşile, sarıya, maviye boyamışlardı. Küçük, soludu, bu gazı, yuttu onu şekermiş gibi ve dokundu ona balonmuşçasına...

Bilemezdi ki ölümün böyle kahpece kullanıldığını, tankları tanırđı, tankları bilirdi, askerleri tanırđı, bilirdi nasıl taş atılacağını onlara ve nasıl kaçıp saklanılır onlardan, tanırđı altı köşeli siyonist yıldızı ama bilemezdi kimyasal gazı, bilemezdi.

Kısa süre sonra kusmaya ve kaşınmaya başladı tüm bedeni. Sonra da acılar içinde kıvranmaya... Velhasıl bırakıp yerini acılara, çekip gitti çocuk neşesi, geriye suratu acıdan kasılmış bir çocuk bırakarak!.. Şimdi burada bilmem Siyonistler tarafından kaç defa bombalanan, duvarları yıkık yırık, çatısı delik deşik, musluğundan su akmayan lambaları yanmayan bu "hastane"de yatıyordu. Başında bir doktor, elinde kocaman bir çaresizlik ve yanında gözleri bir içim su hemşire hanım, bir Arap kıızı.

"Ölecek" diye fısıldıyor doktor!.. Fısıltılar vardır hani rüzgârın ki gibi, birbirine sürtünen yapraklarınkı ve çatıdan akan suyunki gibi. Fısıltılar vardır, köşeye sıkışmış fareninki gibi ve kedininki ve karayılanınkı gibi. Ama Arap doktorun fısıltısı sadece kurşunununkine benziyordu... Doktor çaresiz... İlaçsız, ışksız, susuz, çatısız, duvarsız bir hastanede doktor olmak! Doktor gözleriyle haykırıyor suratıma. "Doktorluk hiç benzemez şairliğe, sadece yürekle olmaz, neşter lazım bana, temiz su, ilaç ve yaraya saracağım iki parça çaput. Bakma öyle yüzüme kimyasal gaz bu. Öldürmek için tasarlanmış dermanı yok bunun" ve susuyorum. Tıp öldü, ilaç öldü, ışık öldü, su öldü, gece öldü, gün öldü, nasıl bir öfke, bu nasıl bir kin güneş can çekişiyor gözlerimin önünde... Kara gözlü çocuk ölüyor, kıvranıyor, kusuyor ve uranyumlu bombalar yağıyor ve fosfor bombaları ve daha niceleri Filistin yine boğazlanıyor vahşi hayvanlarca...

Köşede bir tüfek, doktor diyor ki, işte benim son aletim, birazdan sokağa girecekler, o zaman

bununla savunacağım hastalarımı, yaralılarımı ve
ülkemi.

Kıvraniyor küçüğüm sedyede, acı sular geli-
yor ağzından, köpüklü sular, yüzü mosmor bakı-
yor hemşireye.

*bakıyor delik deşik duvarlardan
bakıyor dünyaya
ama bağırıyor, çağırmıyor
Almış dudağını dişlerinin arasına
Ve gözleriyle elveda diyor
dünyaya...*

Gözleriyle elveda diyecek güçleri bile var bu
çocukların! Sanki çocuk değil, zaferler kazanmış
kızıl orduda bir er! Acaba böyle yiğitçe ölebilir miy-
di onu kahpece öldüren Siyonistler... Hiç sanmam.

Ama yine de tut ellerimi çocuk, benimle kal,
sana Serhat'ın dağlarını göstermek istiyorum, yıldı-
atlarını. Ver elini küçüğüm, bir şafak vakti güne-
şi karşılayalım Amed'de. Ve Çukurova'da pamuk
işçilerine şarkı söyleyelim ve isyanı yayalım Ak-
deniz'in bu yakasına... Haydi tut ellerimi... İstan-
bul'u göstermeliyim sana. Adalar vapurunda çay
içmeyi ve martılara simit atmayı. Ver elini çocuk,
sana bereketli topraklar gibi eller ve eller gibi öfkeli
topraklar göstereceğim!..

Gitme çocuk, kapama gözlerini; "elveda" der
gibi "merhaba ben geldim" der gibi bak çocuk.
Merhaba der gibi bak çocuk. Anamın, kardeşimin,
yoldaşlarımın, merhaba demesi gibi.

*Ey şafak tarlası yüzlü çocuk
Gülüşün
Halkına sevda olur
Taşkın olur
Sel olur*

Cellâtların yüreği hep aynı; zifiri bir çukur. “Çocukta olsa gereğini yapın” emrini alırlar buradaki ve oradaki cellâtlar. Ve cellâtlara emir buyuranlar hep aynı “çocukta olsa kadında olsa gereğini yapın” emrini verirler.

*Ve işgal ordusu telsizlerinden
Anonslar geçer
Çocukları vurun!..*

Öylesine zifiri ki cellâtların yürekleri öylesine, çukur görünce onları, en iğrenç karanlıklar bile bırakıp yerlerini hiçliğe, kaçıyorlar.

Ağlama gözleri bir içim su, ağlama, işlemiyor düşmana gözyaşları, onların yürekleri nicedir sağır ve unuttular çoktan böyle şeyleri hissetmeyi... Sen tut küçüğün elini hemşire hanım, ama narince, annesi-kardeşi gibi ve göm gözyaşlarını içine göm ki kin bağlasın yüreğin.

Hey çocuk! Aynı denize komşuyuz, aynı acılara yoldaş, aynı aşka vurgun aynı yarına hasret.

Usulca kapanıyor gözleri küçüğün, ardında bir Filistin, ardında eli tüfekli bir halk ve yenilmez yıkılmaz bir devrim.

*Hoşça kal küçüğüm
Yaşatmak isterdim seni
Yemin ederim ki yaşatmak isterdim
Yemin ederim ki bütün yaralarımın üstüne
Ve bütün aşklarımın
Ve bütün vefamın
Yemin ederim ki isterdim
Ama mutlu
Ama güzel
Ama ille de özgür
Yaşatmayı*

Git -
     -tin
         -ya
             -çocuk,
 öyle acılar içinde
 küçük
     -beden
 koca-yürek
 git-
     -tin
         -ya
             çocuk
 Bak oralardan bize
 Yakındır
 İnan
 Çok yakın
 -dır-
 -çocuk
 Akdeniz de Bahar!
 Git-
 -tin
 -ya
 -çocuk,
 Akdeniz de her akşam
 Güneş gibi ufuktan batar
 Senin o kara gözlerin
 Ve Akdeniz de her sabah
 Ufuklar doğar
 Senin o kara gözlerin...
 Gül yüzlü çocuk
 İsterdim ki
 Fırtınalar nefesim olsun
 Ufuklarca seni haykırayım
 Ve ellerim olsun
 Safi dinamit
 Cellâdının kalbinde patlatayım!..

NOTLAR:

Gazze ve Filistin'in diğer şehirlerindeki hastanelerinde görevli doktorlardan bir çığlık yükseliyor. Açıkladılar; "Siyonistler kimyasal silah kullandı" ölen insanların bedenlerinde darp ya da kurşun izine rastlanmamıştı ve ölenlerin cesetleri kasılmış, mumyalanmış haldeydi.

"Sağ kurtulanlar" anlatıyor. "Her yere duman bombaları atıyorlardı, duman önce sarı, sonra mavi, sonra karaydı"...

Bir doktor diyor ki; "Gaza maruz kalanlar kasılıp kıvranıyor, kusuyorlar biz ise hiçbir şey yapamıyoruz."

Başka bir doktor; "maske taktığı halde ölenler, demek ki gaz deri yoluyla da vücuda giriyor ve dayanılmaz acılarla öldürüyor"

Filistin sağlık bakanlığı açıkladı; "kurbanların kanlarında taksit radyoaktif madde tespit edildi."

Dünya da Venezuela ve Küba hariç bu konuda hiçbir ülke hiçbir şey söylemedi!!!

İsrail aynı bombaları Lübnan şehirlerine de atmaya başladı.

Siyonist sadist katiller, kendi çocuklarına, Lübnan ve Filistin'e atılacak bombaların üstüne "İsrail'den sevgilerle" diye yazdırıyorlar. Ve bu sapıklar kendi çocuklarının ruhunu böyle sakatlıyorlar. 9 yaşındaki bir çocuğa şunu söyleyin 'üstüne yazı yazdığım bombayla masum insanlar katlediliyor.' Sizce tepkisi ne olur.

Aslında çok uzak değil buranın acıları oradakilere. Yani Filistin'e, Lübnan'a, Kolombiya'ya. Yoksulluğun, acının, öldürülmüşlüğü ve faşist katillerin yüzleri hep aynı ve aynı yoldaşların gülümseyişleri, kederlenişleri, "of" deyip sigara yakışları ve yürekte tetik düşürmeleri... Birbirine

benzeŖiyor buradaki ve dünyanın her yanındaki ezilenler. Milyonlarca farklılıkları olsa da hiçbir Ŗeye benzemedikleri kadar birbirlerine benziyorlar. Aynı sömürölmüşlük ve aynı başkaldırı...

Önsöz Dergisi, 6.Sayı

ZİNDAN VE KEMANCI

Çaprazdan geliyor kemanın sesi, bağıyor ona adli davadan yatan biri “abi Berivan’ı çalar mısın?” Kemanacı Berivan’ı çalıyor. Ben ise düşünüyorum “adli” biri niye dinler ki Berivan’ı! Belki de diyorum ki, o da kendine yeni bir hayat için şans vermiştir. Yanlış işler yapıp eğri gelmişse de zindana, belki doğrulup çıkacak, doğru şeyler yapmak için mahpusta yeni dostlar edindi ve Berivan şarkısını dinledi belki de eğri geldi düz gidecek...

Ve bize bağıyorlar çaprazdan “sizin için çalıyor kemanacı” diye. Şimdi bizim için çalıyor kemanacı(...) hayır, hayır sadece keman sesi değil, sevdaya, kavgaya, sılaya, aşka, anaya ve özlediğimiz her şeye bir sesleniş. Ama en çok da zafere dair güçlü bir haykırıştır bu. Ne varsa yüreklerimizde, yürekten ses veriyor kemanacı.

“Al Yazmalı”ın müziğini duyuyorum, duvarları aşarak havalardan geçip geliyor keman sesi... Belki de kara yağız bir gerillaydı ve kim bilir kaç yıl elinde tüfekte dolaştı, nerelerden geçti, hangi pusulardan... şimdi Kandıra 1 No’lu F tipinde, inancımızın şarkılarını, kavga türkülerini ve yiğit marşlarımızı yani bizim olanı çalıyor. Susmuyor işte, zindan ayakta, kimi kalemiyle, kimi sesiyle, kimi de notalarla ve bu yanı sıra zindan benziyordur duraksız bir nehre, hatta daha fazlasına, çünkü nehirler de durulur ama suyu bize olan bu zindan

asla!...

Bunu da yazmalısın tarih, susmayan zindanın öyküsünü ve çaprazdan gelen keman sesini. Berivan şarkısı nasıl dinlenir hücrede ve nasıl dinlenir yek caran. Ve ellisini aşkın koskocaman bir çocuk, Antep'in coşkun delikanlısının nasıl okuduğunu şiirleri, vurguyu onun dilinde yaz tarih, nokta nerede koyulur(...) nereden ve nereye alır götürür bizi onun dilindeki "gezden, gözden, arpacıktan" mısrası!... Yaz bunları, ayrıntı deyip geçme, bunları yazmazsan kupkuru kalır sayfaların, çarpım tablosu gibi ve renksiz çiçekler ve paslı makineler gibi...

Kemancı şarkılar çalıyor. Bu şarkıyı duymasını isterdim bütün dünyanın, kavuşmalara benziyor bu şarkılar ama 10 —15 yıllık hasretten sonrakine ve ana kucağına ve eylem öncesine, mevzilere, bombalara ve tabi yoldaş yüreğine... Bir de bazen sevdiğime, onun ellerine... Keşke duysaydı bütün dünya bu sesi, ne yazık eksik kalacak bir yanları duyamayanların!

Hiç benzemez bu kemancı lüks konser salonlarındaki virtüözlere. Eminim ki onlar çok daha ustadırlar bizim kemancımızdan, ama yine de ne onlar böylesine çalabilirlerdi ne de biz böylesine dinlerdik onları. Bu kemancı başka ve aslında hiç görmedim kemanını, ama bir çatlak sazı var biliyorum, çünkü o sazı görmüştüm, önce bu hücredeydi, sonra gitti kemancıya. Başka hakkında ne bilirim ki, belki bozuktur Türkçesi. Ama kara mı sarımı bilmem ve kör mü bir gözü, dev gibi mi cüce mi yoksa, sever mi çiçekleri kuşların şakımalarını, esen şu güzel yelleri, sevmeli bir şeyleri, sever mi bilmem. Ama kemani böyle çalabildiğine göre, ana, baba, sıra, yar ve elbette yoldaş sevgisi olmalı, sevgisiz yürek solar ve yüreği solmuş insan, keman da çalamaz şarkı da söyleyemez...

Hey kemancı, belki de aksıyorsun biraz, bacağımda bir mermi çekirdeği... Belki de başka bir şey, nereden bileyim ki hiç görmedim seni. Sesinden tanıyorum, sağ çaprazdan gelen keman sesinden...

Dün televizyonda bir kemancı gördüm, dik-katle izledim onu, iyi çalışıyordu, güzel çalışıyordu, ustaydı belli, bir başkalık vardı kemani tutuşunda, bir incelik, keman ondan daha sağlamdı sanki o kemandan daha kırılğan, elleri daha narindi körpe bebesini tutan annelerinkinden, rüzgâr gibi dokunuyordu tellere, yağmur damlaları gibi, yapaylıktan uzak, öylesine doğal, bir keman ve bir kemancı denmezdi onlara, ayrı ayrı söylenemezdi-ler. Keman ve o bir tek şeydi. Mesela elma gibi, ağaçtaki elma gibi, ağaç ve elma gibi, el ve parmak gibi. Adam ve keman.

Sonra bizim kemancıyı canlandırdım gözümde, hayır, öyle bebek tutar gibi falan tutmuyordu kemani, sertti biraz ister istemez, oduncu gibi değildi ama gene de sertti dokunuşları... Bir emekçinin nasırlı elleriyle çocuğunun yüzünü okşamaması gibi. Bir yoldaşla kalmıştım iki yıla yakın, gitar çaldı, duygusal çocuktu, dolardı yüreği denizi görünce, bazen de gözleri, saklamaya çalışırdı bunu ve ben de hiç anlamazdım. Neyse ona da dikkat etmişim. O da tüfek gibi tutardı gitarı, askeri bir ciddiyetle ve ben bazen şiir yazarım, yazarken de bazen kalemime bakarım, kalemim düpedüz mermiye benziyor, ucu sivrimsi, ardı yuvarlak bir kovan, iğne degecek yeri bile var! Hayır, merak eden olduysa bu bir imge falan değil gerçekten kalemimi mermiye benzetiyorum, belki de bu yüzden kalemim dosta değil düşmanıma zarar veriyor, bilemem bu kesinlikle kalemin suçu... "NEDEN" denecek "sanatın hümanist tanrıları adına "NEDEN", öncelikle bizim sanatımızın bir tanrısı yok ve yü-

reğimizde büyük acılarımız var, ölüm yağıyor başımızdan aşağı, kurşun yaraları ve ateşler işkence izleri ve inim inim inleyen milyonlarca aç-yoksul, bu yüzden kimse beklemesin bizden kemani bebek gibi tutmamızı ve kalemimizi bülbül gagasına benzetmemizi!

Susuyor keman sesi, susuyor çaprazdaki hücre, bitirdi bugünkü son şarkısını, Kürtçe yasaklı bir şarkı. Sayım geliyor, yanımdaki yoldaş politik bir makale karalıyor, baktım kalemi tutuşuna, kaleminin ucu sivri ve onun eli mızrak gibi kavramış kalemi... Kapı sesleri yaklaşıyor, mazgal ulumaları, üç kez dönüyor her kilit, tak, tak, tak, sonra bir kol yarım çember çiziyor takırrrtt(...) yedi yerden de bu kol kilitleyip açar kapıyı ve buna ilaveten iki tane de dış sürgü var. Kapının tam ortasında 8 cm.ye 15 cm bir cam var, o da dıştan 8 kareye demirle bölünmüş... Ama sanmayın ki bu kapının ardında bin insan var, bin tutsak, bin esir. Biz aslında sadece iki kişiyiz! Tek kalanlar da var aynı kapıların ardında! Aslında biz bunca önlemi gerektirecek kadar tehlikeli falan da değiliz! Zaten asıl korkuları bu değil başka bir şey... Ve işte sayıma geldiler, zor olmadı saymaları, sanırım birinin ağına gitti (Evet birinin, çünkü iki kişiyi on beş gardiyanla sayıyorlar. Neden 30 değil dersenez, hücre en fazla bu kadar alıyor!). O geldiğinde oturuyor oluşumuz, baktı bize, bakışları haşın sertti general gibi bakıyordu, inanır mısınız öyle çok korktum ki! Korkumdan ölecektim! Nasıl da tir tir titredik! Kim korkmaz ki bu bakışlardan! Çünkü öyle sıradan bir çift çatık kaş değildi, bu saf öz be öz bir çift çatık Türk kaşıydı! Ve herkes bilir ki böyle kaşlar dünyaya bedeldi! Artı binlerce de atom bombasına! Ve işte kapanıyor kapı, yedi yerden kilitleniyor, dönüyor anahtar üç defa ve çatık kaşlar öteki hücreye giriyor!

Kapılar açılıyor, sayım geliyor, kapılar kapanıyor, sayım gidiyor. Sağdan soldan sesler geliyor çaprazdan gelen keman sesi gibi. Türküler ve şarkılar hem Türkçe hem Kürtçe. Her gün sloganlar dalgalanıyor göğe doğru. Susmuyor zindan ve işte en büyük korkularının sebebi bu, susmuyor zindanlar. Oysa hesapları başkaydı, koparacaklardı bütün kızıl gülleri ağacından böylece güller yetim, dallar çıplak ve gövde minik cüssesiyle yalnız kalacaktı. Ve atarak her bir gülü bir beton kutuya, yasaklayarak soluk almasını bile, boyun eğdirmek hepsine; kanla, ölümle, yangınlarla ve ellerinde ne varsa hepsiyle. “Ver rengini kızıl gül, renginden vazgeç yoksa sen bilirsin ha!” Ama kızıl güller renklerinden vazgeçmediler. Atıldıkları her kuttudan marşlar yükseldi, inançlı yeminler. Eridi yüzlercesi damla damla ama bir an bile solmadı kırmızısı hiçbirinin ve bu yüzden solmayan kızıl güller dendi adlarına. Sağ kalanlar tutundular anılarına gidenlerin ve yaralılar öfkeyle bağladılar yaralarını... Diyorlar ki, “şaşkınlar”: “Niye solmuyor bu güller, kopardık ya dallarından, tıktık ya beton kutulara, kesmedik mi havalarını, sularını ve ışıklarını, dalsız, topraksız, havasız gül nasıl yaşayabilir ki...” Ama yaşıyorlar işte. Kök saldı her bir kızıl gül kendi inancına ve görünmez dallarla ulaşabildiler gül ağacına... Şimdi onlarca, yüzlerce, binlerce, kızıl gül kuytularında tutsak ama solmuyor hiçbirinin tek bir yaprağı bile. Daha da dik tut başını gül ağacı, artık seni yıkamaz hiçbir şey, kızıl güllerin böyle dehşetli dövüştükçe...

Ve siz, buyurun şimdi, binlerce kilit daha atın üstümüze, ölüm kusun gövdelerimize. Ve hayal kurun belki solar kızıl güller diye ya da gidin küfredin kızıl güllere. Ama artık siz de biliyorsunuz asla solmayacak kızıl güller ve onlar solmadıkça susmayacak zindanların isyancı türküsü...

GÜLLERDEN BİR DOSTA

“Simurg Tufanı” hala sürüyor, sizin de söylediğiniz gibi. Ve bu ateş orman yakmıyor evde, gül yakıyor ama sadece kırmızılarını. Ve bu ateş dışarıdaki kırmızı gülleri de yakıyor en az içerdekiler kadar... Bu yüzden zindanların türküsüne katılıyor dışarıdaki güller, yanmasın diye güzel olan her şey. İyisi var mıdır yangınların, inanın bilmiyorum, ama bu en kötüsü olmalı, çünkü sadece iyileri yakıyor.

Doğru yazmışsınız toprak yapabiliyoruz burada, ama artık toprak yapmakta yasak, zorla el koyuyorlar. Biz de logar kenarında ve beton zemindeki minik, daracık çatlaklarda yetiştiriyoruz çiçeklerimizi, biliyor musunuz onları bile koparıyorlar. Şu an bahçede kırmızı bir çiçeğimiz var, rüzgârla savrulup bize gelen bir tohumcuktan yeşerdi, ama biliyorum aramada koparılacak onun o minik gövdesi!

Tabi artık çarşaplardan tuval yapmak da yasak, ceza veriyorlar tıpkı şarkı söylemeye ve slogan atmaya verilen cezalar gibi.

Ve şiir yazmak(...) düşünmezler bir imgenin kaç zamanda, ne zahmetle yapıldığını(...) kendince bir “vatan millet” anlayışı ve anlayışına ters buluyor el koyuyor şiirlere, öykülere, romanlara, özce bize şu mesaj veriliyor; “bırakın bu solcu Nazım ayaklarını, komünistçe yazmayı, sepetteki elmalardan bahsedin, İstanbul’un fethinden ve şanlı tarihimizden”. Ve istesem de istemesem de aklıma Hitler geliyor, yanında da baş Nazi Gobbels, kaç şairi katletti bu alçaklar gamalı haça övgüler dizmedikleri için! Ve ben inadına yeni şiirime başlıyorum:

*Gidiyor Mehmetçik eli kulağında
Gidiyor
Çekip kanlı süngüsünü kürdün kalbinden
Gidiyor Acem elindeki süngülemeye
Eli kulağında gidiyor... Mehmetçik.*

Belki de el konacak bu şiiire, ama ben demesem de yazmasam da gidiyor işte, gidiyor Türk ordusu, gidiyor emrinde Yankinin. Yanki verecek krediyi, alacak mayın eşeklerini! Kimse kızmasın böyle dediğim için. Benim bir amcam vardı, Kore harbinden, o anlatırdı mayın tarlalarını! Tanıdığı olan varsa sorsun niye gittiler Kore'ye! Niye kurşun sıktılar çekik gözlü yoldaşlarıma. Niye, kimin için. Kimin için vurdular vuruldular...

Bitirmeden bir şeyler daha hatırladım, artık salçadan boya yapmak suç, hatta bisküviyi ıslatıp yemek bile suç. "Amaç dışı kullanmak yasaktır" diye bir kural var. Yani her şey suç oldu artık. Yeni yasalar böyle ve yeniden bir daha ağırlaştıracakları yasalar!

Bunları da yazın o bitmeyen şiiirinize, her yeni bilgi yeni mısralardır şairler için. Ve soran olursa bunca kurala uyup uymadığımıza dair, size bir şiir yolluyorum, bir de minik bir fesleğen, yasaklı şeylerdir bunlar en içten sevgilerimle.

*Kızıl güller şarkı söylüyor
Asi bir şarkı
Ve zindanlar çağlayanlı bir Türkü
Kolay değil burası
Yok, elimizde bir çakıl tanesi bile
Çırlıçılak yalın bedenler
Gül teninde kıpkızıl bir umut
Ve gerisi
Dehşetten öte bir zulüm.*

Ne posta güvercinim var benim
Ne de telgraf direkleri geçiyor buradan.
Sadece kırık dökük ve acemi birkaç imge
Ve ima yoluyla anlatabiliyorum ancak...
Lütfen anlayın bu kocaman sevgiyi
Dahasını yazamam zaten
Yoksa karalayacaklar tümünü sözlerimin
Kapkara mürekkepli
Ve kinden bir kalemle

Önsöz Dergisi, 6.Sayı

BİR EVİN ÖYKÜSÜ

“Hadi kalk seni bu şehrin tarihi bir yerine götüreyim. Eski bir Ermeni evi. Buranın farklı bir havası var, hele müzikte çalınca bir başka oluyor. Hadi gel, avlunun en güzel yerine gidelim, orada koca bir çınar ağacı var. Avlunun her yanı sarmaşıklarla kaplı, görüyor musun? Dur daha bitmedi, sana odaları gezdireyim, merdivenlerini geçip avlunun, bir odaya giriyoruz. Köşede tarihi bir radyo ve duvarlar resimlerle dolu. Bu resimleri, ustalar evi yaparken işlemişler duvara, fark ettin değil mi? Şimdiki evlere hiç benzemiyor. Odalarda gizli bölmeler var saklanabilmek için ve burası da kiler, buz gibi soğuk, hissetmişsindir, burada yaşayanlar erzaklarını bu kilerde tutardı. Ve şurada başka bir oda var ve odalar, bak hepsinin pencereleri demir korumalarla donatılmış.”

“Şimdi ne düşündüğünü biliyorum, aslında neyi soracağını tahmin edebiliyorum; neden bir eve gizli dehlizler, gizli kiler yapılır, neden kapısı, camı böyle demirlerle donatılır? Bu insanlar neden ve kimden korkuyorlardı? Dinle... Bak... Uzaktan, tarihin içinden sesler geliyor, dinle!

Duyuyor musun?

Dinle! Duyuyor musun, ayak sesleri geliyor sokaktan ve at kişnemeleri, bir arabanın tekerlek gıcirtısı duyuluyor, sonra başka bir arabanın, sesler, uğultular artıyor ha bire. Sen de görüyor

musun ev sahiplerinin yüzündeki çaresiz, dehşet dolu korkuyu. Yaklaşıyor sokaktakilerin ayak sesleri ve büyüyor içerdeki telaş, evin içi durgun, ışıklar sönük. Ölüm kadar sessiz bir an! Sesler artık avludan geliyor. Baba anlıyor, bunlar tehcir görevlileri. Ve hemen kapıldığı gibi saklıyor çocuklarını ayrı ayrı gizli bölmelere, sonra da eşini. Ama kendisi saklanmıyor, orada öylece duvarın köşesinde bekliyor, korkuyor ama korkusunu belli etmemeye çalışıyor. Başına ne geleceğinden öylesine emin ki, onun tek telaşı kurtarabilmek geriye kalanları, ailesi için kendini feda edecek, belli. Şimdi anladın mı neden olduğunu gizli dehliz ve kilerin!!!”

Biliyor evdekiler, biliyor en küçükğünden en büyüğüne kadar, bu ev amansız bir dağın başında, geçit vermez bir kale değil ne yıkılmaz duvarlara ne devrilmez bir kapıya sahip, taş da demir de olsa sonunda koca bir ordu karşısında küçük bir ev o. Ve ne de bulunamaz, keşfedilemez değil gizli bölmelerinin hiçbiri. Bunu evdekiler de biliyordu ama başka çareleri yoktu. Bu gizli bölmeler, bu demirli pencereler, okyanusta ince bir dal gibi... Yaşamak için hepsi tutunmuş bu ince dala ve biliyorlar ki onları kurtarmaya gelecek bir gemi yok. Yapayalnızlar, çıplak ve korumasız...

Yeniden at kişnemeleri ve nal sesleri geliyor gecenin içinden, dinleyin bu sesleri... Bakın bu askerce verilen bir selamın topuk sesi, duyuyorsunuz değil mi? Hiç de gizli kapaklı, kısık sesle konuşmuyorlar. Sanki dünyanın en normal şeyinden bahsediyor ve en normal şeylerini yapıyorlar... Açıktan açığa söyleniyor her şey. Sakınmadan, çekinmeden, su içer gibi yemek yer gibi doğal bir işi yapar gibi öldürüyorlar. Emirler buyruluyor, künyeler okunuyor, dinleyin, duyun bunları, hepsini duyun.

“Lambaları sönmük, hiç ışık yok”

“Evdedirler evde!”

“Bir lamba getirin”

“Emredersiniz; lambayı getirin”

“Nerde bu lamba, Asker?”

“Geliyor komutanım”

“Askeer!”

“Geldi komutanım, buyurun lamba”

“Önce bahçeyi iyice arayın, sonra da içeriyi, hepsini bulun ve diğerlerinin yanına katın, bu iş bu gece bitecek çavuş, ona göre!”

“Emredersiniz.”

Duydunuz değil mi, bu gece “bu işi bitirecekler”, bu gece, hemen şu anda!

Başlıyorlar bahçeyi didik didik aramaya, bazılarının elinde ucu sivri, upuzun demirler var, toprağa sokuyor çıkarıyorlar, bir başka grup avlu duvarlarını yokluyor, başkası, cam önlerine bakıyor lambayla, bir yerlerde gizli kapak arıyorlar, umulmadık bir giriş o gizli yerlere. Basite almayın, hiç de acemi değil bu adamlar, aynı şeyleri daha önce başka başka şehirlerde de yaptılar.

Şimdi, kalkıp da kimseler bize anlatmasın o sıkıcı palavraları. Bilinen tarihi kazananlar yazdı ve biz çoktan bıraktık buna inanmayı. “Onlar bizi öldürdü, biz de onları”, koca bir yalan bu... Hangimizin dedelerini öldürdü bu insanlar, hani nerde o toplu katliamlar, açılmış toplu mezarlar, hiçbir şey kalmadı mı öldürdüyseler de öldürdüklerinden geriye? Bu insanlar, burada yaşadı, hem de yüz yıllarca... Köyler, kasabalar kurdular, yollar, köprüler, binalar diktiler. Sonra aniden yok olmuşlar, sizce bu tuhaf değil mi? Bu yüzden burası sadece bir ev değil. O aynı zamanda, yok sayılan tarihin kendisidir. Ama görmeyi ve anlamayı isteyenler için. Bu evi yapanlar nerede, nasıl öldüler, onlardan geriye kimse kalmadı mı, neden sahipsiz bu

yapı?

Ve avludaki koca çınar ağacını dikenler oturabildiler mi gölgesinde bir yaz akşamı kurulup? Onun gövdesinin altında bir parça ekmek, peynir yiyip, çay içebildiler mi? Yoksa bu ev gibi çınar ağacının anı defteri de acının, korkunun, telaşın hatıralarıyla mı dolu? Eğer bir dili olsaydı şu çınar ağacının, eğer olsaydı, acaba neler anlatırdı bize ve nasıl bir ağıt yakardı sevdiklerinin bir gecede yok edilmesine... Bu evin her ayrıntısına, her yanına iyi bakın, bakın, neler canlanacak gözünüzde.

Bakın, şimdi de kapıya yükleniyorlar ve koçbaşı hızla çarpıyor kapıya, sonra bir daha ama ne dağ kadar güçlüdür bu kapı ne de sihirli... Ve işte üçüncü darbeye parçalanarak düşüyor yerlere, giriyorlar içeri, lambanın ışığı aydınlatıyor içeriyi. Köşede, ayakta, savunmasız bir adam... Babadan oğula zanaatkâr bakır ustası. Ne bir din adamı ne imam ne âlim ne papaz ne bir asker ne de muzaffer bir komutan. Sadece bakır ustası... Bakır işlemek ve insan olmaktan başka suçu yok aslında... Tek suçu bu topraklarda doğmuş olmak.

Yetmiyor “benden başka kimse yok” demesi, tam önüne dikiliyor insan yarması bir dev ve bir tokatta seriyor yere bakırcı ustasını.

“Sana gösteririm kimse yoku, söyle neredeler?”

Söylemiyor bakırcı ustası, düşüyor, çarpıyor, inliyor, kırılıyor kaburgaları, birer birer dökülüyor dişleri, son bir defa kalasla vuruyorlar sırtına, kan doluyor boğazına bakırcının ve kapanıyor gözleri sonsuza dek...

“Atın dışarı şunu”

Çekiyorlar ayaklarından çınar ağacının dibine kadar. Çınar ağacı bakıyor ölünün yüzüne ve lanet ediyor hiçbir şey yapamıyor oluşuna.

“Buldum seni!”

Duyuluyor hemen peşinden bir çocuk çığlığı... Evin en küçüğüdür bu. Soruyorlar:

“Diğerleri nerede!”

Susuyor çocuk, korkudan mı yoksa olup biteni bildiğinden mi bilinmez... Savurup atıyorlar babasının yanına, sarılıyor babasına... Ağlıyor... Babasının ölümine mi, olup biten her şeye mi, yoksa bir şey yapamayacak kadar güçsüz oluşuna mı bilinmez... Çınar ağacı, ölü bakırcı ve çocuk bekliyorlar. Ve bulunuyor gizli mahzenin kapısı ne var ne yok taşıyorlar arabalara ve cepleri ceviz dolu tehcir görevlilerinin. Kimisinin de elinde koca bir kangal sucuk, ne varsa kilerde, paylaşıyorlar oracıkta ama en büyük pay “büyüklere” gidiyor at arabalarıyla. Sonra art arda bulunuyor ana-kız ve büyük oğul, çığlıkları geliyor arka odalardan kadınların ve sonra onlarda atılıyorlar, yarı baygın, çınar ağacının altına. Sonra da kaldırılıp götürülüyorlar ötekilerinin yanına!

Bakin, bir gecede, silinircesine yok oldu bu insanlar. Ve “tarih” bunu asla yazmadı. Sanki hiç yaşamamış bu insanlar bu topraklarda.

Gördünüz değil mi?

“Bu gece bu işi” nasıl bitirdiklerini?

Ve işte, hiç yaşamamış olanlardan geriye, taş binalar kaldı, köprüler, kurnalar, koca koca heykeller. Ve onlarca, binlerce anıt, yüz binlerce mezar... Hiç burada yaşamamışların evleri ve mezarları her yanımızda... Ve etrafımız, bu hiç yaşamamışların, arkada bıraktığı eserlerle dolu!..

Ama biz, ama yaşayan büyük insanlık, kendi tarihini hiç unutmaz ve her seferinde, her fırsatta bunu anlatır. Bu sese kulak verin, bu ses tarihin en onurlu sesidir.

Yaşananları yok saymak ortak olmaktır halka karşı işlenen suçlara...

Önsöz Dergisi, 7.Sayı

İPLİK FABRİKASI

Başka başka uyanır insanlar yeni sabahlara... İşçi başka uyanır... Patron başka... Yoksul başka uyanır... Varsıl başka... Öğrenciler başka uyanır... Şarkıcılar başka... Ve çocuklar koskocaman öğrenme merakları ve bir dünya sorularıyla bambaşka...

Uyanır herkes kendi dünyasına, yaşadığıyla yatar, yaşayacağına uyanırsın. Hâkimler idam hükümlerine uyanır... Cellât öldürmeye... Elllerinde elektrotlar tutan insan bozmaları çığlıklara... Ve âşıklar diyarının çiçekçi kadınları çiçekler satmaya uyanırlar... Ama birileri var ki, onlar yorgun girerler yatağa ve uyanırlar yeni günde aynı yorulmalara... Bu yüzden en zor uyanmalar onlarınki-dir...

Onlar, makine homurtularına uyanıyorlar, yüksek fırınların eriyik kükremelerine, dişli seslerine, kayış vınlamalarına, motorların uğultulu devinimine, çekiç ve pres toslamalarına, vardiya saatine, iş başına, yalaka ekip şefinin çenesine, işverenin iğrenç yüzüne uyanıyorlar. Uyanıyorlar “yıkılası kahpe devrana” ve sömürüleceğini bile bile sömürülmeye...

Uyandı Meryem, hep birbirine benzeyen sabahlardan birine daha. Kahvaltı yaptı ve evden çıktı, fabrika servisinin geçeceği durağa yürüdü. Her zamanki gibi, her zamanki saatte, her zaman-

ki ruh haliyle... Dürüst bir insandı Meryem, temiz çalışırdı, işten kaytarmaz, kolayına kaçmazdı. Ama ne çok istekli çalışırdı ne de isteksiz. Ve bir kez olsun, patronun gözüne girmek için yapmamıştı bunu. Uzaktan bakan biri, onun, böyle düzgün ve disiplinli çalışmasını başka şeylere yorabilirdi. Arkadaşlarının bazıları da bu hataya düşmüşlerdi ama kısa zamanda yanıldıklarını anladılar. Meryem, duygularını kilitleyip öyle başlıyordu çalışmaya bir makine gibi ve nefret ediyordu bundan, mecbur olmasa bir an olsun çalışmazdı bu koşullarda. Duygularını bir kişiye açmıştı, o da dört aydır yüklemde bir işçi olarak çalışan Haydar'dı. İlginç bir tesadüfle tanışmışlardı. Yemek sonrası sigarasını yakmak için elini cebine attığında Meryem, yanında ateşi olmadığını anladı. O aranırken birisi ona ateş uzattı. Sigarasını yakan Meryem teşekkür ederek bir sigara ikram etmek istedi, ama o, kullanmadığını söyleyince Meryem güldü:

"Ne diye ateş taşıyorsun o zaman?"

"İçenlere lazım olur" diye.

"Her içene mi yoksa sadece bayanlara mı?"

"Her içene tabi, ama özellikle de güzel bayanlar için."

Güldü Meryem ve tanıştılar. Bir ara Haydar yine yanına geldi, "ateş lazım mı" diye sorunca önceki günü hatırlayarak güldü Meryem. "Bende de var, ama senin çakmağın gazını bitireyim" dedi. Biraz daha konuştular, Haydar'a o zaman anlatmıştı neden çalışmak zorunda olduğunu. Kısa ve özdü Meryem'in öyküsü: Üç kardeş, işçi emeklisi bir baba ve yaşlı bir ana... Gelen para yetmeyince yaşamaya, başladı Meryem on üçünde çalışmaya.

Bazen Haydar'ı düşündüğü olurdu Meryem'in. Haydar 19-20 yaşlarında, eli ayağı düzgün bir delikanlıydı. Ne ağzından boş laf çıkıyor ne de küfrediyordu. Otuzunda, kırkında işçiler onu

dinliyordu can kulağıyla. Haydar, iyi bir çocuktuk ama yine de gizemliydi. Meryem için güler yüzlü, neşeli bir delikanlıydı, ama yine de çözemediği bir gizi vardı. “Aman neyse” deyip bırakıyordu bu düşünceyi bir kenara. Sevdikleri olmuştu Meryem’in ama sürmüyordu hiçbiri öyle uzunca, koparıp atıyordu iş biraz ciddileşince ve soranlara diyordu ki gülerek; “kısmetim bu imiş, kara talihim” oysa hiç de inanmıyordu bu laflara. Çünkü seziyordu bu kelimelerin eskilerden kalan lanetli bir miras olduğunu. Evlenmek istemiyordu bu genç yaşta ve çocuk yapmak işi olsunlar diye... Bu yüzden bitiriyordu aşklarını acımadan.

O gün de diğer sıradan günler gibi başladı, makinalar olanca hızıyla iplik ürettiyordu. Makinalara sarılan çeşitli renkte ve numarada iplikler paket ve markalama bölümüne taşınıyor, burada da işi bitince “iş asansörü” denen 5 ton kapasiteli asansörlere yüklenip en alta, kamyonların olduğu yükleme bölümüne indiriliyordu. Bu asansörlerden dört tane vardı ve her biri saatte ortalama beş defa inip çıkıyordu. Öyle ki bu fabrikada on beş dakikalık bir duraklama 15 tonluk bir üretim kaybına neden olurdu.

Fabrika, dört katlı kocaman bir binaydı, eski bir hanı bozmuş fabrika yapmışlardı. Meryemler üçüncü katta çalışıyordu. 20 kadın 15 erkek, toplam 35 işçi çalışıyordu. Erkeklerin çoğu çocuk denebilecek yaşıydı. Kadınların hepsi ayrı bir makinenin başında bekler, “hammadde” denen pamukları eğirme makinesinin dişli bölümüne koyarlardı. Bu dişliler sürekli pamukla beslenmeliydi ki üretim aksamasın.

O gün Meryem’in arkadaşı da olan Eylül, hemen Meryem’in önündeki makinenin başındaydı. Eylül o gün çok neşeliydi. Mutluluk ve sevinç gözlerinden ve tüm hareketlerinden okunabiliyor-

du. Çok geçmeden nedeni anlaşıldı, dün gece Eylül nişanlanmıştı. Artık sevdiğine kavuşacağıının, yakında onunla ev kuracağıının mutlu hayaliyle dolup taşıyordu. Soranlara, “gece geç yattım”, demişti ya bir damla olsun uyumamıştı. On çayında ona poğaçaya uzatanlar olmuştu, “tokum” demişti ama kahvaltı bile etmemişti, öğlen yemeğindeyse yemek yemek dışında her şeyi yapmıştı, şarkılar mırıldanmış, nişanlısına telefon etmiş ve erkek işçilerden dokuz yaşındaki bir çocuğu köşeye sıkıştırmış, herkesin içinde “bak gördün mü sen beni almadın, babam da beni başkasına verecek” dedi. Çocuk kıpkırmızı oldu, “ben seni almam, sen benim ablamsın”... O gün bir başkaydı Eylül, içinde bir nehir, bir coşku seli akıp duruyordu.

Uzun, kapkara düz saçları vardı Eylül’ün... Kadın işçiler genelde makine başına geçmeden önce toplarlardı saçlarını, ama unutmuştu Eylül saçlarını toplamayı. Çalışıyordu iplik makinesi, yüksek devirli motor besliyordu dişlileri, saatte bilmem kaç ton iplik üreten koca vahşi bir dev. Ve bu dev yararlanıp bir anlık dalgınlığından, aldı dişlilerinin arasına Eylül’ün saçlarını. Bir çığlık duyuldu... Canhıraş bir ölüm çığlığı... Ve daha sesin sonu gelmeden kulaklara, düştü yere kan içinde Eylül’ün ölüsü... Paramparça güzelim yüzü ve bulanmış pamuklara parçalanan beyni... Hala sarkıyordu dişlilerin arasında kafa derisinin bir parçası... Ölümü çığlığından kısa sürmüştü Eylül’ün...

Her şey gözlerinin önünde oldu Meryem’in. Önce saçlarını gördü Eylül’ün, sonra dişlileri ve duydu ölüm çığlığını... Görmüştü arkadaşının kafasının nasıl parçalandığını... Hiçbir şey söyleyemedi... Bağırmadı... Çağırmadı... Ağlamadı... Gözlerini dahi kırpmıyordu... Sonra, birden, nefes alamadığını fark etti... Nefes almaya çalışıyor ama

bir türlü alamıyordu. Sanki koca bir el sıkıştı nefes borusunu... Uzaklaştı makineden bir adımlık öteye ve çöktü yere, ancak, o zaman, yeniden nefes almaya başlayabildi.

Birkaç dakika sonra fabrika müdürü geldi aceleci bir telaşla... Bir gazete örttüler Eylül'ün üzerine ve müdür dönüp işçilere; "Size, kaç defa dikkatli olun dedik, neden dinlemiyorsunuz ki, ölmek mi istiyorsunuz, iyi gidin başka yerde ölün, biz sizi burada ölmeniz için değil çalışmanız için barındırıyoruz. Şimdi sadece buradaki makinelere dördü duracak, diğerlerini açın ve herkes işinin başına geçsin" ve hiç utanmadan "başımız sağ olsun, polis ve savcılığa haber verdik, gereğini onlar yapar" deyip gitti.

Ama kimse kıpırdamadı yerinden... Yavaş yavaş fabrikanın bahçesinde toplandılar, başladılar beklemeye... neyi beklediklerini bilmiyordu. Önce polisler geldi "ölü kız" için... Sonra işveren geldi "ölü işçi" için... Sonra da sendikacılar "iş kazasında ölen işçi" için... Hepsi geldi gitti ve işçiler beklemeye devam ettiler bahçede, işyeri temsilcisi de aralarındaydı. Daha bir ay önce bir çocuk ölmüştü kopan asansörün içinde, fabrikadaki tüm makineler son sınırına kadar öyle zorlanıyorlardı ki ve de işçiler, öylesine ağır koşullarda çalışıyorlardı ki, adına "iş kazası" denen cinayetler kaçınılmaz oluyordu. Bahçede toplanan işçiler işyeri temsilcisine taleplerini iletiler. Patronun adamı olan işyeri temsilcisi de "taleplerini iletmek" için yanlarından ayrılarak, patronun yanına gitti...

Bir süre sonra işveren, sendika şube başkanı ve işyeri temsilcisi, en arkada da müdür, işçilerin yanına geldi. Patron, müdürün yaptığının yanlış olduğunu söyledi işçilere, sendika şube başkanı da işçilerin, müdürün davranışını kendilerine iletmeleri gerektiğini söyledi ve işçilere dönüp "Arka-

daşlar, sorunları bize iletin, biz işverenle oturur, çözeriz. Kendi kafanızdan böyle iş bırakma yapmanız doğru değil, lütfen herkes işinin başına dönsün.”

Tam bir tiyatroydu olan, işçiler de seyirci...

Haydar'ın sesi duyuldu,

“Arkadaşımız neden öldü?”

Patron duymamış gibi yaptı, sendikacı cevap verdi,

“Kazara, dikkatsizlikten.”

Cevap gecikmedi.

“Kazara ölmek işçilere mi has bir özellik, niye sizin gibiler değil de işçiler ölüyor?”

Sendika yetkilisi Haydar'a hışımla baktı ama Haydar oralı olmadı ve devam etti,

“Üstelik biz sana değil patrona soruyoruz, sen artık sus!”

Sendikacı,

“Sen kimsin ki biz diye konuşuyorsun, provokatörsün sen, işçiler adına sadece sendika yetkilisi konuşabilir.”

Kesti sözü orta yaştan bir işçi ve bir adım öne çıkarak direk işverenin gözlerinin içine baktı ve

“Biz” dedi, öfke dolu bir sesle, “paketleme, yükleme, şoförlerde dâhil toplam doksan dört işçi adına konuşuyoruz. Şu andan itibaren üretimi durdurmuş bulunuyoruz. Tüm işçileri eyleme davet ediyor ve son olarak da bu sendikanın ve yetkilisinin artık bizim adımıza söz sahibi olmadığını ilan ediyoruz.”

Bir kâğıt uzattı, “taleplerimiz bunlar, hepsi kabul edilmedikçe bu fabrikada bir metre ip bile üretilemez.”

Patron öfkesini belli etmedi, döndü sırtını, bürosuna yürüdü, ardından müdür ve sendikacılar. Yarım saat sonra içi hınca hınç dolu iki büyük “çevik” otobüsü gelip fabrika önüne park etti. Mer-

yem baktı onlara ve hayatının ilk politik gözlemini söyledi:

“Eylül öldü, iki bekçi saatler sonra teşrif edebildiler. Tabi bu sırada patronun adamları makineyi temizleyip gerekli ayarlamaları rahatça yaptılar. Ama şimdi iki otobüs dolusu polis yarım saatte geldi, meğer ne çok sevenimiz varmış bizim!”

Fabrikada toplam 140 insan çalışıyordu. Muhasebe, teknisyen, aşçı, şoför derken sayı 150-160'ı buluyordu ve bugün hepsi eylemdeydi. İşveren yetkilisi birkaç defa gelip gitti sonra bizzat işveren geldi. Sakin bir sesle, tane tane konuşmaya başladı.

“Açık konuşacağım. Bu fabrikadaki koşullarla diğer tekstil fabrikalarının koşulları aynı! Yani burada ne oluyorsa oralarda da benzerleri her gün oluyor. Bu yüzden taleplerinizi kabul edemem. Açıkçası diğer tekstil fabrikatörleri, beni açıktan açığa uyardılar. Taleplerinizin birini bile kabul etsem beni batırır, piyasadan silerler. Kendi işçileri için örnek olmanızı istemiyorlar. Benim yapacağım tek şey, ölen arkadaşınız için tazminat ödemektir, sadece bu talebiniz kabul edilebilir. Sizinle açıkça konuştum şimdi sıra sizde, yarına kadar cevabınızı bildirin.”

Konuşmasını bitirdikten sonra dönüp adamlarıyla birlikte gittiler.

İşçilerin değerlendirmesi kısa ve özdü, iş koşulları düzeltilmeliydi, patronun iflas etmesi ölen işçilerden değerli değildi! Aynı akşam şehrin en lüks lokantasında işveren ve sendika şube sorumlusu, sendika merkezinin kararını işverene uzattı ve pis pis sırtarak ekledi, “bize borçlusunuz”, işverende aynı üslupla cevap verdi, “yeter ki size borçlu olalım”.

Bekleyiş üç gün sürdü, dördüncü gün Eylül'ün cenazesine gidildi. Fabrika önüne grev göz-

cüsü beş işçi nöbet için bırakıldı. Polislerin geceden ablukayı kaldırıp gitmesi, iyiye işaret sayılmış ve işçiler biraz rahatlamışlardı. Ama saat on bir olduğunda, ani bir baskınla, nöbettekilerin hepsi de kelepçelenip otobüse atıldılar. Ve kapılar açıldı. Bir gün öncesinde işveren sendikası toplantı yapmıştı, aynı gün fabrika hızlı bir satışla el değiştirmişti. Söz konusu fabrikaya, işverenler kendi fabrikalarından deneyimli işçi gönderecek, geriye kalanı da işçi sendikası bulacaktı. Böylece hem sorun çözülmüş hem de sendikaya çıkan “borç” ödenmişti! Yeni işçiler sendika için yeni ödenek, yani para demekti.

Olayı öğrenir öğrenmez işçiler mahkemeye başvurdular. Mahkeme dört ay sonraya gün verdi. İşçilerin birçoğu “artık iş işten geçti” diye düşünmeye başlamışlardı. İçlerinden biri “nerde hata yaptık” diye sordu? Bir diğeri, “fabrikalardaki işçilerle konuşmalıydık”, başka biri de “ne yani sanki bizi dinlerlerdi de”... İçlerinden biri acıyla “ucuz bir maceraydı bizimkisi kaybettik”. Kısa bir sessizlik oldu ama aniden Meryem’in sesi yükseldi. “En azından koyun olmadığımızı öğrendik, makinelerde ölmek için doğmadığımızı... Arkadaşlar, biz de işverenler kadar insanız, üstelik bir de üreten insanız, bunu asla unutmayın. Sizi bilmem ama ben şu an mutluyum. Doğru, işimden oldum, ama ömrümde ilk defa insan yerine kondum ve patronların çaresizliğini gördüm. Bunların hiçbirisi bir anlam ifade etmiyor olsa bile en azından ölen arkadaşımıza sahip çıktık. İçimizde buna ucuz macera diyenler var, arkadaşlar, bu mudur ucuz macera?” Sonra döndü ve fabrikayı işaret ederek “hayır bizimkisi ucuz macera değil, onlarınkisi ucuz maceradır. Kaybettik falan dendi, doğru, belki şimdi kaybettik ama kazanmanın yolunu öğrendik”. İşçilerin tamamına yakını onu dinlediler ve bazıları

utandı kendinden umutsuzluğa düştükleri için. Hava bir anda değişti 17 yaşındaki bu genç insanın yüreğinden kopup gelen sözlerle. Nasıl titiz çalışıyorsa öyle konuşuyordu Meryem. Onu sadece üç beş işçi duymamıştı ki onlar çoktan yitirmişlerdi umutlarını ve kimsede tek bir söz duyuramaz umudunu yitirmiş olanlara. Çünkü hem yürekleri hem de kulakları sağır olmuştur böylelerinin.

Meryem sokuldu Haydar'ın yanına "Niye konuşmuyorsun sen, olanları duymuyor, anlamıyor musun?" Öfkeliydi Meryem ona ve bunu da ses tonuyla anlatmıştı. Haydar "bir şey bekliyorum, olursa konuşmama gerek kalmaz. Hem sen yeterli şeyleri söyledin bana söz bırakmadın, bir sigara yak ve benim gibi beklemeye başla." Meryem sordu, "neyi bekleyecekmişim?" Haydar cevap vermedi, Meryem ise "iyi öyle olsun" deyip beklemeye başladı.

Meryem haklıydı, ucuz macera peşindeydi işverenler. Hatta tüm patronlar. Güveniyorlardı satılık sendikalara ve kanunlara, onlar yetmezse, ordu vardı, polis vardı, üç beş işçi parçasına boyun mu eğeceklerdi. Bir gün önce, şehirdeki diğer tekstil fabrikalarından işçiler çağrılıyordu muhasebeye ve kendilerine şöyle deniyordu, "ekonomik kriz nedeniyle, şirket küçülme kararı aldı. Bazı personelin işine son verilecek, yalnız üzülme, size şu fabrikada iş bulduk. Tüm buradaki haklarınız ve maaşınız eskisi gibi kalacak. Söz konusu fabrikanın servisi şuralardan geçiyor. Eşyalarınızı toplayıp buradan en kısa zamanda ayrılın." Özetle bu işçilere işsizlikle yeni fabrika arasında bir tercih sunuluyordu.

Fabrikaya gelen üç otobüs dolusu işçinin, yarısı sendikanın bulduğu yarısı da diğer fabrikalardan aktarılanlardan oluşuyordu. Hepsi yemekhanede toplandılar. Müdür ve diğer yetkililer, ekip

ve ekip şeflerini seçtiler. Sonra “hoş geldiniz” dedi hepsine, “işbaşı yapabilirsiniz arkadaşlar”. İşbaşı yapıldı ama sadece on dakika sürdü çalışma. Bir anda durdu tüm makineler... Yerlerde, makinele-
rin arasında, iplik rulolarında ve yemekhanenin her yanında bildiriler vardı. İşçilerin her birine bir-
kaç bildiri düşüyordu. Bildirinin ön yüzünde Eyl-
lül’ün resmi vardı. Altında bir iki paragraf yazı...
Bildirinin arkasında ise Enternasyondan bir
dörtlük “Bu kavga son kavgamızdır” diyerek de-
vam ediyordu. En sonunda ise yeni işçiler için bir
davet, bir çağrı ya da talimat olan bir imza vardı.
Ve bu imza susturmuştu tüm makineleri. İşçiler
yavaşça bölüm çıkışlarına yürüdüler, merdivenler-
den inip ana girişe çıktılar ve bahçede bir araya
geldiler. Ellerinde Eylül’ün fotoğrafı, kararlıca bek-
lemeye başladılar. Fabrika müdürü koşarak geldi
ama durumu görünce, tek söz etmeden dört beş
adım geri çıkıp telefonunu eline aldı, numarayı çe-
virdi, kulağına götürdü ve şöyle dedi: “beyefendi
benim, bu işi artık kaybettik, bunlarda çalışmıyor-
lar.” Arkadan bir işçi geldi pek de kibar olmayan
bir biçimde müdürden telefonu aldı ve kulağına
götürüp, “Alo” dedi. “Her kimsen şunu iyi bil ki biz
kardeşlerimizin kanını satmayız”, telefonu müdü-
re uzattı ve ekledi: “tek bir talebimiz var eski işçiler
işe alınsınlar ve tüm talepleri kabul edilsin!!!”

Açıldı fabrikanın ana giriş kapısı. Karşıda
Haydarlar beklemekteydi. Birkaç işçi yaklaştı,
Haydar fırladı onlara doğru, içlerinden biriyle sar-
ıldı. Birbirlerini tanıdıkları anlaşılıyordu. Meryem
şimdi anlıyordu neyi beklediklerini Haydar’la bir-
likte. Meryem usulca geldi yanlarında durdu. Ye-
niler sordu “kim bu arkadaş”, Haydar Meryem’e
baktı güldü, “bu mu, bu işçi Meryem”, sonra daha
içten güldü ve devam etti “artık bizim Meryem.”

Hoşuna gitmişti Meryem’in “bizden” biri ol-

mak ama dayanamayıp sordu, “bu iş nasıl oldu yeni işçileri nasıl ikna ettiniz?” Başka biri cevapladı, “bizim görünmez kollarımız var hem de çok fazla. Onlarla ulaşıyoruz her yere, biz burada konuşurken bile kollarımız başka başka yerlerde mücadele ediyor şimdi...”

Haydar kısaca durumu özetledi, “önce bu işi bitireceğiz sonra sendika üyeliğimizi geri alacağız. Oraları işçi düşmanlarına bırakacak değiliz ya.” Ve son sözü şu oldu, “Meryem bir sigara verir misin?” Uzattı Meryem sigarayı. Haydar, “ateşte vardır şimdi sende” dedi. Meryem güldü, “artık çakmak taşıyor musun?” Haydar güldü ve “sendeki ikimize de yetmez mi?”

Önsöz Dergisi, 7.Sayı

MARKALI YAZARLAR

Metalar yarış halinde pazara giriyor. Ve yarış olanca hızıyla pazarlama alanında sürüyor. Devasa bir reklam sektörü söz konusu. Metayı özünde taşıdığı emek veya kullanım değeri değil, reklamların ona sonradan yüklediği yapay “değer” satıyor. Çoğu kez en pahalı olan, en kullanışlı olan değil en çok tanınan, bilinendir.

Bir meta pazara sürülmeden önce markalaştırılıyor. Önce yanına güçlü bir sponsorun adı yazılıyor. Mesela HSBC Bank gibi. Size, HSBC Bank güvencesiyle koltuk, araba, çamaşır askılığı satıyorlar. Hatta iç çamaşırı. Marka yaratıldıktan sonra diğer markalarda yarışa başlıyor. Bunlarında güçlü sponsorları var. Bu nedenle, esas olarak rekabet büyük şirketlerin (markaların) arasında geçiyor.

Yayın şirketleri devasa bir reklam alanı yarattılar. Öyle ki artık herhangi bir kitapçı dükkânından alacağınız 3 YTL’lik bir kitabın yanında bir iki çuval ücretsiz kitap kataloğu alabilirsiniz, dört renk, kuşe kâğıda basılmış korkunç bir savurganlık. Buna harcanan parayla birçok insana ücretsiz kitap sağlanabilirdi. Günümüzün “popüler” yazarları bu yayınevleri sponsorluğunda markalaşıyor. Vahşi doğadan beter bir alana çevrildi edebiyat alanı; Aslan geyiği parçalıyor, fil önüne geleni yıkıyor, kitap ve öykü yarışmaları düzenleniyor. Adına

yarışma dense de burada söz konusu olan burjuva rekabettir. Pazar ilişkisinin yani meta ilişkisinin ta kendisidir. En çok satan kitap sanatsal özü ve biçimi en iyi olan değil, en çok reklamı yapılan, markalaşmış yazarların, alıntı, çalıntı, kaba, kulaktan dolma yığıntıları oluyor.

Okuyucuya ya da seyirciye seçme özgürlüğü verilmiyor. Müzik dinlemek isteyen Emel Sayın'ın kaseti ya da Tarkan'inki veriliyor. Tiyatroya gitmek isteyen Levent Kırca'nın bir bileti, kitap okumak isteyen O. Pamuk'un Kar kitabı. Reklam sayesinde okuyucu, seyirci ya da dinleyici ondan alınması istenen şeyi almak için gidiyor satış dükkanlarına, alışveriş yerlerine, peki aldığını okuyor mu? Reklamcı buna bakmaz, onun için kitap satılacak herhangi bir nesnedir ve onu alıcıya satmayı amaçlamıştır. Okunup okunmaması onun meselesi değildir. Günümüzde işte bu nedenle en çok Orhan Pamuk kitapları satılır. Ama hala en çok okunan Aziz Nesin'in kitaplarıdır. O. Pamuk'un kitabı evin kütüphanesinde gösterişli bir süs eşyasıdır. Tıpkı vitrinde duran ve hiç kullanılmayan gümüş ya da antika bir takım gibi. O. Pamuk soyut, fantastik pazar ürünüdür. A. Nesin ise somuttur okuyucu onda kendi durumunu, içler acısı halini görür, ağlayacak haline güler. Kahramanlar tanıdık, bildik tiplerdir. Sonuçta, O. Pamuk kitapları kütüphanede gıcır gıcır duruyorken, A. Nesin'in kitapları, elden ele geçerek okunmaya devam ediyor.

İNADIM İNAT DUVARI

Bekliyor Filistinliler... Siyonistlerin diktiği duvarın önünde... İnadım inat diyor ve bekliyorlar. Sonra İsrail askerleri rastgele ateş açıyor... Bekleyenler dağılmak zorunda kalıyor... Bazıları

oracıkta ölüyor... Bazıları kolunda, ayağında ya da sırtında bir mermi çekirdeğiyle hastaneye yetiştiriliyor... Ama gene gidiyorlar duvarın önüne... Bu duvarın varlığı bile başlı başına bir eylem nedeni... Koca koca harflerle THE WALL MUST FAAL yazıyorlar. And We believe them, Because they will fall this bad wall. (Duvar yıkılmalı. Ve biz onlara inanıyoruz, çünkü onlar bu pis duvarı yıkacaklar)

ATLARIN İNTİKAMI!

Makineler iyice bir gelişip atların masrafı artınca, Serhat'ta, sahipleri onları dağlara terk etti. Onlarda bir araya geldiler, grup oluşturdular. Ve kısa sürede kendi doğalarına geri dönerek yıkılaştılar. Sonra onların yavruları, tayları oldu, bu taylar tamamen vahşi ortamda yetiştiler.

Geçtiğimiz günlere kadar, köylerden uzak yüksek dağ vadilerini kendilerine mekân tutmuşlardır. Fakat nedendir bilinmez birkaç grup at, bu vadilerden sıkıldılar ya da muhtemelen operasyonlarda kullanılan kimyasal gazların sonucunda, vadilerdeki otlar kuruyup, zehirli hale gelmesinden dolayı aç kaldılar. Nedeni neydi tam bilmiyoruz ama olan şuydu:

Köylüler tarlaları biçmiş ve büyük yığınlar kurmuşlardı, arpa, yulaf ve kırmızı buğday. Sonra aniden atlar hücumla geçtiler, köylüleri tarlalardan püskürtüp ganimete hücum ettiler. Zira bu askeri başarı için çok zorlanmadılar, köylüler çok iyi bilirler ki vahşi atlar öldürücü derecede tehlikelidirler!!! Tarlalarda bozguna uğrayıp köye kaçan köylüler derhal silahlanıp geri döndüler ama düşman işini çoktan bitirmiş, karnını doyummuş ve dörtlüğe geri çekilmişti, onlardan hiçbir iz yoktu.

Olayın en mantıklı açıklamasını köyün delisi yapar:

“Yüzyıllardır biz onların sırtından geçindik şimdi de onlar intikamlarını alıyor”.

EN ÇOK NEFRET EDİLEN İKİNCİ BAYRAK

90'lı yıllar... Gülistan'ın kuzeyinde bir şehir... birkaç günlük bir ayaklanmadan sonra şehir normale dönmüştü. Şehre “yerli” ve yabancı basın, nihayet “yetkililerden” izin aldığı için girebiliyor. Derken gazeteciler şehirde “rahatça” dolaşmaya başlıyorlar ki, giderek etraflarındaki meraklı gençlerin yerini öfkeli gençler almaya başlıyor. Gidişatın vahametini önceden çözen ihtiyarlardan biri tercümana yaşıyor:

“De ki aha ona”, parmağıyla işaret ederek, “üstündeki o gocixi şıxarsın yoxsa bizim gençler oni fena dövecekler” diyor. Tercüman durumu çabucak kavırıyor, hemen söz konusu Amerikalı gazeteciye uyarıyor. Bu gazetecinin üstünde Amerikan savaş pilotunun giydiği havalı bir mont vardır. Ve kolunun üstünde de kocaman bir ABD bayrağı. Gazeteci itiraz edercesine soruyor:

“But why” (fakat neden)

İhtiyar çevirmene gerek duymadan ona doğru iki adım atıyor ve “çünkü o bizim en çok nefret ettiğimiz ikinci baraxtır, çıxar şuni” Gazeteci tercümanın çevirisini bile beklemeden montu çıkarıyor. Ne ihtiyar tek kelime İngilizce bilirdi ne de gazeteci bir kelime Kürtçe. Ama birbirlerinin son cümlelerini eksiksiz anlamışlardı!!!

***

Aynı anda aynı şehrin öbür ucunda (daha emin ve güvenli yerinde) Generalin biri bir albayı öfkeyle azarlıyordu, “Albay bu ne rezalet, bayrak asacak tek bir direk yok muydu bu koca şehirde”

Cevap çaresizceydi.

“Komutanım dün bayraksız direk kalmamıştı.”

Ne olduysa gece iki ile üç arası olmuştu, aniden sobalar yanmaya bacalar tütmeye başlamıştı...

DİN DERSİ

Öğretmen anlattıklarına kendini çoktan kaptırmıştı, coşkun ve hülyalı bir şekilde cennetten bahsediyordu:

“Orada çiçekler, kuşlar, orada her yer ormandır. Orada nehirler şaraptandır”

Öğrencilerden biri sordu:

“Ama hocam, hacı, hoca, erenler sarhoş olmaz mı, yok şimdi bünyeleri de hassastır alışkın değiller ya...”

Öğretmen alayı sezecek durumda değildi, bu yüzden aynı hülyalı biçimde cevap verdi, “olmazlar aziz kardeşim olmazlar, o şarap sarhoş etmez.”

“Niye ki sahte mi?”

Öğretmen, gülüşmeler üstüne alayı çözdü ve kendine geldi, “sus oğlum kırarım kafanı günah işliyorsun!”

Sınıfın en saf öğrencisi sordu; “İyi de hocam cennete gittik diyelim, peki suyu hangi cehennemden bulacağız, bütün nehirler şarap ya ondan merak ettim.” Hoca öğrenciye oturmasını işaret edip konuyu değiştirmeye çalıştıysa da artık çok geçti, zira arka köşede cennetteki şarap markaları üstüne koyu bir tartışma başlamıştı. Fransızların olduğu yerden Bordeaux nehri geçermiş, İtalyanlarınki de fena değilmiş, gondolcular bir taraftan şarkı söylerken diğer taraftan elindeki maşrapayı şarap nehrine daldırıp daldırıp müşterilere uzatıyormuş ki öğretmen dayanamayıp patladı, “susun be, kâfirler, hepiniz cehenneme gideceksiniz, alay

etmeyin.”

Derken sınıfın en saf tiplemesi, izin almadan, aniden konuşmaya başladı. “Peki, orada su var mı su, yok ben susuzluğa dayanamam da ondan sorudum, su varsa ben cehenneme razıyım zaten şarabı da hiç sevmem.”

ÖLÜMSÜZLÜK

Bilim adamları ölümsüzlüğün peşinde! Genetik araştırmalardan, gen mühendislerine, biyoloji uzmanından, tıp fakültelerinin en iyi “prof”larına kadar bu çekici şey, ölümsüzlük, hep kafalarının bir yanında. Aynı ülkünün peşinde daha önceleri Orta çağ büyücüleri koşmuştu, Çin’de bir kimyacı ölümsüzlüğün ilacını yapmaya çalışırken barutu bulmuştu ve bundan önce de bozkır şamanları. Suda, toprakta, gökyüzünde, yıldızlarda onu aradık, hala arıyoruz ve daha çok arayacağız.

Oysa sanat bunu çoktan keşfetmiş, başarmış durumda. İşte ölüme meydan okuyan Gilgamesh ya da Homeros’un yapıtında ölümsüzleşen Troya. -ki bu şehrin kendisi bugün çok eski bir harabedir.- Ve tabii Sovyet kalemlerin, ellerin, fırçaların ölümsüzleştirdiği Stalingrad destanı. Hepsi ölümsüzleştiler. Yemen çoktan unutulurdu yemen türküsü olmasaydı.

Sanat bir ölümsüzleştirme eylemidir.

İHTİYAC

Çünkü sanat hayatın kendi nabzını taşır kendi içinde. Çünkü o gökten inmemiş, doğada kendiliğinden yetişmemiştir. O üretimin içinden çıkıp gelmiştir. Sanat bir emek ürünüdür ve onun en büyük gizemi de budur. Bugün dansçıların hareketlerine yön veren ritim, asırlar önce ilkel klan

döneminde ortak çalışmayı kolaylaştırmak, organize etmek amacıyla kullanılıyordu. Klan üyelerinden biri bir dalı ağaç gövdesine ya da iki taş parçasını birbirine vurarak çalışanlar arasında uyumu sağlamaya çalışırdı. Böylece koca bir ağacın gövdesini yirmi insan sırayla kaldırmayı denemiyor da yirmisi birden aynı anda bu ağacı kaldırıp götürebiliyorlardı. Sonra üretim geliştikçe ritimde gelişti, üretim soyutlama yeteneğini çalıştırıyordu bu da beraberinde sanatı doğuruyordu, üretimde uyum için kullanılan ritim dansın bir parçası haline geliyor, belli formlara ve biçimlere girip sanatlaşıyordu. Av hayvanlarının ve düşmanı korkutmak için kullanılan hayvan boynuzundan yapılan üflemler aletler bugün saksafon, kaval, yan flüt hatta gayda biçimini alarak zaman içinde sanatlaşmıştır.

İnsan insan olduğu için, insan olmaya başladığı andan itibaren yemek, içmek ve üremekten fazlasına muhtaç ve bunları yaratmak zorunda olan bir canlı türüdür.

KURŞUN GEÇİRMEZ PERDELER

Hayat onlar için öylesine güzeldir ki, öylesine tatlı ve öylesine lükslerle dolu.

Arabaları var çok güzeldir. Ünlü bir markadır. Lamborghini ya da Ferrari.

Evleri var akıllı; ışıkları kendisi açar, kapıyı kendisi, sen söylersin o hizmetçiyi çağırır. İşini bitirdiğinde sifonu çeker. Musluğu açık unutursan o kapatır. Bahçede ise yapay bir şelale vardır, aynı su bıkmadan bir motor aracılığıyla hep aynı biçimde dökülüp durur ve bundan zevk alırlar!!! Sonra bahçelerde havuzlar vardır, kocaman havuzlar ve etrafında güneşlenir estetik cerrahlarınca üretilmiş son harikalar!..

Ve nasıl zevk ve sefa içindedirler. Yalnız can

güvenlikleri biraz tehlikededir.

Ve bu yüzden artık arabaları kurşun geçirmezdir.

Ve elbiseleri...

Ve hatta şemsiyeleri...

Şimdi de kurşun geçirmez perdeler taktırmaya başladılar. Böylece pencerelerin arkasında korkmadan dolaşabilecekler ya da eskisi kadar korkmadan! Yalnız bu perdelerin bir iki kusuru var. İlki çok ağırlar açıp kapamak hayli güç. İkincisi öylesine sıkı bir kumaş ki duvar gibi ne ışığı geçiriyor ne de havayı... Bu perdelerle kapatılmış bir pencerenin çok farkı yok bir duvardan. Ama onlar için önemli olan can güvenliği, klimayı açarlar hava gelir, akıllı evin akıllı lambası da ışık sağlar.

Önsöz Dergisi, 8.Sayı

İNŞAAT BUGÜN BİR KAT DAHA YÜKSELECEK

İnşaat bugün bir kat daha yükselecek... Ama sağlıklı gıda yok. Peynir, ekmek, domates, belki bazen karpuz yani en ucuz yerlerden en azı alınır. Ki ne artırabilirlerse kursaklarından o kadar çok para gönderebilirler uzak şehir kasaba ve köylerdeki akrabalarına.

Temizlik.

Gerekliliğini onlar da çok iyi biliyorlar, onlarda kirsiz passız temiz yaşamak istiyor. Ama istemekle gerçek burada zıt şeylerdir. İşçi barakalarında banyo imkânı yok, çoğu barakada tuvalet bile yok, tuvalet barakaların arasında izbe bir çukurdan ibaret. Lavabo ise 30 işçiye bir tane.

Üstelik...

Soğuktur barakalar, bu soğuk ve kirli yerde hastalanmak çok sık olan bir şeydir. Ama gelin görün ki şantiye sahiplerine göre bu barakalar beş yıldızlı otel dairesi konforunda. Zaten her bir ranzayı her bir işçiye bir villaymış gibi sunuyorlar.

Sabah...

Dokuzda başlıyor mesai. Çimento, kum, demir, kireç, küfür ve şirket yetkililerinin başka dünyadan gelen o aşağılayan bakışlarıyla. Evet, bunlarla başlar çalışma.

Bugün...

İnşaat bir kat daha yükselecek, dün de yük-

selmişti bir kat daha. Dün yükselen o katta yarın siz oturacaksınız öbür gün üst kat komşunuz ve en son teras katına yerleşecek bir şirketin üst düzey çalışanı. Ve sizler içi sıcak suyla dolu küvetlerde keyif yaparken düşünmeyeceksiniz bir kez bile bu binaları yapan bu işçi parçalarını. İyisi mi biz kaçırmayalım keyfinizi, niye gelsin ki aklınıza bu işçi parçaları, suda sıcak değimli kim bilir nasıl düşler kuruyorsunuzdur. Bizimki de densizlik mi oldu ne, kaçırdık keyfinizi, neyse siz kuvvetten sonra bir koltuğa yığılıp televizyon izlerken unuttursunuz bu sözlerimizi; değil mi?

Diyorsunuz ki;

Arasınlar haklarını kardeşim. Sendika şu bu boyun eğmesinler kuzu kuzu, aslına bakarsanız boyun eğmemeyi öğretecek son insanlar sizlersiniz ya gene de açıklayalım. Şantiyelerde sendika sözü yasaklı bir kelimedir. Bu sözü ağzına alan işinden derhal atılır. On milyon işsiz varken yani senin işini kapmak için on milyon insan sırada bekliyor-ken ne yapabilir işçi? En azından çoğu bilmiyor ne yapacağını. Oysa elbette kendi yolunu, yöntemini her koşulda yaratır mücadele.

Hiç mi yok sendika?

Adı sendika olanlar var, liderlerinin süslü püslü laflarından başka bir şeyi olmayan patron kuklası.

Yoksuldular...

Şehirlerinde, kasabalarında, köylerinde, yoksulluk savurup sürükledi onları ta buralara kadar. Şimdilik buradalar. Yarın yoksulluk savuracak onları başka bir yere ve bazıları yaşlanacak kadar yaşayabilecek. Beli bükülmez, dizleri takatsiz, elleri dermansız, aç bir mideyle ve elbette yoksul olarak ölecekler. Ve elbette değişmezse, değiştirilmezse diş diş, göze göz bir kavgayla, edilmez alaşağı tekeller, bu böyle olacak. Yoksul yaşayıp

yoksul ölünecek. Mesela yarın yoksulluk savuracak içlerinden birini, yirminci kattan yere düşecek. Ölecek, ezilerek ve yoksul.

İnşaat yarın bir kat daha yükselecek.

Aman...

Kime ne yirminci kattan düşüp ölen. Siz oturun salonda ve açın plazma TV'nizi bir de televizyon koltuğunuza kurulunca; futbol, film, magazin ve şifreli kanallarda tıka basa erotizm, çıplak kalçalar, çarpıcı toparlak falan filan diye diye zavallıca bir zevk duyacaksınız o camın önünde. Senin umurunda mı kimin nasıl öldüğü şu şantiyelerde, senin plazma televizyonun var ve erotik programın çıplak kadın ve erkekler, saç başı temiz olsa ne yazar. İnsanın ruhu yitirmişse güzelliğini, kokuyorsa ve zavallılaşırsa, düşmüşse ama sen duyma bunları kurul o televizyon koltuğuna ve sık sık tekrarlar "oh, yaşam bu arkadaş" sözünü.

İnşaat...

Yükseliyor, işte boy atarak, hiç durmadan büyüyor dev gövdeleriyle binalar. Akşam yemeği pişmemiş nohut ve bulgurlu, kahvaltılık peynir, ekme, çay ve öğlen yemeği mercimek çorbası ve makarna; bir de ekseri acımı acı turşu. Yemek bu, ister ye ister yeme. Maaşından parası çoktan kesildi bile, hem de ne para, bu yüzden en pahalı mercimek çorbası şantiyelerde çikandır. En pahalı ve en pisi! Bugün yirmi beşinci kattayız, iş ağır, iş harala gürele işçinin sırtında ter bir karış ve yirmi beşinci katta rüzgâr biraz sert eser. Akşam barakalar sabah bir kısmı kırgınlık hissederek bedeninde, hafif ağrılar, öbür gün içlerinden birini iyileşmeyecek ağrılar ve on beş gün sonra ciğerleri tıkanmış zatürreli ve ölmek üzereyken yatacak bir hastaneye. Beş gün sonra da tabutuyla birlikte tutacak köyünün yolunu.

Lakin bu engel değil, birkaç ölüm yüzünden

inşaat durmaz. Hep büyümeli o, hep yükselmeli. Bankalar kredi açıyor. Elbette iyilik olsun diye değil, şartları ve yüksek beklentileri var. İnşaat yükselmeli bilmem kaç çimento fabrikası çalışıyor geceli gündüzlü, harıl harıl. İnşaat yükselmeli ve demir fabrikaları ve maden sanayi ve emlak şirketleri, plastik sanayisi, alt ve üst yapı, lojistik şirketleri hepsi hep birden bağıyor: İnşaat yükselmeli. İşçiler ölse bile, “ölenin ailesine başsağlığı, kendine rahmet”. Ve elbette cinayet değildi bu. Ölümle sonuçlanan insan (işçinin kendisi yani) hatası. İnşaat yükselmeli!

Bakın kadın ve kocaya,

İşte giriyorlar içeriye, kadın başlıyor, “bak aşkım şu yatağa. Ay bir de dönüyor bu! Hani şu Amerikalısın filminde vardı bu yataktan. Jakuzide panik. Hele şu tavanları baştanbaşa ışık oyunlarıyla donanmış çocuk odaları, ayol sanki o Amerikan filmleri bu dairede çekilmiş, değil mi aşkım?”

Ama,

Kaç işçi ölüyor bu muhteşem daireleri yaparken. Oysa şart değil bu ölümler, bu binalar öldürmeden de yükselebilir. Ve devam eder daha iyi binalarla şehirlerin gelişmesi. Ama hangi düzende! Oysa şimdi daireyi alan çifte göre bizim gibiler “marjinal komünisttir.” Bütün budalalar ve beyni çürümüşler bizim için böyle der! Sesini duyar gibiyiz sevgili hanımefendinin. “Söyleyin şu huzur bozucularına, kaçtı keyfimizin tadı, kessinler artık. Hanımefendi, bana inanın ki bu hep oluyor. Bütün aptallar bizi sıkıcı buluyor.”

Parke...

Döşeli salonda felsefe sorunları tartışılıyor. 33. kat manzarası harika ve buradan proletarya konuşuluyor. Sözü alıyor çok ama çok satan bir gazetenin köşe yazarı olan, başka bir gazetenin ve tabii kendisi gibi solcu olan arkadaşına “Hatırlıyor

musun 15—16 Haziran'ı? Ben Şişli'den gelenlerleydim.” Öteki “hatırlamaz mıyım, ben de Şişhane'den gelenlerleydim”. Ama nedense ikisi de fazla karıştırmıyor meseleyi. Herhangi biri diğerine hiçbir şey sormuyor ve ikisi de korkuyor. Zira bir iki soru sorulsa çıkacak yalanları ortaya ve anlaşılacak bu iki palavracının 15-16 Haziran eylemine katılmadıkları. Ama ilk konuşan yeniden başlıyor 15—16 Haziran unutulur mu hiç! Neydi o günler be! Ya şimdiki proletarya?” “Bırak azizim” diyor öteki. “Şimdiki işçi sınıfı işçi sınıfı mıdır yani? Bunlar ne devrim yapabilirler ne de düzgün bir eylem” sohbet böyle sürüp gidiyor ve uzadıkça uzuyor konu. Çok laf edilip az şey konuşuluyor ve tabii basite alınıyor işçi sınıfı, alaya. Hani bu sohbetin yapıldığı şu anki 33 katı yapan işçi sınıfı? Maden, ağır sanayi, ulaşım, iletişim ve inşaat sektörlerinin ve daha neleri neleri sırtında taşıyan işçi sınıfı küçümseniyor kendi yaptığı dairede. Düşmanları olmasa da dostu da sayılmaz ya bunu yapanlar.

Ve son inşaat işçisi, son sarayların ustası, bu köşklere sen yaptın bu koca koca siteleri. Hani; açıkta evsiz olan yine sensin. Harç yaptın beşinci katta, 15'de sıvacıydın. 20. kattan düşüp öldün kalıp çakarken ve ellinci katta çatı işçisiydin. Hasta, zayıf ve yoksuldun. Hala öylesin. Belki bir kaçınız yaşayacak ve görececek ellisini. Ama şimdiden sormalı ki:

Böyle olmak zorunda mı?/ Sende biliyorsun ki /Böyle olmak zorunda değil

İnanma onlara / Ve hiç mi hiç güvenme / Biat etme işçi sınıfı / Ve unutma

Düşmanınla arana giren varsa / Kavgayı önlemek için / Unutma ki

Onlarda dostun sayılmaz / Biat etme onlara.

Böyle.

Olmak zorunda değil aslında tuhaf olan şu ya; şu anki gibi olması en zor en imkânsız şeklidir.

Çağrı yapıyor herkes herkese, sağduyu çağrısı. Sağduyuya davet edenler, sağlıklı güzel ve bizim olan bir yarın için mücadeleye devam etmezler. "İşler daha kötü olmasın diye sağduyu. Ne harika bir şey ölmeyeyim. Kanser olsam da olur! Sağduyu çağrısına istersen uy, ama unutma ki inşaat işçisi emeğin büyük, eserin dev gibi, yaşamın dar, küçük ve yoksul. İstersen biat et onlara ya da...

Ya da...

Yükselirken binalar, senin hayatında güzelleşmeli. Ve düşüp ölmemeli hiçbiriniz 20'li katlardan. Ya da ellisine kadar çekmemelisiniz yoksulluğu. Ama bunun için önce yarınların için dövüşebilmelisin. Sen işçi sınıfının bir parçasısın, sen yarını kuracak olansın. Bugünü yıkacak olan. Öncünden başkasına biat etme.

Önsöz Dergisi, 14.Sayı

OTUZ BİR YILDIR BİR DEFA BİLE KİLİTLENMEYEN KAPI

BERFO ANANIN İYİLEŞMEYEN YARASI

Bir insan dokuz ayda doğar, on beş, yirmi yılda büyür. Peki, kaç günde ölür ya da ne kadar zamanda. Ölümün süresi nedir? Beş dakika, iki saat, bir ay, otuz yıl... Peki ya ölümün acısı... Hani gidenin geride sağ kalanlarla bıraktığı, bıraktıkları... O hep belli olan yeri; suya, ekmeğe, ışığa sinen sesi; teni, kokusu ne kadar kanatır geride kalanları... Bir kalp böyle bir acıya ne kadar dayanabilir? Beş ay, üç yıl, otuz bir sene...

En iyisi bu soruyu bugün yüz üç yaşında olan Berfo anaya sormak ya da hiç sormadan bu sorunun cevabını sesinden, bakışlarından, yüzünden okumak. Bu yüz, bu ses, bu bakışlar öyle çok şey anlatıyor ki...

Bir ana düşünün, ellerinden zorla koparılp götürülen oğlunu bekliyor ve arıyor. Hem de öyle bir ay ya da iki yıl falan değil, tam otuz bir yıldır!..

“Otuz bir yıldır kapıma kilit vurmadım” diyor “döner bir yerlerden çıkar gelir de oğlum Cemil, evde olmazsam kapıda kalmasın.” ... Otuz bir yıldır arıyor Berfo ana oğlunu, taş kesilmiş kalplerden, katil bakan gözlerden, düşman ulumalarından korkmadan. Her kentin, her sokağında, her kaldırım taşının üstünde oğlunun katillerinin göz-

lerinin içine baka baka “oğlum istiyorum” diyor.

O, onlar, Berfo ana ve Berfo analar nerede sahipsiz bir mezar bulursa, nerede bir insana ait birkaç kemik çıksa ortaya, onlar, hemen oraya koşuyorlar. Ki büyük bir kararlılık onlarınki ya ölüsünü bulacaklar evlatlarının ya da dirisini.

Şimdi, otuz bir sene sonra, devlet adına konuşan birkaç yetkili diyor ki, Berfo ana, Berfo analar evlatlarınızı devlet öldürdü... Kiminin belini kırdı, kiminin gözlerini oydu... Kiminin de kafasına vura vura beyin kanamasından... Hepsini... Öldürdü. Çocuklarınızı devlet öldürdü... Mezarlarını bilen yok bulamadık... Eğer bilen varsa bekliyoruz, insaniyet namına gelip bize söylesin...

Kimden ne bekleniyor? İşkencecilerden insanlık namına bir yardım mı? İnsanlık namına!.. İnsanlığa karşı bir suç olan işkence suçunu işlemiş olanlardan!... Bu çağırışı yapanların iyi niyeti ya da çocukça saflığı mıdır? Aksi halde, bilinçli olarak evladı katledilmiş bir annenin, o ağır, o acı yarasını bir kez daha deşmek midir?..

Bugün bir defa daha milyonlarca insanın bilincinde bir yanlış yaratılmaya çalışılıyor. Halka karşı işlenmiş tüm suçlardan, işkencelerden ve katliamlardan sadece 12 Eylül darbecilerini suçlayarak burjuva sistemi, sistemin sahipleri milyonların gözünde temize çıkarmak istiyor. Evet, bu cuntacı faşist generaller elbette suçludurlar ve elbet darbe dönemindeki tüm işkencelerden, cinayetlerden ve diğer tüm suçlardan birinci dereceden sorumludurlar. Bununla birlikte tıpkı bu generaller gibi tüm bu suçlardan kurulu düzen ve sahipleri de sorumludurlar. Zaten cunta görevi parlamentoya “devrettikten” sonra da işkence ve katliamlar durmamış, bilakis daha da artmış ve hız kazanmıştır. Burjuvazi devrimci katliamlarına sivil iktidarlar döneminde de devam etmiştir. Bi-

lindiği gibi katliam ve kayıpların en yoğun yaşandığı dönem 90'lı yıllardır. Köy yakmalar, faili meçhuller daha neler neler... Hatta 19 Aralık cezaevi katliamları 12 Eylül cuntasından yirmi sene sonra yapıldı!.. Yirmi cezaevinde birden devrimci tutsaklar kurşunlanırken, diri diri yakılırken başta yine seçilmiş bir hükümet vardı!.. Tüm bu örnekler sistemin bir bütün olarak karşı devrimci, halk düşmanı olduğunun açık kanıtlarıdır.

Bugün, toplumun büyük çoğunluğu gibi, kayıp anneleri, Berfo analar da biliyor ki; bu insanlar yani bu devrimciler, devrimci oldukları için, resmi görevlilerce, resmi planlar doğrultusunda işkencelerden geçirildiler. Zindanlara atıldılar ve katledildiler. Sistemi korumak için yapılan darbeler, sistemi korumak için işkencelerden geçirilen devrimciler... ve sistemi korumak için katledilen nice nice Cemil Kırbayırlar. Tüm bunlar faşist darbecilerin; neyi, kimleri ve neden korumaya çalıştığını, devrimcileri ne için, kimler için katlettiklerini göstermeye yeter.

Yani, kısacası artık "bir dönem maalesef bunlar yaşandı" diye başlayan o süslü laflar da bir işe yaramıyor, inandırıcılıkları yok. Çünkü; ilk önce evet bunlar yaşandı ama bitmedi hala yaşatılıyor. İkincisi; bu sözde bir edilgen yapı var öncelikle bütün bunlar kendi kendine olmadı, yaşanmadı, oluşturuldu yani yaşatıldı. Yapılan her şey kadar, işlenen her suç kadar işleyenler de önemlidir. Bu topraklarda, insanlara yaşatılan onca acı var, onca işkence var, onca katliam var, bütün bunlar kendi kendine yaşanmadı, yaşatıldı ve bu toprakların yetiştirdiği en güzel insanlarda hunharca katledildiler.

Bütün bunları biliyor Berfo analar. Biliyorlar ve bu yüzden onları asla aldatamayacaksınız!..

Asla size inanmayacak bizim analarımız ve

onurlu emekçiler!.. Meclis kürsülerinde döktüğünüz o sahte gözyaşlarınız da sanıyor musunuz ki bir işe yarıyor. Katledilen devrimcilerin ne anaları ne de anıları, hiçbir partiye seçim malzemesi olmayacak kadar değerlidir. Bu öyle bir değerdir ki sizin gibileri çoktan ezip geçmiştir.

Aldatamayacaksınız!

Çünkü yaşattığınız bunca acı insanlara hiçbir kitabın veremeyeceği, bir bilinci, bir gerçeği öyle iyi kavratmıştır ki kimse sizin timsah gözyaşlarınıza ve ikiyüzlüce söylediğiniz yalanlarınıza kanmıyor, inanmıyor!..

Berfo analar biliyor ve unutmuyorlar!

Evlatlarını, ellerinden zorla koparıp götüren, onlara işkence eden ve onları öldüren, üstelik ölü bedenlerini bile vermeyen, mezarlarının yerini dahi söylemeyen devletti!.. Bunu hiçbir zaman unutmazlar, unutmayacaklarda. Onlar, her şeyi su gibi biliyor.

Biliyorlar ve asla unutmayacaklar!

Onlara otuz yıl boyunca "terörist anası" dediniz. Sokaklarda defalarca ve defalarca, askerlerin, polislerin saldırısına uğradılar. O yaşlı o narin bedenlerine kaç defa sopalar, tekmeler, yumruklar indi. Sayısız kereler hakaretlere, tacizlere uğradılar!.. Galatasaray meydanında daha düne kadar saçlarından sürükleniyorlardı. Berfo analar, onlar tüm bunları unuttur mu hiç? Unutulmaz... Ne onlar ne biz ne de hiçbir insan unutmadı. İki bir kollarımızdan tutup attığımız o zindan duvarları bile unutmadı, üstlerinde linç ettiğiniz sokakların kaldırım taşları da unutmadı...

Biliyorlar, haberleri var!

Nevala Kasaba'daki yüzlerce insan bedenini ve diğer tüm toplu mezarları da!.. Topraklardan taşan insan kemiklerinden de haberleri var!... Dağlarda diri diri yakılan, kimyasal silahlarla öl-

dürülenleri de biliyorlar, hepsinden tek tek haberleri var!..

Ceylan Önkol'u, Uğur Kaymaz'ı ve katledilen onlarca yüzlerce körpecik bebeleri de biliyorlar, tek tek, her birinden haberleri var!..

Öldürmeyip, ölene kadar zindanlarda tutmak istediğiniz yedi bin devrimci tutsaktan, yedi bin evlatlarından da haberleri var! Sizler meclis kürsülerinden, drama oyuncularına taş çıkartacak kadar usta olan oyunculuk yeteneğinizle birlikte söylediniz: “Niçin öldürüyorlar, suçları varsa, ağırlaştırılmış müebbetle (ölene kadar hapis) cezalandıralım.” demenizin anlamını da biliyorlar. O anlam da şudur; öldürmeyelim ama ölene kadar zindanda tutalım, böylece hiç bitmeyen bu işken-
cenin acısını çeksinler!.. İşte söylenenin tam anlamı budur. Bunu Berfo analarda böyle anlamıştır. Zaten bunun başka bir anlamı da yoktur.

Unutmayacaklar!

“Kadında olsa çocukta olsa gereğini yapacağız” dendiğini ve gereğinin yapıldığını... İçlerinde 6 yaşında bir çocuğun da bulunduğunu insanların özel timler ve keskin nişancılarla daha dün, dünyanın gözleri önünde, Amed'de öldürüldüklerini, gereğini yapmanın ne anlama geldiğini asla unutmayacaklar.

Şimdi kalkıp da “analar ağlamasın” dediğinizde Berfo anaların cevabı şu oluyor: Bizi ağlatan sizsiniz. Siz kadında olsa, çocukta olsa “gereğini yapın” emrini verenlersiniz.

Berfo ana tam otuz bir yıldır oğlunu arıyor. Onun oğlunu katledenler her halde geride sadece gözü yaşlı bir ana kalacağını sanmıştı. Ama yanlışlar. O gözü yaşlı kadın acılarından ve gözyaşlarından ve oğlu için beslediği ana sevgisinden yüce bir dağ yarattı. Şimdi, o dağ, devletin en üst düzey yetkilisinin karşısına dikilerek, “Ben Cemil Kurba-

yır'ın anasıyım, oğlumu istiyorum, oğlumu verin bana, cenazemi istiyorum” diyor... O, “oğlumu verin” diyor. Çünkü oğlunun ölü ya da diri sizde olduğunu biliyor. Boşuna lafı eveleyip geveleyip 12 Eylül'den “derin devletten” dem vurmayın, bakın ne diyor Berfo analar; “oğlumu, kızımı verin” yani her şeyi biliyor, görüyor ve açıkça söylüyorlar.

Berfo anadan bir evlat alanlar, onu aldıkları anda Berfo anaya, binlerce yeni evlat vermiş oldular. Onu evlatsız bırakacağını sananlar yanıldı. Bugün Berfo annenin, sadece zindanlarda yedi bin oğlu ve kızı var!.. İstanbul'da, Amed'de, Gever'de, İzmir'de yüz binlerce evladı var!.. Her şehirde, okullarda, sokaklarda amfilerde her yerde onun bir çocuğu mutlaka vardır!.. O, bizim, hepimizin annesidir. Biz, otuz yıl önce onun otuz yıldır kilitlenmediği evinin o kapısından bir girdik ve bir daha da çıkmadık, evlat olduk Berfo anamıza...

Otuz bir yıldır, hiç kilitlenmeyen o kapı açık kaldıkça biz büyüdük yüz binlerce Cemil olduk ve o kapı açık kaldıkça siz her yeni günde bir kez daha lanetlendiniz, bir kez daha insanlık suçlusu damgasını yediniz!.. Ama elbette hepsi bu kadar değil. Bu kadarla kalınmayacağını siz de çok iyi biliyordunuz.

Zamanı geldi, Berfo analar hesap sormaya geliyorlar. Ve arkalarında halkın devrimci öfkesiyle. Atılan her tokadın, kanatılan her bedeninin, katledilen her insanın hesabını bir bir soracak. Halk unutmaz... Analar ise asla affetmez...

YARIM KALAN BİR ÖYKÜ: İSO VE ZEYNO

Köy dingindir, şehir akıcı. Köyde davul zurna çalınır. Şehirde ince saz, klasik müzik. Şehir özler dinginliği, köy sıkılır bu dinginlikten. Semt pazarlarının, Sirkeci iskelesinin, balıkçı halinin, lunaparkların sesini, şamatasını hangi köyde bulabiliriz? Ya da üstünden vurunca güneş, iki yaka arasında maviden lacivertin tonlarına geçen boğaz sularını... Şafakla çığlık çığlığa gökyüzünde binlerce martıyı. Tersinden, çiçeklerin ani bir baskınla ele geçirdiği dağ yamaçlarını, papatya deryalarını ve gelincikleri de bulamayız şehirde. Onlar saksılara sığınmıştır, park köşelerine... Ne boğazda salına salına giden gemiler ne de açmış pankartlarını milyon yürekle yürüyen 1 Mayıslar ve ne de öpüşenler koy boylarında köylerin. Sahilde şarap içenleri de yangın yürekli çocukları da çok azdır köylerin. O az olanlarda zaten çok kalmaz oralarda.

Ayrı psikolojileri vardır ikisinin de. Köy susar, şehir anlatır. Köy saklar, şehir ifşa eder. Elbette şehirlerin de sırları vardır ama toplasan bir köy evininki kadar etmez. Mesela iyi konuşana şehirde ajitatör hatip derler köyde geveze... Sözcükleriyle etrafındakileri güldürenlere şehirde stand-upçı, komedyen ya da espritüel denirken köyde cıvık... Liste böyle uzar gider, say say bit-

mez. Şehirde susan ketumdur köyde erdemli vs. vs. vs. Ortak yönleri var, zıtlıkları kadar olmasa da çünkü ikisinin de temelinde insanlar var. Bu öyküde amaç şehir ve köy yaşamını karşılaştırmak olmadığı için sadece aradaki “farka” dair birkaç cümle kurma denemesi yapılmıştır. Ama bu “fark” kesinlikle önemlidir. Hikâyenin geçtiği dönemi de düşündüğümüzde olayı ve karakterleri biraz daha tanıdık bildik kılabılır. Yani belki, belki birazcık, bilmem belki de hiç!..

Onlar yaşlandığında ben çocuktum ve öldüklerinde on dördümdeydim ya da on beş... Şimdi ölümlerinden yirmi beş, otuz yıl sonra yaşananları anlatmak hiç de kolay olmayacak. Onlardan bahsedeceğim, çocukluğumun iki güzel yaşlı insanından, bu insanların gençliğinden ve çocukluğundan yani çok çok eski zamanların öyküsü bu. Bu kentli, bu kaotik, bu facebook, twitter çağına yabancı hatta bunlarla kıyaslayınca plazma tv karşısında mağara duvarına çizilmiş resim gibi duruyor.

Eğer son tanıklarından biriyseniz ve onları anlatmazsanız tanıklığa ihanet edersiniz, yaşananlara da vefasızlık. Yeter ki bilinmeyi hak edip anlatılmaya değer olsun... Hele de her şeyin hızla eskidiği ve insan yüzlerinin hızlıca aşındığı bu yüzyılda.

Organik tarımın daha icat edilmediği bir zamandan bahsediyoruz. Hormonlu domateslerin olmadığı, suyu şişeden içmediğimiz, dünyanın küçük değil de büyük olduğu ve keşfedilecek yerler listesinin uzayıp gittiği o günlerden bahsediyoruz.

“Yaşamak nedir ki evladım, nedir mutluluk, ben ne yaşadım ne de mutlu oldum.” demişti bir defasında. Buna bir cevap vermek birçoğumuza kolay gelebilir. Oysa ben 30 senedir bir cevap arıyorum. Bu cümle öyle derinlerden gelmişti ki öylesine yoğun bir duyguyla söylenmişti ki sanki cevap

zaten her harfinde, her hecesinde, her vurgusunda saklıydı ve hiçbir harfinde, hecesinde, vurgusunda. Hani bilmez o turnanın hiç kavuşulamayacak bir sevgili olduğunu. O yoktu. Aslında, cevabı bilmek de bilmemek de önemsizleşiyordu bir noktada çünkü sizi derin bir suskuya gömüyordu. Çünkü bu cevap aklınızda değil kalbinizdeydi ve sözcüklere değil, dile değil, göze ve bakışa dökülüyordu.

Soruyorum hala kendime onun gibi; nedir yaşamak? Picasso olup Guarnica'yı mı çizmek ya da 'mutlu aşk yoktur' derken, bir ömür boyu Elsa'ya âşık Aragon olmak mıdır; diri diri yakılırken "en el hak" demek midir, bilmiyorum. Yaşamak belki de Antep çarşısında bakır tozuna bulanmış elleriyle hiç gerçekleşmeyecek olan hayallerini, hiç gerçekleşmeyeceğini bile bile bir bakır tepsiye işlemektir. Mardin'de bir Süryani kadınınilmek ilmek işlemesidir bir halıya bir turnayı. Hani sonra çıkar gelir de birileri, gelir de o çarşıdaki o sinideki gül motifine ya da Mardin'de o halıdaki o harikulade turnaya "Ne güzel ne muhteşem!" der ya. Belki ben abartıyorum belki de gerçekten basit bir cevabı vardır, "Nedir ki yaşamak?" sorusunun. Sonrası mı? Bilmem, herkes kendine bir cevap seçer ve ona inanmayı, ona sarılmayı tercih eder. Ve bir bakarsınız, cevap facebook'ta paylaşılan yeni arabanın fotoğrafı olur. Bazıları ise bu soruyu sormaz bile ne kendime ne de başkasına... Kendi gölgesine hapsolür... Ne çıkarsa önüne ne konursa tabağına...

Peki, o yaşamış mıydı? Yaşamıştı tabi, ama neyi?

Mem İso çocukluğumun kahramanlarından biriydi. O şüphesiz köyümüzün en uzun insanıydı. Eğer beni kandırmıyorsa Mem İso'nun boyu rahat iki on vardı. Sırtında eskimiş gri paltosu, başında sekiz köşeli şapka ve ayağında lastik ayakkabısıy-

la Mem İso sanki yürümezdi. Sanki hareket eden insan değildi, sanki dev gibi sarıçamlar yer değiştiriyordu. Bu heybetli cüssesiyle tezat oluşturacak şekilde sessiz, sakın ve çok az konuşan biriydi. Hala da onun kadar mütevazı ve sessiz bir insan daha ne duydum ne de gördüm. Bir kez bile bir insan kırdığını, birine bağırdığını, biriyle kavga ettiğini duyan kimse de olmamıştır. Kimsenin hakkını yememiş, kimsenin arkasından konuşmamış, kimseye de yan gözle bakmamıştı.

Onu bazen bir taşın üstünde otururken gördüm; etrafında serçeler, sığırcıklar, güvercinler ve başka bir sürü kuş. Çünkü Mem İso'nun cebinde her zaman ya biraz arpa ya da bir dilim ekmek vardır. Kuşların payıdır bu ve Mem İso bunu hiç savsaklamazdı.

Hakkında birçok şey daha hatırlıyorum. Mesela yaylaya çıktığımızda bekçi hep Mem İso olurdu. Yaylaya sadece kadınlar, çocuklar giderdi. Çünkü erkekler köyde kalarak bahçe ve tarlalarla ilgilenmeliydiler. Durum böyle olunca köylüler cesaretine ve ahlakına güvendikleri birini seçerlerdi. Daha doğrusu aslında üç kişi seçerlerdi, üç yetişkin evli erkek. Bunların ikisi hemen hemen her yıl değişirken biri hiç değişmezdi ve bu birisi Mem İso'ydu. Çünkü Mem İso iki metre boyu ve uzun namlulu tüfeğiyle oradaysa herkesin içi rahat olurdu. Sanırım en çok da ablamın. Ablam o sırada 17 yaşlarında, ince uzun boylu, esmer güzeli, belki de köyün en güzel kadını. O kimseyi istemese de isteyenleri var. Her ne kadar bu şansız genç âşıklardan hiç birisi haddini ve sınırını aşmamışsa da ablam gene de biraz ürkek, biraz tedirgin... Mem İso her şeyin farkında... Bu yüzden her gece bizim yayla evinin yanında bir taşta oturur ve başlardı türküsüne... O türküsüne başlayınca, ablama bir rahatlık gelirdi ve yavaş yavaş

kapanırdı gözleri kaygılarından uzaklaşarak. Ama ben dinlerdim Mem İso'nun türküsünü... Hala da hatırlarım bazı bölümlerini, "Ben öleydim sen kalsaydın, ben öleydim ben öleydim." Sanırım sözlerini kendi yazmıştı ve çok da güzel yazmıştı. Keşke tamamını hatırlasaydım. Eminim ki bu türkü onu anlatıyordu ya da o bu türküyü.

Hiç kimsesi yoktu eşi Zeyno'dan başka. Bir defasında çocukluğunu sormuştum ve bana "Ben dünyaya gözlerimi öksüz açtım." demişti. O zamanlar savaşlar, ayaklanmalar, katliamlar birbirini izliyor. Bu cehennem gibi günlerden, bu yangınlardan geriye hasta anasından başka kimsesi kalmıyor. Ne baba ne amca dayı, ne de kardeş sadece hasta anası ve o. Zaten anası da ölüyor İso sekizine varmadan. Artık dünyanın ortasında yapayalnız ve o dünyanın tüm acımasızlıklarının önünde çaresiz bir yetimdir çocuk İso. Ara sıra acıyıp haline eve alanlar oluyor o da bir iki günlüğüne... Sonrası gene yalnız... Gene soğuk geceler geçiriyor aç ve açıkta... Neyse ki kış geldiğinde köyün en zenginlerinden biri onu evine alıyor. Evine dediysek herhalde odalarından birine değil, inek ahırına. Bundan böyle bu çelimsiz sıska oğlanın görevi hayvanlara bakıp onların yemini verip, suyunu değiştirip, altını temizlemektir. Karşılığında ne banyo ne sıcak yatak, ne de temiz elbise... Sadece günde bir öğün yemek... Yani artık horlanan, dövülen, aç bırakılan bu çocuk inek boklarının içinde yaşamaktadır ve abartısız hali içler acısıdır... Ama buna rağmen çevredeki herkes "Adam yetime sahip çıktı. Kolay iş mi? Valla bu iş bilyük sevaptır." gibisinden gerçeğe uzaktan yakından alakası olmayan yorumlar yapmaktadır. Oysa hepsi gerçeği biliyorlardı. Hepsi görüyordu zavallı çocuğun neler çektiğini. Öyle ki, sahibinin köpekleri bile ondan daha iyi durumdaydı. Çünkü bey,

köpeklerine ondan daha iyi bakıyordu. Ama adam zengin, bu yüzden adam çor dese bu şakşakçılar çan anlıyor, kor dese gül. İki yüzlülük yarışında adeta tüm köy ve gören yok İso'nun halini, daha doğrusu dillendiren.

Altı senesi böyle geçiyor Mem İso'nun. Sapın samanın ve inek pisiğinin içinde... On dört yaşına geldiğinde, "hayırsever" ev sahibi ahırın bir köşesinde tahtadan bir bölme yaptırıyor. Ot dolu bir yatak... Tabi bu işi de İso'nun kendisi yapıyor. Aslında yetim oğlanın bu koşullarda hayatta kalması bile bir mucizeydi. O iğrenç adam, altı sene boyunca her sabah ahırın kapısını açtığında onun cesedini bulmayı ummuştu. İso'yu en başında evine alırken, 8 yaşına daha varmamış bu sıska, hasta ve zayıf çocuğun, üç beş ay içinde ölüp gideceğine emindi. Canım üç beş gün sonra ölecek bir çocuğa üst baş almaya, çaputa, çula, sabuna para vermeye ne gerek vardı. Hem zaten ölecek az yese de olur, banyo yapmasa da olur. Hem ne kadar dua etse ona azdı, sayesinde başının üstünde bir çatı vardı. Her ne kadar bu bir ahırın çatısı olsa da. Hem her gün yemek de veriliyordu... Dünden, önceki günden... İşte nereden ne artmışsa... Artıklardan köpeklere iki İso'ya bir öğün yemek veriliyordu. Bu büyük lütuf için yapması gereken tek şey kırk çift ineğe bakmaktı. İşte elinde kürekle bu zavallı çocuk, sabahtan gece yaralarına kadar ahır temizleyip, onlara yem, su taşıyıp durdu ve bir mucize eseri hayatta kaldı. Ve bey ayı çıkaramayacağını sanmıştı ama altı sene geçmiş, ölmemişti. Ölmesi bir yana her yıl daha da uzamış, büyümüş, gelişmişti. Artık ev sahibi için çobanlıkta yapabilecekti, tarlada, sabanda da çalışabilecekti.

On altı yaşına geldiğinde İso'nun boyu bir yetmiş çoktan geçmişti. Çelimsiz oğlan gidiyor yerine güçlü kuvvetli bir genç geliyor. O güne kadar,

ite, bite, yerdeki çamura, havadaki buluta kızan, anasına, babasına, her neye ve kime sinirlenirse sinirlensin evin altı oğlunun her biri hıncını İso'dan çıkartmıştı. Ama on altısında bu çile bitmişti. Mem İso, altıncı oğula, o öğleden sonra öyle bir tokat nakşetmişti ki yediği darbeyle yeri öpen altıncı oğul, bir daha da İso'ya beş metreden daha fazla yanaşmayacaktı. Geriye kalan beş kardeş de bu mesajı çok iyi anlamış ve almıştı, artık, ona dokunan, İso'nun kürek büyüklüğündeki eliyle tanışacaktı.

Nihayet on sekiz yaşına geldiğinde ev sahibi onu ahırdan çıkardı ve ona yine kendisi için ahırın duvarına bitişik bir oda yaptırttı. Böylece İso hem hayvanlara bakabilecek hem de kapiya bacaya göz kulak olabilecekti. İyiliksever adam demişti ki evdekilere, kapiya it bağlamaktan çok daha iyidir İso gibi bir pehlivanı bağlamak.

Yaş yirmi... Askere gidiyor İso... Cebinde bir kuruşu bile olmadan... Dört yıl sonra dönüyor hala cebinde bir kuruş bile yok... Hala yetim, hala yok, eşi, dostu, arkadaşı, yüzüne gülüeni. Üstündeki takım elbiseden başka hiçbir şeyi yok, onu da haline acıyan bir yüzbaşı almıştır. Yani askerlikten sonra bekleyen tek şey gene inek bokuydu, gene tarla, topraktı. Gene it gibi çalışarak ve itten aç yatacağı tek gözlü evinde, ot yatağında... Yine yoksulluktan onu karşılayan.

Bir ev vardı yakınında ahırın. Bir ev... İki odalı küçük bir ev... İçinde Berfo, iki abisi, ana ve babasıyla bir ev...

Berfo 20 yaşında, İso 24... Herkes için ahırın yetimi iken İso, Berfo için 14 yaşından bu yana yiğit İso'ydu. Önce gözlerini görmüştü... Sonra ne kadar çalışkan olduğunu... Sonra uzun boyunu... Sonra geniş omuzlarını ve bir kez daha gözlerini... Kışın ellerini görmüştü, yazın saçlarını... Öncele-

ri yoksul çocuğu görmüştü şimdi sevdiği adamı... Dönüşmüştü İso içinde aleve, kora, kara, yangınlara, dinmeyen susuzluğa... Bilmiyordu Berfo bilmiyordu... Büyüdükçe içinde İso, hayatının anlamı, çocuklarının babası... Büyüdükçe alev içinde, alev alacaklar ve bu onu ölüme götürecektir bir tufana dönüşecekti. Elbette İso da boş değildi, seviyordu Berfo'yu... Ama çaresizdi İso... Cepte para yok, ev yok, tarlası yok... Bu dünyada tek dostu, akrabası yok. Fukara, bu dünyada bir sığıntı. Tek umudu var İso'nun ve Berfo'nun. Bir tek umut... Tapu kadastro memurları gelecekti. Halk partisi hazineye ait arazilerin bir kısmını toprağı olmayanlara verecekti. İşte âşıkların ellerindeki tek umutta bundan başkası değildi.

Zeyno, yedi kardeşin en küçüğü, altı abiye bir bacı. Sadece bir yaş küçük İso'dan. O da sevdalı... Evleri öteki yamaçta... Hatta evleri üç adımlık mesafede... Ama arada aşılmaz Çin seddinden beter bir engel var... Yine de seviyor Cemal'i... Cemal de onu... Ama kimse bilmiyor bu aşkı... Ve iki aile düşman... İki aile yasaklı birbirine düşman kentler gibi... Peşinen koşulluydu aile üyeleri birbirinden nefret etmeye. Ama geleneği bozmuştu bu iki gencin aşkı. Ya da yine büyük çıktı aşk düşmanlıktan.

Dört genç var hikâyenin ortasında. Dördü de dupduru, temiz, henüz kirlenmemiş... Hatta hiç kirlenmeden ilerliyorlar birbirine doğru... Ne umurlarında düşmanlıklar ne de yasaklar... Sadece seviyorlar, sadece sevda, sadece aşk... Sadece ve sadece işte sadece bunun için mahvedilecek hayatlar, yıkılıp viran edilecek... Hem de en yakınlarıyla... Abi ve babalarla...

Uzun ince boylu, kalın saçlı, yoksul evin kızı Berfo, seviyor İso'yu. Ama babası Cemal'in babasıyla çoktan söz kesmiş gizlice... Bir çift öküz veri-

lecek başlık parası olarak... Ama haberi yok bundan kimselerin... Özellikle de Berfo'nun.

Zeyno seviyor Cemal'i... O da esmer, kara gözlü bir güzel. Tesadüf bu ya andırıyorlar birbirlerini. Sırdaşı, arkadaşı, dostu Berfo biliyor elbet Zeyno'nun nasıl sevdiğini Cemal'i. Zeyno da biliyor elbet İso'yu yani Berfo'nun onu nasıl sevdiğini. Cemal düşman aileden ve Zeyno çaresiz soruyor, "Berfo, biz ne yapacağız?" Tereddütsüz söylüyor çıkar yolu Berfo, "Zeyno tut elinden git uzaklara..." Tek yol bu o da biliyor. Cemal de uzak bir yer arıyor kaçıp gitmek için uzaklara... "Ya siz" diye soruyor Zeyno, "Gelecek yakında kadastro memurları, İso'ya tarla verecekler ya o zaman işte isteyecek beni babamdan." Zaten çok sürmüyor gerçekten de geliyor kadastro memurları. Geliyorlar, üç memur bir de müdür dört kişi, iki de jandarma altı, bir de subay yedi. Dolmuşlar iki eski Alman otomobiline. Ellerinde koca koca defterler iniyorlar otomobillerden, hepsinin başı dik onurdan değil küçük dağları kendileri yaratmışçasına bencillikten. Bin yıl geçse de değişmez bu karakter... Amirleri önünde sekiz kat bükülen bu yağ torbaları çok severler tepeden bakmayı köylülere. Yürüdüler arazinin içinde İso da peşlerinde... Taşıyor onların defterlerini, çantalarını, metrelerini, ceketlerini hatta zıkkımlanacakları suyu, ekmeği. Ölçüp biçilip oracıkta veriliyor tapular yeni sahiplerine bir bir. Tek şartı var, oda kayıtlı olmak köy nüfusuna. İso "Ben" diyor "25 yaşındayım, yaptım askerliğimi, nüfusa kaydım da var ama hiçbir şeyim yok ne evim ne arazim." Ama duymuyorlar onu. Bir kere daha diyor, sonra bir kere daha ama inatla duymuyorlar. Hatta bir ara batıyor külüstürlerden biri çamura, ilk koşup elveren İso oluyor. Fakat yine de duyulmuyor sesi. Ve çekip gidiyorlar sonunda geldikleri gibi. Dağıttılar hazineden tapusuyla top-

rakları ama unuttular İso'yu... Unuttular defterlerini taşırken... Unuttular 25 yaşını doldurduğunu, nüfusa kayıtlı olduğunu... Tıpkı anası öldüğünde unuttukları gibi bir inek ahırında... Bir tek askerlik yaşı geldiğinde unutmamışlardı ve en son bugün unutarak bir defa daha hatırlatmışlardı unutmaması gerektiğini yoksul ve kimsesiz olduğunu.

Umutlar kırılmış, tükenmişti hayaller. Küçük bir tarla demek, köşesinde bir ev demekti. O evde Berfo... Berfo'nun koynunda bebe demekti... Ama işte sırf herkes gibi üç kuruş sıkıştıramadığı için kadastro amirinin cebine unutulmuştu İso... O unutulunca ölmüştü küçük bir tarla ve köşesindeki ev.

Berfo ile İso, yana yana bir çıkar yol ararken ortaya çıkmıştı Zeyno'nun Cemal'e sevdalandığı. Oysa nasıl da saklamaya çalışmışlardı... Nasıl bilinmez... Ama bir köylü şüphelenmişti, ama öteki meraklanmıştı, ama başka birisi sırf gevezelikten, boşboğazlıktan, ama işgüzarın biri ağız aramıştı, ama ahlaksızın teki takip etmişti ama kim bilir bunlardan hangisi ama artık öğrenilmişti düşman çocuklarının aşkı.

"Kilitleyin odaya!" demişti babası Zeyno'nun abilerine ve bağırmişti "Ulan senin bana bu reva gördüğünü kapımdaki it yapmazdı." Kilitlemişlerdi onu ve peşi sıra dövmüştü abileri, hem de acıdan bayılana kadar. Öz babası silah dayamıştı Cemal'in kafasına, Aklını başına al, oğlum demem, kurda kuşa yem ederim leşini, unut oğlum unut..."

Üç ay geçti unutmadılar. Silah dayandı başlarına unutmadılar... Aç susuz bırakıldılar unutmadılar... Olmuyordu bir türlü, bir türlü yemiyorlardı onları. Daha büyük çıkmıştı düşman çocuklarının aşkı düşmanlıktan...

"Seni bizim şu çulsuza vereyim de gör o zaman!" diye bağırmişti en sonunda babası Zey-

no'nun. Karşı çıksa da altı kardeşi ve anası, adam kararlıydı. "Hiç olacak şey miydi İso kim, bey kızı Zeyno kim?" Tek bir cevabı vardı ağzından çıkan, "Düşmanıma vereceğime ahır diplerinde büyüttüğüm itime veririm daha iyi. Bana hemen şu çulsuzu çağırın"

"Olmaz beyim." demişti İso. "Hem ben Zeyno'yu bacım bilmişim."

"Yanlışı bilmişsin öyleyse. Hem sen kim oluyorsun ki benim kızıma hayır diyorsun."

"Ben başkasını seviyorum. Zeyno'ya da hiç o gözle bakmadım, bakmamda. Hem Zeyno çok daha iyisine layıktır."

"Başkasını seviyorsun ha başkasını. Peki, o başkasını nerede yaşatacaksın, benim ahırında mı? Söyle nasıl yaşayacaksınız, hangi parayla?" Sustu bey birkaç saniyelğine ve sonra devam etti konuşmaya, alabildiğine iğrenç bir gülümsemeye "Başkası ha, o başkası bebeni ahırda mı doğuracak, çocuklarını orada mı büyütecek, babası gibi? Benden sana üç gün mühlet ya evet dersin ve sana Zeyno ile beraber bir ev, bir tarla, bir çift öküz, iki de danalı inek veririm. Yok, ille de hayır diyecek sen tez elden evimden barkımdan defolup gidersin ona göre."

"Demin de dedim Zeyno daha iyisine layık."

"Sen öyle san. Ben neye kime layık görürsem Zeyno ona layıktır."

"Ama sevdiğim kız var."

"Bana bak çulsuz, o kızı bilmediğimi mi sanıyorsun, bizim pala Temo'nun kızı Berfo değil mi? Zaten fukaralık içinde büyüdü, düşün bir de sana vardığında çok daha büyük yoksulluk içinde yaşayacak. Senin ona sunduğun şey sadece bu işte. Sen ve o, hiç şansınız yok, üç hafta sürmez açlıktan ölürsünüz. Akıllı ol kıza da yazık etme. Hem kimse bilmesede ben biliyorum, ben bu köydeki

her şeyi bilirim. Berfo'nun babasıyla Cemal'in babası ikisini evlendirmek için çoktan anlaşmışlar, ne var ki can düşmanlarımız da olsa Berfo'ya senden daha güzel bir hayat sunacakları da aşikâr. Bu onun için bir kısmettir hem de en iyisinden. Zamanla unuttur seni. Sevdaymış, aşkmuş herkes kendini Leyla sanıyor herkes Mecnun. Ama ne İso sen Mecnun'sun ne de bizim Zeyno Leyla. Kurtar Berfo'yu, kendini de. Sen burada rahat edersin o da Cemal'in yanında. Bırak sevdiğin kızcağız varlık içinde yaşasın, açlıktan ölmesin senin yanında.”

Üç gün süre verilmişti ona. Bu üç gün boyunca bey bir an olsun ayırmamıştı onu yanından. İso, bu eve geldi gelesi ilk defa ahırda değil de bey konağında, yün yataklarda üç gün geçirdi. Onlarla aynı masada yemek yiyip aynı havayı soludu. Askerlikteki ucuz takım elbisesi hariç ilk defa kaliteli kumaştan bir takım elbise giydi ve ilk defa çarık değil, kuzu derisinde uzun puanlı botlar vardı ayaklarında. Nihayet üçüncü gün geldi çattı ve bey ikisini de alıp karşısına, “Evet, kararınız nedir?” diye sordu. İkisi de hiç düşünmeden ve tereddüt-süzce “Hayır, olmaz.” dedi.

Güldü bey ve dedi ki “Bana bak Zeyno, bana bir daha hayır dersen Cemal denen iti ölmüş bil.” Adam şaka yapmıyordu. Arkasına dizilmişti boy boy oğulları, hepsi silahlı baştan ayağa. Blöf değildi bu... Bir daha hayır diyecek olsaydı Zeyno, bey, oğul ve akrabalarını yollayacaktı Cemal'i öldürmeye. Zeyno ne diyeceğini ne yapacağını bulmaya çalışırken bey dönmüş İso'ya demişti ki “Ya sen İso, bana nasıl hayır dersin, bu yaşına kadar kursağından geçen her lokmayı ben sana vermedim mi?”

“O başka mesele beyim bu başka. Hem verdiğin o yarım yamalak lokmaları hayrına vermedin.”

“Bana bak çulsuz, lafını bil de konuş. Son

kez soruyorum, evet mi hayır mı? Ama bil ki hayır dersen önce gidip Berfo'nun evini başlarına yıka-
cağım, sonra da Cemal denen yılanı kendi ellerim-
le geberteceğim. Bu gece ben size boyun eğeceğime
Berfo'yla Cemal'i Azrail'e teslim ederim daha iyi.
Siz anlamıyorsunuz, şunu bilin ya köyün imamı
ikinize nikâh kıyacak ya da yarın Berfo ile Cemal'in cenaze namazını kıldırarak. Şimdi bırakın inadı, hem madem seviyorsunuz o halde buyurun kurtarın hayatlarını. Haydi, kızım, haydi çulsuz İso, haydi bana bir daha hayır deyin ben de size göstereyim el mi yaman yoksa bey mi?"

Ertesi gün öğleden sonra şahitlerin huzurunda karı koca ilan ediyordu imam ikisini apar topapar. Ömürleri boyunca, birbirlerine kardeş gözüyle bakanlara ve ömürlerinin sonuna kadar da böyle bakacak olanlara, siz artık karı kocasınız, deniyordu. Ama onlar asla evlenmediler ne düğün istediler ne davulcu, sadece Cemal ile Berfo'ya dokunulmayacaktı. İşte bu şartlar altında kendi nikâhlarına siyah yas elbiseleriyle gittiler.

Nikâhtan bir süre önce öfkeyle bağırarak Zeyno'ya şöyle demişti, "Seni Cemal'e vereceğime ite köpeğe veririm daha iyi. Çünkü sen anca bir ite layıksın." Zeyno buz gibi bir sesle cevap vermişti, "Aslandan olanı kediye vermezler baba ben de ite layığım işte kimin kızıysam." Adam deliye dönüp saldırmıştı ona ve tekmelerken onu bir daha bağırması "Sen ite bile layık değilsin." Bu kavganın ardından, küstah kıza haddini bildirmek için onu beslemesi çulsuz İso'yla evlendirecekti. Zaten fukara olsa da mertti İso. Yalanı hilesi olmazdı. Biraz sessizdi ama korkak değildi. Olgundu, ezik değildi. Hem beyin bir dediğini ikiletmezdi. "Ne var canım?" diye düşünüyordu üstünü başını düzeltip bir ev verdim mi çulsuz gider bey damadı gelirdi. Hem de dalyan gibi boylu poslu, mert. Ha dese üç

tane Cemal çıkarır cebinden. Belki ileride birbirlerini de severler, niye sevmesinler ki?"

Kızı için en iyi damat adayı İso değildi elbet ama madem Zeyno ona üstü kapalı köpek demişti bir de düşman aileden Cemal'e vermektense, İso'yu, bir beye üç beş gün içinde damat yapacaktı. Böylece herkes görecekti beyle oyun oynanmayacağı öz kızı olsa bile. Zeyno'ya gelince zamanla anlayacaktı hatasını ve babasından af dileyecakti. O da öperek kızını gözlerinden bir beye yakışır şekilde affedecekti. Böyle düşünüyor, böyle umuyordu ve sık sık bu yüzden olsa gerek "anlayacaktır, anlayacaktır" diye tekrarlıyordu. Belki işlemek üzere olduğu suçun var olan azabından böylece kurtulmaya çalışıyordu. Hem bakarsın kim bilir daha ilk senesinde bir bebeği olur Zeyno'nun, onun da torunu, sonra bir tane daha, koşup koşup geleceklerdi dedelerine, göstereceklerdi ona torunlarını, hatta bey şimdiden karar vermişti, ilk toruna safkan bir at hediye etmeye. Hem de paha biçilemeyenlerinden.

Peki, gerçekten böyle mi olacaktı?

Bey nikâh günü her şeye rağmen Zeyno'ya apar topar bir gelinlik getirmişti hem de o devirde. İso'ya da en iyisinden bir takım elbise. Ama nikâhta ne telli duvak takılmış ne de giyilmişti en iyisi olsa da o takım elbise. Önce Zeyno reddetmiş gelinliği ve simsiyah bir yas elbisesi giyinmişti. İso ise "Böyle şeyler bayramlar seyranlar için giyilir beyim eksik olma, ben giymeyeceğim." demiş ve eklemiştir "Bugün ne bayramdır ne seyran." Bey öfkesini belli etmek istemedi ve en azından davul zurna getirtmek istedi ama elbet bu da kabul edilmedi. Küstah, çulsuz deyip içinden hemen oracıkta çekip onu alnından vurmaya istese de kendine zor bela hâkim olabildi. Sonunda imam nikâhı kıymış nihayet bu tuhaf şey sona ermişti. İmam

çıkınca da ikisini, onlar için dayanmış döşenmiş bir odaya koyup gitti bey ve oğulları.

Bir süre hiç konuşmadan yan yana oturdu yeni evli çift. Öylece bekleyerek... Nihayet el ayak tamamen çekilince İso kalktı ayağa ve "Zeyno" dedi, "Benden sana eş olmaz, ben gidiyorum."

"Böyle diyeceğini biliyordum kal diyemem ama nereye gideceksin?"

"Uzaklara."

"Beni de götür." "Bir kadının evsiz barksız köy şehir dolaşması olur şey mi? Ayrıca sen ortadan kaybolursan baban Cemal'i de Berfo'yu da öldürür."

"Doğru, yapar kansız herif." dedi Zeyno ve sustu. Bir süre düşündükten sonra sorunu çözdüğünden emin bir şekilde "Hani boş ev var ya, eski Ermeni evi..."

"Evet." "Sahipsiz, köyün malı, gidip oraya yerleşelim." "Kilitli orası." "Açarız biz de." "Olur mu olur valla, hem hazır ev bakımını da yapmış oluruz." "Yalnız bu eve bir daha dönmek yok." "Yok, ne olursa olsun." "Açlıktan ölecek olsak bile." "Aynen, açlıktan ölecek olsak bile." "Peki, Zeyno buna dayanabilecek misin? Ben zaten alışkınım." "Dayanacağım, zaten ölürüm de babam olacak kansızın yanına dönmem." "İyi o zaman kalk gidelim." Ertesi sabah, yeni evlilerin odasından hiç ses çıkmayınca şüphelenip çaldılar kapılarını. Ses veren olmadı. Girdiler içeri. Oradaydı Zeyno'ya takılan altınlar, hızmalar, gümüş kemer, hiç takmadığı duvağının yanında duruyordu ve orada duruyordu İso'ya alınan ama giymediği takım elbise, kundurası. Cebine sıkıştırılan üç beş kuruş parası. Odaya konan yemeklere hiç dokunmamış sudan hiç içmemişler. Pijamaları hiç giymemiş ve yatak hiç bozulmamıştı. "Gitmişler." dedi babası... Haklıydı gitmişler ve bir daha da geri dönmeyeceklerdi.

Gelmeyecekti Zeyno düğünde bayramda, babası, anası, kardeşleri ölüm döşeginde olsa bile. Anası hariç tüm ailesi onun için artık çoktan ölmüştü.

Aradan bir ay geçti, bey ayağına çağırttı. “Gelsin, elimi öpüp af dilesinler. Söz affedeceğim.” Ama gelen olmadı. Bey de farkındaydı ama artık iyice emin oldu; İso eski İso değildi artık ama gene de çağırttığı halde gelmeyişi onu çileden çıkarmaya yetmişti. Bir iki gün zor sabretse de sonunda çağırdı oğullarını “Gidin şu çulsuzu bana getirin!” diye bağırdı. Ama gidenleri İso ağır sözleriyle karşılayıp geri yolladı. İsrar etmek isteyen olduysa da “Avluya adımını atan mermiyi yer! Ya ben ölürüm ya siz!” diyerek uyarması yetmişti. “Canım kendi eniştemizi vuracak değiliz ya.” diyerek işi şakaya vuran bey çocukları böylece açıktan açığa korktuk demeden işin içinden sıyrılmaya çalışmıştı. İso, “Valla orasını ben bilmem, ben sizi vururum ona göre.” deyip atmıştı. Döndüler geri elleri boş. “Ne oldu be?” diyen beye olanları anlattılar ve eklediler “Kendi eniştemizi vuracak değiliz ya baba.” Ama aslında durum hiç böyle değildi. İso’yu vurmaya öyle çok istiyorlardı ki öyle çok.

Bir ay sonra İso nalbantlığa başlamıştı. Böylece çok olmasa da kıt kanaat da olsa geçinmek için para da kazanabilecekti. Tam bu anda köy yeni bir haberle çalkalanıyordu. Berfo ile Cemal evleniyorlardı. Sonunda haber doğru çıkmış ve daha on gün geçmeden üç davulcu birden başlamıştı çalmaya. Üstelik köyün bir ucundan ötekine dolaşmıştı üç davul, üç zurnalı düğün alayı, elbette çıldırtmak için Zeyno’nun babasını. En son düğün alayı Cemal’in kapısına yerleşince başlamıştı iyiden iyiye düğün eğlencesi. Düşmanı oğlunu dillere destan düğünle evlendirirken beyin kızı nikâha yas elbiseleriyle gitmişti. Bey ne tek lokma yemişti gün boyunca ne bir tek söz çıkmıştı ağzından. Sabırla

bekliyordu şu düğünün bitmesini ve davulcuların defolup gitmesini. Ama düğün daha üç gün sürecekti üç de gece. Ama elbette olanlar olacak ve düğün daha ilk gecesinde yarım kalacaktı. Susacaktı davullar onların yerini alacaktı ağıtlar.

“Biz yorulduk biraz şu küçük odada dinlenelim.” demiştiler sağdıçlarına. Sağdıçlarından biri de yanlarında girmiştiler odaya. Susadık, deyip yollamışlardı sağdıç su almaya... Sağdıç kalabalığı yara yara giderken su getirmeye onlar sürgülemişlerdi kapıyı arkasından. Bir iki dakika sürdü sürmedi döndü sağdıç su testisiyle, hafifçe itti kapıyı açılmadı, sonra daha güçlü itekledi yok açılmadı, bir daha denedi daha da sertçe iterek, bir daha, sonra bir daha, yok belli ki kitlenmişti kapı ardından. “Cemal aç kapıyı ne bok yiyorsun orada bu işin şakası olmaz, ayıptır aç.” diye seslendi sağdıç. Seslendi ama cevap gelmediği gibi kapı da açılmadı.

“Cemal!” Cevap yok. “Berfo!” cevap yok. “Bak abilerinizi çağırıyorum.” Hala cevap yoktu.

Çağırıldı sağdıç abilerini, onlar da yokladılar kapıyı, açılmıyordu. Onlar da seslendi onlara da cevap verilmiyordu. Avludaysa üç davulcu ter kan içinde döne döne, vura vura tokmağı davula coşkusuna coşku katıyordu düğün evinin. Kimi halayda davetlilerin, kimi dalmış tabağına yiyor da yiyor. Avluda kalabalık, avluda herkes, sanki hiç yorulmuyor davulcular ve sanki on yıl daha yorulmayacaklar. Vuruyor davulcular döne döne ortada yanan ateşin... Kapılar, camlar titriyor... Direkler, ağaçlar, toprak titriyor ayaklarının altında... Ortada ateş titriyor... Vuruyor da vuruyor davulcular... Dönüyor da dönüyorlar davulcular... Sanki ne gam diye bir şey var, ne dert diye bir şey... Sanki ne ayrılık diye bir şey var ne de ölüm diye bir şey... Tam o anda kırılıyor bir omuz darbesiyle, sonuna kadar

açılıyor kapı... Berfo içinde gelinliğinin ve içinde damatlığının Cemal... Pencere camının kenarında konmuş bir kelebek, titriyor kanatları. Davulcu zor vuruyor davula... Tavandan sarkıyor iki kalın organ... Davulcu dönüyor ateşin etrafında... Tililili çekiyor birileri... Tey tey, tey sesleri yükseliyor halaydan... İki organın içinde iki ilmek... İki ilmekte, iki boyun ve iki baş... Gitmişler yan yana kardeş gibi... Hala vuruyor davulcular, hala dönüyor halay... Tam o anda birden havalanıyor pencereye konan kelebek ve gidip konuyor İso'ların camına. Davullar susuyor aniden, ateşler sönüyor, duruyor aniden halaylar, ölüyor cama konan kelebek.

İlk ağıtlar yükselirken İso bakıyor Zeyno'ya; "Gittiler," diyor "bizden önce üstelik daha cesur çıktılar. Berfo'm öldü." "Cemal'im de..." dedi Zeyno, "Biz ne olacağız? Sırf onlar yaşasın diye evet dedik babana." "Biz çoktan öldük İso. Cenazelerine gidelim."

"Gidelim."

"Hoş karşılanmayacaktır."

"Çokta umurumda. İster dövsünler ister vursunlar zaten çoktan ölmüşüz biz boşuna demiyoruz ya."

"Öyle, biz ölüyoruz."

Katıldıklarında kimse garipsemedi. Zaten artık olup bitenin herkes çoktan farkındaydı.

Birkaç ay daha geçmişti ki bey bir haber daha yolladı, "İkiniz de evladımsınız, burası sizin eviniz, affediyorum sizi, gelin artık evinize." Ama gelmediler, geçmiş bayramlarda gelmedikleri gibi, hastalıkta gelmedikleri gibi... Ve anlamıştı bey; gelmeyeceklerdi. Bu defa bey onlara öküz ve çift yolladı, fakat İso öküzleri ve eşyaları avluya bile sokturmadan beyin kapısına bırakıp döndü. Dönerken peşinden bağırın, çağırın, küfürler eden olduysa da dönüp cevap vermeye tenezzül bile etmedi. O

güz Zeyno'nun abilerinden birini vurdular şehirde. Kumar masasında... Vuran belliydi ama kaçıp saklanmıştı. Cenazeyi köye getirdiler. Zeyno gitmedi abisinin cenazesine. Bahar geldi Zeyno'nun başka bir abisi çarşıda sıkıştırıp güzün vurulanı vurdu gün ortasında. Kaçmadı, saklanmadı, teslim oldu... Velhasıl üç beş sene yatar çıkar denilen adamı. Ceplerine üç kuruş sıkıştırılan gardiyanlar, tutup astılar müşadiye hücresinde ve bir tutanak tuttular intihar diye. Bir yılda iki cenaze geldi beyin kapısına ikisine de katılmadı Zeyno.

Yıllar geçiyordu ve köydeki insanların tavrı bu yıllar içinde tamamıyla değişmişti. İki şeyin farkına varmaları da uzun sürmemişti. Beyin İso ve Zeyno'ya yaptıkları, Cemal'in babasıyla Berfo'nun babasının yaptıkları o anlaşma, İso ile Zeyno'nun sevdiklerinin canlarını kurtarmak için imam huzurunda evet deseler de birbirlerine hiç o gözle bakmadıkları ve daha nelerin farkına varmışlardı. Geçen on yıla rağmen ikisinin de duygularında hiçbir değişiklik olmamıştı. Aynı evde yaşıyorlardı ve onca yıl bir defa bile kırmamışlardı birbirlerini. Köylüler ise beye tam olarak karşı durmamışlarsa da her fırsatta İso'yu desteklemişlerdi. Örneğin nalbantlığa başladığında köyde öküz, at, eşek kalmamış hepsi nallanmıştı. Köydeki her toynak yakalanıp İso'nun kapısına getirilmişti ve bu hiç değişmemişti. Ayrıca köye ait olmasına rağmen hiç kimse ikisinin o eve yerleşmesine itiraz etmemişti. Bir başka örnek, her yıl, parasıyla yaylaya bekçi seçmektir. Böylece köyün kayıtlı resmi mavzerini de yanında taşıyabiliyordu. On birinci yıl Zeyno'nun annesi rahatsızlandı. Durumu ciddileşince hastaneye yatırmıştılar. Zeyno koştu hastaneye, geceli gündüzlü haftalarca ayrılma-
dı anasının yanından. Her şeyine o koştu, her ihtiyacını o giderdi. Ama bu anda bile ne abilerinin ne de babasının, kaldı-

rıp başını, yüzlerine bakmamıştı. Anası, maalesef, iyileşmeyi bırakalım gittikçe kötüleşti ve sonunda yaşamını yitirdi. Cenazesini köye getirdiklerinde Zeyno'nun da baba evine geleceğini sanmıştı ama gelmemişti. Hatta cenaze merasimine de katılmadı. Bekledi... Herkes ayrıldıktan sonra gidip sarıldı anasının mezarına... Gözyaşlarını döktü toprağına... Bu dünyadaki tek akrabası da çekip gitmişti artık. O da aynı İso gibi yetim ve öksüzdü.

Mezarlıktan dönerken babası çıktı karşısına, on bir yıl sonra ilk defa yüz yüze geldi baba ve kız. Yaşlanmıştı bey. Gözlerinde o eski kibirden artık eser kalmamıştı. Ama hala yepyenydi çizmeleri, paltosu, takım elbisesi, altın tabakasının görünen kenarı. "Kızım," demişti titreyen sesiyle "yavrum, beni bağışla, büyük kötülük ettim sana, ne olur dön evine."

"Ben senin kızın değilim. Sen beni o nikâhı kıydırdığın gün öldürdün. O gün sadece bana değil üç insana daha kıydın. O gün önce beni, sonra İso'yu, sonra Berfo'yu sonra Cemal'i, en son da babamı öldürdün. Sen o gün herkesi öldürdün. Sen kansız, vicdansız bir katilsin, benim babam değilsin. Benim kardeşim yok, babam yok. Sayende çocuklarım da hiç olmayacak. Bir anam vardı onu da az önce toprağına verdim. Artık kimim kimsem yok. Seni asla bağışlayamam. Seni bağışlasam Cemal'e, Berfo'ya ne derim? Onlar beni asla affetmez. Senin bu dünyada da ötekinde de yerin yok. Şimdi çekil yolumdan. Ha bir de bey, senden önce ölürsem gelme mezarıma eğer önce sen ölürsen gelmeyeceğim mezarına." Hepsi buydu işte... Baba kızın bu hayattaki son konuşmaları...

Bey sarsılmıştı ve sallanarak bekliyordu yerinde, elbette acı sözler duyacağını biliyordu ama bu kadarını değil. On bir sene önce o Zeyno'yu öldürmüştü, şimdi, on bir yıl sonra Zeyno da onu

öldürdü. Uzaklaşıp gitmişti Zeyno, bey ise arkasından bakıyordu, bir daha duyamayacaktı sesini, bir daha göremeyecekti gözlerini. Kaldı öylece arkasında, kolları yanında kırık dalları gibi söğüt ağacının. Bir bey yoktu artık, yıkılmış bir kaleydi o kadar.

Zeyno'nun kaldığı ev babasının konağına çok uzak değildi. Rahatlıkla da görülebiliyordu evden. Ama onca sene bir defa başını çevirip de bakmamıştı bey konağına. Babası ise her gün ama her gün bakmıştı oraya doğru bir umutla, belki bir gün Zeyno çevirir de başını, belki görürdü gözlerini kızının. Ama Zeyno bakmamıştı, bakmıyordu ve belli ki bakmayacaktı. Beyin umudu sapı çürümüş hançere dönmüştü, sallasan saplanmaz, geri basar da saplayan eli kolu doğrar. Sapı çürümüş hançer kadar kendine düşman bir umut, sahibini tüketen bir umut. Artık sen kansızın, katilin birisin diyen Zeyno'nun onu affetmeyeceğinden emin olsa da yine de çaresizce bakıyordu her gün kızının evine doğru.

Beş yıl daha geçti. Artık iyice yaşlanan bey bir bahar günü avluda, iskemlede otururken, Zeyno'nun evine bakarken, kıvrılarak sol tarafına düştü. Hiç hak etmediği halde ölümü böyle aniden ve acı çekmeden olmuştu. Gerçi son zamanlarında o şaşalı beyliğinden eser kalmamıştı. Kızı yüzüne bile bakmıyordu, iki oğlu çoktan çürümüştü toprakta, eşi ölmüştü. Köy ise değişmiş traktörlerle patoslarla dolmuştu. Öküzlerin hepsi kesime yollanmıştı yıllar olmuştu. Atların sayısı yüzlerden onlara inmişti. Her köyde ancak üç beş at kalmıştı. O da durumu iyi olanların zevk için beslediği. Onca yıl dedesinin, babasının büyütüp çoğalttığı, ona devrettiği onca tarla, öküz, para, önünde el pençe duran silahlı adamlar. Hepsi dört tekerli bir traktöre yenilmişti. Köylülere gelince ondan eskisi gibi

çekinmediklerini yeri geldiğinde korkmadan belli ediyorlardı. “Bırak ya,” diyorlardı “öyle beylik mi olur, öz kızına, şu gariban İso’ya, Cemal ile Berfo’ya yaptıkları Allah’a reva mıdır?” Yani bey acısız bir biçimde ölse de son on beş yılında ıstırap içinde, vicdanındaki olmaz durmaz yarayla yaşamıştı.

Ölür ölmez bey, geriye kalan dört oğlu, malı mülkü satıp birer birer İstanbul’a göçtüler. Zaten babasının cenazesine gitmeyen Zeyno hiçbirisiyle de vedalaşmayı kabul etmedi. Abileri de mirastan ona düşen pay olarak, birkaç tarlanın tapusunu gelip alsın diye, anahtarını konağın, bir komşuyla yollayıp gittiler. Zeyno önce tarlaları okula bağışladı, sonra hiç ses etmeden gidip bir bidon mazotla konağı güzelce ateşe verdi. Konak cayır cayır yanarken o oturup seyretti, ta ki geriye kül ve yıkılmış duvarlardan başka bir şey kalmayınca dek. Tüm köylü de izlemişti bu yangını, biri bile koşup bir tas su dökmeye çalışmamıştı haklı olarak.

Ağaçlar.

Evin avlusunun sol tarafında iki söğüt ağacı vardı. Üçer metre arayla ekmişlerdi onları, Cemal ve Berfo’nun öldüğü yıl. Onlar sulamıştı her gün, her mevsim onlar okşamıştı. Her yıl onlar havalandırmıştı diplerini ve onlar budamıştı her bahar istenmeyen dallarını. Fakat bir tuhafılık vardı bu güçlü, kuvvetli, iyice boy vermiş söğütlerde. Birbirlerine bakan dallar özellikle budanmıştı bundan dolayı asla dokunamıyorlardı birbirlerine. Ağaçlar, yapraklar, dallar kavuşamıyorlardı. Bu halleriyle yakinken uzaktı, uzakken de yakın... Ne kadar da tanıdık bir öyküydü bu... Yakın ama uzak gibi, kavuşmak ama kavuşmamak gibi... Özlemek ama dokunamamak gibi... 40 yıl boyunca bu bahçede boy veren iki söğüdün ağır acı dolu yalnızlığı...

Kimdi bu ağaçlar? Neyi anlatıyorlardı, neyin öyküsüydü bu ağaçlara yüklenen anlam. İso için

Berfo'ydü elbet, Zeyno için Cemal'di. Ağaçlar 40 yıl boyunca susan bu iki insanın diliydi, başkaldırısı, isyanı, belki de pişmanlıkları ama yaprak, titreyen, dal dal uzayan, kavuşan ve kavuşamayan insan kalbi.

Tabi hepsi bu değildi. Bir beddua gibiydi bu iki ağaç... İki hatta dördü adına... Anaya, babaya, bu köye, hatta bu dünyaya...

İki söğüt bir ceza gibiydi hep acıları hatırlatan.

İki ağaç en çok da bir gönül yarasıydı. Hem de öyle bir yara ki, her gün kabuk tutmasın diye kendi ellerimizle kanatıyorsunuz, köklerinin toprağa ilerlediği her milimetresinin, açtığı her yaprağın, her yeni sürgünün acısını hissediyorsunuz. Olur ya yaramaz bir çocuk bir dalını kırar ya da minik bir dalı kurur yahut da düşer bir yaprağı, içinizde bir orman yanar, evlatları ölen ana babalara dönersiniz. Ağaçlar kavuşamaz, birbirlerine dokunamazlar. Zeyno dokunamaz sevgilisine İso dokunamaz. Bayram sabahları ilk onlara koşulur yarım kalan sevinçlerde, bitmeyen hasretliklerde koşulur, koşulur da kavuşulamaz hiç. İkisinin cehenneminde cennettir iki söğüt, cennetinde cehennem.

Keşke, keşke uzamasaydı. Uzanabilseydi söğütlerin kökleri toprağın derinlerine... Uzanır gibi geçmişe... Yapabilselerdi, çekip geçmişe, yıkıp yeniden yarabilselerdi, arındırabilselerdi, saçlarımızdan, pişmanlıklarımızdan. Keşke yeniden başlayabilseydik o en büyük hatamızdan hemen önce, keşke uzansalardı geçmişe, silerken yanlışları, güzel olanları da milyonlarca kez başa sararak yaşayabilseydik. Neden uzanmaz ki kökleriniz geçmişe söğüt ağaçları.

Son bir şey daha...

Son bir şey bu iki ağaçla ilgili...

Söz vermişlerdi birbirlerine asla ağlamayacaklardı yanlarında iki ağacın...

Hiç tutamadılar bu sözlerini...

ve

gölgelerinden bile eksik olmadı gözyaşları söğüt ağaçlarının...

Sterk.

Yıllar yılları kovalarken gün gelmiş onlarda yaşlanmaya başlamıştı. Onca yıl hiç kırmadan birbirlerini ve bir kardeş gibi severek ve bir kardeşten öte bir biçimde hiç sevmeyen. Bu dünyada kapıda ki iki söğüt, Cemal ve Berfo'nun mezarları ve sonradan aralarına katılan Sterk dışında hiç kimseleri yoktu ve hiçbir şeyleri ne mal, ne mülk.

Sterk'in yolu İso'yla o daha yavruyken kesmişti. Sterk'in annesi doğum yaptıktan kısa süre sonra ölmüştü. Kimse bu koşullardaki bir yavrunun yaşayacağına inanmazken yani elli yıl önce Mem İso'ya dedikleri gibi. Bunun üzerine Mem İso Sterk'i sahibinden satın almak istemiş, sahibi, "Al götür İso, kurtar yavruyu kurtarabilirsen, para ne de istemez." demiş.

İşte bu yavru, Sterk yaşadı. Tıpkı elli sene önce yaşamayı başaran o yetim çocuk gibi.

Sterk 3 yaşına geldiğinde diğer tüm aygırlardan bir karış daha yüksek ve alayından açık ara hızlıydı.

Sterk'le Mem İso'nun ilişkisi, hayvanla sahibi, atla binicisi, koşucuyla joker gibi değildi. Daha çok iki arkadaş, iki dosttu onlar. Onu, bazen, sırtında Mem İso köyün önündeki ovadan geçerken görürdük. Bazen de görürdük sırtında götürdüğü Mem İso'yla yan yan yürüyerek geri geldiğini. Ya da biri önde diğeri arkada avareler gibi sallana sallana, kimi zaman da söğüt ya da biri önde diğeri arkada avareler gibi sallana sallana, kimi zaman da söğüt ağaçlarının gölgesinde yan yana uzanmış

olarak görürdünüz. Oyunda oynarlardı yaramaz çocuklar gibi hatta bir defasında Mem İso'yu sudan geçerken resmen paçasından tutup suya düşürdüğünü bile görmüştüm. Sonra da köye yürümüşlerdi, Sterk on metre kadar önde ve yüzünde sırtır gibi bir ifade, Mem İso geride. Baştan ayağa suları süzülerek, ıslak kasketi elinde ama çocuklar gibi şen. Yani istisnai anlar hariç hiç ayrılmazdı Sterk İso'dan.

“Alnı ak akıtmalı safkan bir attı Sterk. Hızlı olduğu kadar da yamandı. Sahibinden başka herkese yabancıydı. Başka hiç kimse ona eyer vurmaz, kantarına takamazdı. Ve İso'dan başkası 3 saniyeden fazla sırtında duramazdı. Tarlaya girmez, ekini bozmaz, sürüden kaçmazdı. Sınırlarını bilirdi. Size de sınırlarınızı hatırlatırdı. Sonuçta o Mem İso'nun atı ve arkadaşıydı. Haliyle Mem İso'ya gösterilen saygıdan hatırı sayılır bir payın da ona düşmesi hiç şaşırtıcı değildi.”

Önsöz Dergisi, 35.Sayı

İKİ IRMAĞIN ÖYKÜSÜ

*Çiğ damlaları düşer kirpiklerine
Gün uyanır gecedен
Uyanır gözlerine
Kollarının arasından
Bir çiğ damlası düşer gözlerine*

Dönerken sokağın içine doğru, sokak lambasının eğik demir direğinin yanından eski bir otomobil, lapa lapa yağın altında ve isli İstanbul akşamlarının birinde buluşmuştu çoktan ellerimiz. Otomobil sarı, egzozu bozuk, yerlerde kar, saçımız başımız kar ama ellerimiz buluşmuştu bir defa... Ellerimiz çıplak, hava soğuk, üşüyorlar, üşüyoruz... Üşüdüğümüzü saklamayacak kadar tir tir titreyerek umursamadan üşüyoruz. Ellerimiz ayrılmıyor ve sarı renkli eski otomobil bozuk egzozuyla bağıra çağıra gelip geçiyor yanımızdan. Sokaktayız... Yalnız ikimiz... Kar hala yağıyor, hala üşüyoruz... Ve çok uzaklarda bir yerlerde biraz daha batıyor güneş. Gülümsüyor gözlerime, yarın okulda, diyor. Gözlerinde gözlerim... Önce sıcak soluğumuz karışıyor birbirine sonra dudaklarımız... Kara, soğuğa... Kimi sevmiyorsak ya da neyi hepsine birden inat. "Olmaz," diyorum "yarın okul yolunda..." ve ekliyorum "Ne yani ayrı ayrı mı gideceğiz, bütün gece ayrı kalmamız yetmiyormuş gibi!" "Peki," diyor "yarın okul yolunda, sınıfta, te-

neffüslerde, koridorlarda ve ve ve...” sonra birden daha önemli bir şey hatırlarcasına “Yarın görüşürüz ama bu gece beni özlemeyi unutma!” diyor. “Bu gece daha çok özleyeceğim” diyorum.

O gece özledim seni. Şimdi bin yıl geçti aradan... Bin yıldır her gün ve gece özledim seni... Matematiği unutmadım, aradan geçen zamanın rakamsal değeriyle değil, bin yıla denk düşecek kadar büyük olan özleminle söylüyorum. Ben, hala ne zaman derinlere dalsam, hala sokakta buluyorum bizi... Bende seni, sende beni... Bin yıldır biz oradayız, heykel gibi değil, tir tir titreyen ve titrediğini hiç umursamayan aşıklar olarak.

Saçları siyah, kömür karası değil ama parlak siyah inciler gibi uzun, düz ve gür. Örgülerini açtığında iniyor kalçalarına kadar, inmekten çok akıyor gibi. Başını her oynatışında yukarıdan aşağıya hafifçe dalgalanarak siyah sulardan oluşan bir şelale gibi boşalıyor.

Boyu bir yetmiş, kaşları ve gözleri ceylanlara, gözbebekleri zeytin karasına benziyor. Ama nasıl bir kara... İnsan ölmek istemez ya, hani ille de kalbini delip geçecekse bir kurşun, ister ki o kurşun bu zeytin karası gözlerin renginde olsun. Yaşı, yazı bekleyen bahar gibi... Yaşı on yedi, yüzü pürüzsüz, esmer... Dudakları ne kalın ne ince... Başını hafifçe yana eğip attığı bir gülüş var gamzesiyle... Sık sık yapmaz bunu ama yaptığında bin yangın başlar içimde... Bin güvercin dosdoğru ateşin kalbine uçar. Yağmacı bir ordu geçer şehrin üstünden, taş koymaz taş üstünde ve döver göğsümü kalbim... Ölür on yedi yaşım, kıvırcık saçlarım, esmer tenim... Ateşten Anka Kuşu doğar durur dünya, güneş söner evrenin koca karanlığında bakarım, gözlerim yalvar yakar; “Bir daha öyle bak, bak yansın ormanlar, bak dursun kalbim, ben doğarım aşkımdan içinden yeniden ve yeniden.” diye.

Bazen bir daha bakıyor ve ölüyorum hemen oracıkta... Anlamını yitirir yaralar, anlamını yitirdiği için ilaçlar. Açıyorum gözlerimi, o siyah göz bebeklerine... Kahverengi bakıyorum can havliyle... Yandıkları ateşten dönüp geliyor binlerce kuş... Boy veriyor kendi kara küllerinden milyarlarca ağaçla bir orman... İlk defa gül de âşık oluyor bülbüle ve yeniden başlıyor seyri seferine dünya.

“Böyle baktığımda ölüyorum.” diyorum gülümsüyor ve hiç acımadan öyle bakmaya devam ediyor. Sırtımda siyah deri montum, yakası açık gömleğimin çoktan boynumla arasına mesafe koymuş kravatım. Bir acayip talebeyim. Notlarım yüksek, umurumda değil... Gelenler, geçenler, bakanlar umurumda değil... Harçlığım varmış yokmuş umurumda değil... Arka sıra cam köşesinde şiir yazarım zeytin gözlüm için matematik dersinde. Ama yine de bulamam aradığım kelimeleri beni sıkıştırınca, “Fukaranın önde gideniyim, bırak parayı sözcüklerim bile yok. Bir kalbim vardı anamdan ödünç onu da sen aldın.” derim. Gülümser yine ve cevap verir “Hani” der “seni sıkıştırınca bulamıyorsun ya aradığın kelimeleri, hani kalbin ağzına geliyor ya düşünemiyorsun ya doğru düzgün işte kalbinin böyle atışını seviyorum.”

Onu ilk gördüğümde o beni görmemişti ama ben görmüştüm. Bir balığın denizi, bir kuşun gökyüzünü görmesi gibi görmüştüm. Ona nasıl baktığımı kimseye belli etmektan korkmadan bakmışım. Çocukken bir keresinde Fırat nehrini görmüştüm. Galiba Urfa taraflarıydı, durgun, akışı belli belirsiz görünen ama aslında o deli, o hırçın, alttan alta sel sel akan, yıka yıka akıp aktığını belli etmeyen, yüzü ipek saten içi, deli divane Fırat’ı görmüştüm. İşte o gün Fırat’ı tekrar bulmuşum. Fırat o gün içimden akmıştı. Sustun sesimi unutarak, baktım kendimi unutarak ve içimden üzül-

düm, “Ah be” dedim, “ilk görüşte âşık olmak vardı ya birbirimize, ama çevirmemişti başını bir an bile. O anda kırıldı kalbim kan içinde bağıra bağıra... İlk o an nasıl yanacağımı öğrendim. Kırıldım ona kırıldığımdan haberi olmasa da kırıldığımı bilmese de bekledim ve bekledim kaybolup gidene kadar... Bekleyerek bekledim ama hiç bakmadı.”

Sormadım, insan hiç tanımadığı birine nasıl kırılır diye, hem de dönüp bakmadığı için ve ilk görüşte âşık olmadığı için. Nasıl kırılabilir ki insan hiç tanımadığı birine? Yarım bıraktım çayımı, soranlara sevmedim dedim, sonra yürüyüp çıktım kantinden... İkinci kata çıktığım zaman üç kat daha varken gideceğim sınıfa dersi kırmaya kara verip geri döndüm. O gün sadece aylak aylak dolaşmak ve şarkılar dinlemek istiyordum. Tekrar kantine geri döndüm. Baktım bir daha, hala o oradaydı ve hala bakmıyordu bana, bir kere bile bir saniye bile. Kapkara gözleri ışıldıyordu... Akkora dönen kurşunlar gibi kırıyordu kalbimi... Tekrar ve tekrar... Acımasızca ve ne kadar acımasız olduğunu bilmeden. Aydan haberi vardı, dünyadan, güneşten, okyanuslardan ama benden haberi yoktu. Aydan, günden, güneşten bir anda nefret ettim. Bir anda tümünden korktum. Neden korktuğumu tam bilmeden, hatta ondan ve hiç tanımadığım birinden nasıl böyle korktuğumu da bilmeden. Yeniliyordum neye yenildiğimi umursamadan. Sanki dinamit mayalanmıştı parmaklarımın ucunda ve dokunduğum her şeyle birlikte havaya uçacaktım parça parça parçalanarak. Ve kalbim delip göğüs kafesimi dışarı çıkmaya çalışırken... Çalışırken kalbim kafese sığmayan serçe kuşu gibi ya da Ferhat gibi dağı delmeye çalışırken kalbim, zor bela nefes almaya çalışıyordum. Çıkamazsa o kafesten serçe kuşu ölecekti... Çıkarsa, uçup gidecekti, ölecektim... Tam bu anda çalmıştı ders zili. Gelip

geçti önümden, sanki Dicle'ydi akıp giden. O gitti, herkes çekip gitti, boşaldı kantin, boşaldı dünya... Şelaleler dondu kaldı... Tramvaylar durdu, gemiler durdu, uçaklar, trenler durdu... Annem, komşunun küçük kızı, patisini yalayan kedi... An durdu... O anda her şey dondu kaldı. Dicle akmıştı durgun ve derin... Dünyanın en harikulade sevgilisi akıp gitmişti, Fırat ise hala içimdeydi... Olduğum kıyıda hala ipek satendi yüzü... Hala yıkıp geçiyordu içi ve göğüs kafesimi deldi delecekti serçe kuşu. Eğer o gün bir gül olsaydı gözbebeklerim, kan damlardı yaprak yaprak.

Şarkılar yetmez bazen. Yetersizdir dünyanın en güzel melodileri ve şiirleri. Nazım'a kızarız bazen, Neruda'ya, Aragon'a hep kendilerini yazmadıklarını bile bile, sırf bizim duygularımızı anlatmaya yetmiyor diye, saldırırız onlara, "Hep kendinizi mi yazdınız be arkadaş!" diyerek. Su ona benziyorsa, esen yel ona benziyorsa ve hiçbiri bir diğerine benzemezken tüm bulutlar ona benziyorsa ne yapabiliriz ki? Susarız olmaz, anlatırız yetmez... Yelkovan küser akrebe, inatlaşır geçmez zaman onlar barışmadıkça. Kayboluruz hem de saniyede yüz kez, bin kez kayboluruz... Zamanın orta yerinde... Üstelik nerede olduğumuzu bile bile. Artık bozuk pusulalar bile onu gösterirken yapacak hiçbir şey yok, yeniliriz kendi doğamıza... Yenildiğimiz an da en büyük zaferi kazanarak. Artık olmamız gereken yerdir. Kaçmamız gereken yer yani onun yakını, onun yanı. Bağlanırız bağların en güzeli ve en kahredeniyle. Susarız, bağıra bağıra şarkı söyleriz. Aslında fark ederiz yalnız olduğumuzu ve yalnızlıktan nefret ettiğimizi... Severiz kendi imkânsızlıklarımızdan umudu... Çöllerden ırmakları çıkarırcasına severiz. Aştır bu... Köz olmadan yanmayı, alev olmadan od olmayı öğretendir. Közsün artık, deniz dolusu alevsin. Ceylansın,

ceylanı vuran avcısın, yaralı ceylanın kuzususun. Dur durabilirsen.

Sonunda nihayet yanına gitmeye cesaret ederek gidip “Merhaba.” dedim. “Seninle tanışmak istiyorum, ben sana bir haftadır uzaktan bakan çocuk!”

Baktı yüzüme gülümseyerek cevap verdi: “Bu nasıl tanışmak, gerçek bir adın yok mu senin?”

“Var işte uzaktan bakan çocuk, seni gördükten sonra galiba öteki adımı unuttum.”

“Kaç gündür uzaktan baktığımı biliyorum” dedi yüzüme bakarak, “ama gerçek adını unutan biri hakkında insanlar ne düşünür acaba diye merak etmiyor değilim.” Bunun üzerine doğal olarak ismimi söyledim ve hemen ekledim “ama şimdiki adım daha güzel.”

“Madem öyle o halde git adına yakışır şekilde davran.”

Susup kaldığımı görünce devam etti “bu cevabı beklemiyordun değil mi? Adını önceden biliyordum, kim olduğunu da. Zaten benim ismimi de çoktan öğrendiğine eminim. Şimdi geç bu uzaktan bakan ayaklarını da söyle niye tanışmak istiyorsun. Baştan söyleyeyim flört edeceğin kızlardan biri değilim.”

“Flörtten bahseden oldu mu” şimdi diye sorduğumda yanıtı çok netti.

“Öyle mi? Demek herkes seni yanlış tanımış. Yok açık sözlüymüşsün de yok sözünü sakınmazmışsın da.” Gülümsedim ve “Sen de mi böyle düşünüyordun ya da hakkımda ne düşünüyorsun” diye sordum.

“Kızları kendine âşık ediyor sonra da yürütemeyip ayrılıyorsun. Hakkındaki düşüncem bu.”

“Yani hakkımda hiçbir şey bilmiyorsun.”

“Bence herkes epey epey biliyor.”

“Aslında hiçbir şey bildikleri yok. Mesela bir-

likte yaşlanmak istediğim birini aradığımı.”

“Güzel laf da bende yaramaz uzaktan bakan çocuk. Hem yaşlılıktan bahsetmek için biraz erken değil mi?”

“Ne zaman bahsedeceğiz yaşlanınca mı?”

Yüzü ciddileşti ve dedi ki; “Neyse ben söyleyeceğimi söyledim. Romantik solcunun yeni flörtü olmayacağı. Sen iyisi mi sarışınlardan devam et. Malum adını masalara onlar kazıyor.” Bunun üzerine “İyi de” dedim “biri birisinin ismini masaya kazıyorsa sen neden kızılıyorsun ki?”

“Kızdığım falan yok. Söyle onlara illa kazıyacaklarsa adını karatahtaya yazsınlar tebeşirle, sonra silmesi kolay olur, malum çok kalıcı bir tip değilsin. Yaşlanacak birini arıyormuş da neymiş... Bak arkadaş senin gibiler tek başına yaşlanır.”

“Benim gibiler... Bakıyorum çözmüşsün benim gibileri. Uzaktan kolay değil mi, bak, gör, yapıştir etiketi. Sana bir şey söyleyeyim; uzaktan Leyla herhangi kadındı. Mecnun'du onun içinde Leyla'yı bulan.

“Öyle mi senin içinde kim var. Mecnun olmasın sakın?”

“Ya sen bana gıcık mı oluyorsun? Nedir bu tersten cevap vermeler, hatırı sayılır imalar. Ne yaptım da bana bu kadar kızdın?”

“Kızdığım falan yok, sana öyle geliyor.”

“Hep böyle mi konuşuyorsun yani.”

“Beğenemedin mi?”

“Bayıldım. Yalnız çoğu insan sevmez, bu koca dünyada bir başına kalırsın.”

Bu söz üzerine kaşlarını çatarak sinirli baktı bana, “Sana ne oğlum benim bir başımalığımdan. Senin bekleyen yok mu, sarışın ya da kumral yoksa şu sıra esmer mi sevgilin. Sen git istersen sonra kimse adını sıralara, masalara kazıyamaz haberin olsun!” dedi.

“Sadece git demen yeterliydi. Sen benim eski ilişkilerimi niye takip ettin, niye öğrendin?”

“Başka derdim yoktu senin ilişkilerini takip ettim. Hatta gözüm hep üstündeydi desem okşanır mı o koca salak gururun. Eski ilişkileriymiş, senin eski ilişkilerin yok senin ayrılıkların var. İlişkilerini takip ediyormuşum. Bak sen en iyisi git, sonra sana kızan olur. Zaten ders zili çalmak üzere.”

“Bunlar normal tepkiler değil, biliyorsun, değil mi? Sahi hep böyle misin?”

“İşine gelirse, hep böyle miyim soruna gelince, sana hep böyleyim. Bak işte zilde çaldı.”

Sıfır dokuz numaralı atlas kaleminin ucuyla öğrenci masasının üstüne bir ismi kazıyordu bulduğu her fırsatta... Sarı saçlı genç kadın öğrenci hemen önündeki sırada. İzlemişti onu belki biraz kıskanarak, belki biraz yüreği burkularak, belki birazda içten içe ona özenerek... İhtimaller öylesine çoktu ki her şeye belki biraz yer kalıyordu. Uzaktan uzağa sevdiği ama kimsenin işitmediği, anlamadığı, içten içe, habersizce sevdiği adamın isminin özenle tahtaya işlendiğini izlemişti. Kardeşinin ismini yazmıyordu sarı saçlı, babasının, annesinin adını yazmıyordu. Etrafına bir de kalp işlediği o isim sevgilisinin ismiydi. Ya da onun da uzaktan uzağa sevdiği kıvrıkcık saçlı çocuğun ismi. Hani sevdiği ve epey bir de uyuz olduğu, hoşlandığı ama kızdığı, o samimi ama tutarsız, tipsiz ve yakışıklı, içli ve fırlama, zeki ve aptal, olgun ve toy... Şiir okur... Güzel şiirlerden... Not ortalaması okulun en iyisi ama inekleyen tiplerden değil... Herkesin bildiği tanıdığı bir tip. Solcularında öne çıkanlarından... Faşistlerle her kavgada o da var... Yumruk yer, atar gözünü budaktan esirgemez de iki damla gözyaşıyla yenilir. Romantik ama kötü yanları çok, abartır dobralığı, zırt pırt inatlaşır, sık sık aşırıya kaçır. En son Reis dedikleri tipe indir-

diği kafa okula ambulans getirdi. Dahası başarılı olmasına rağmen geleceğe dair hiçbir planı yok, üstelik hiç laf dinlemiyor. Aşırı başına buyruk, aşırı kendine güvenli, daha bir sürü şey. “Ama işte bir şey var onda,” diye düşünüyordu, “bir şey var, çekiyor beni ona ama bir farkıma varsa, bir dönüp baksa serseri.”

Kendine setti, kendine deniz... Dalgasıydı ve dalgakıran... Kendine dağdı ve kendine gizli bir geçit... Susuyordu... Sustukça büyüyordu, büyüdükçe daha çok seviyordu. Ama kıvırcık saçlı ondan habersizce yürüyüp geçiyordu önünden, dururken koridorun, kantinin veya bahçenin kenarında. Günler geçiyor ama değişmiyor hiçbir şey. Ona, hala çok uzak ama içindeki kor kadar yakındı. Tam da kendi kendisiyle mücadele ettiği o günlerde hemen önünde bir tartışma gerçekleşmişti. Zaten ne olduysa sonradan da itiraf edeceği üzere o an olmuştu ve gerisi biraz gururdu, biraz korku ve biraz da başka şeyler.

Müdür yardımcılarında biri ki lanet ırkçı ve öğrencilere karşı zaman zaman şiddete başvuran biriydi. Kantinde bir masada el ele tutuşarak oturan iki öğrenciye kasten herkesin duyacağı şekilde bağırarak “Çekin ulan elinizi, sokak mı burası, ayıptır, utanmıyor musunuz?” İki sevgili hemen ellerini çekip başlarını öne eğerken o bir adım öne çıkmış ve demişti ki:

“Hocam bu ne ayıptır ne de utanılacak bir şey. Aştan mı korkuyoruz?” “Sus sen burası gazino mu?”

“Esas okulda aşk güzeldir. Ama anlaşılabilir gazinoyu tercih edenler de var.” Bu imalı cevap üzerine adam hiddetle bağırarcasına

“Bana bak densizlik etme!”

“Densizlik eden yok, fikrimi söylüyorum.”

“Senin fikrini soran mı var, ne halt etmeye

karşıyorsun?”

“Hocam!” dedi uzatarak “Üç harf ettin üçü de eğitimciye yakışmıyor. Yok densizlik, yok halt etme, hem biz ne öğreniyorsak sizin gibi hocalardan öğreniyoruz. Beğenmediğiniz bu yolcunun kılavuzu sizsiniz.” diyerek ağır bir cevapla bitirdi sözlerini. Kıp kırmızı olan adamın sinirden tir tir titrediği belli oluyordu. Aslında “şu ukalaya” bir tokat indirirdi ya o tokat inerse teşekkür olarak iadeli bir yumruk olacaktı, çünkü çocuk ona “Eğitimci gibi davran ki ben de öğrenci gibi davranayım.” demiş. Yani, bu, sen bana vurursan ben de sana vururum, demenin kibarcasıydı. Adam baktı olmuyor bir anda ağız değiştirerek, “Evladım,” diye başladı, bu defa babacanı oynayacaktı, “sen niye kaşınıyorsun, ben bu ikisine söyledim.” bu son söz üzerine herkes köşelerine sinmiş sevgililere bakarken, o, hocaya cevap verdi.

“Hocam belki iki arkadaşımızaydı ama öyle bağırдыңız ki hepimiz duyduk. Doğal olarak herkes bu uyarıyı üzerine aldı. Bizi peşinen uyardığınızı duyduk.”

“Elbette aynı zamanda hepinize söylemiştim.”

“İşte mesele de bu hocam, ben kantinde sevgilimin elini tutarım, başımı da omzuna koyarım bunda ne kötülük var?”

“Oha oğlum yavaş!”

“Oha ve oğlu sizde kalsın da siz mi yasaklayacaksınız aşkı, sevdayı? Bunu ne krallar ne imparatorlar denedi de olmadı. Dağı yakarmış âşık olan... Girermiş alevin içine de gül koklarmış, ateş onu yakmazmış.”

“Oha ve oğul sizde kalsın” sözleriyle tekrar sinirlenen hoca zıvanadan çıktı. Azıcık kontrolünü kaybedip bağırdı; “Senden mi öğreneceğiz sevdayı, neyi yasaklayıp neyi yasaklamayacağımızı? Burası okul, park değil. Bilim yuvası. Yasak işte o kadar!”

Çocuk sakinliğini koruyarak yanıtladı: “Bağırmanıza gerek yok, duyuyorum sizi. Anlattığınız bilim yuvası insanın kendi doğasına aykırı, insan doğasında var olan bir şeydir aşk, siz parmak keşildiğinde acımayı yasaklıyorsunuz. Sevgisiz aşksız bilim mi olur? Böyle bilim yuvasından çıkanlardır işte gidip atom bombasını yapanlar.”

“Fena mı işte savaşı bitirdiler.”

“Öyle olmadı hocam. Savaş zaten çoktan bitmişti. Onlar sadece yarattıkları silahı denemek ve dünyanın geriye kalanına gözdağı vermek için yaptılar. Bunun için de Hiroşima ve Nagazaki'deki tüm çocukları, kadınları, yaşlıları, ağaçları, kuşları ne varsa hepsini diri diri yakmaktan çekinmediler. Sevgisiz bilim eseri bu işte.”

“Öyle mi sizin bilim yuvanızdan nasıl insanlar çıkmalı?”

“Hitler'i yenenler gibi, atom bombalarıyla çocukları yakmayanlar gibi.”

“Öyle mi, kimmiş onlar? Söyle de göreyim.”

“Bunu söylemekten mi korkacağım. Hitler ve Naziler, milyonlarca insanı katlettiler. Bu katiller sürüsünü Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ordusu Kızıl Ordu yendi. Dediğim gibi atom bombası kullanmadan, sivil ve masumları katletmeden.”

Çocuk Sovyetler Birliği'nin ismini öyle tane tane, üstüne basa basa ve gururla söylediğinde hocanın yüzü şekilden şekle girmişti. Rahatsız olduğunu saklamadan; “Sana mı kaldı Rusya'yı savunmak, sen anarşist misin?” diye çıkıştı.

“Ben Rusya'yı savunmuyorum. Rusya ayrı SSCB ayrı. Eminim aradaki farkı biliyorsunuzdur. Anarşistliğime gelince, değilim. Olsam reddetmedim.”

“Rusya'yı savunmuyormuş söylediklerinden savunduğun anlamı çıkıyor zaten.”

“İş, öyle anlam çıkarmaya kalırsa siz de Hiroşima’daki bebekleri katleden Amerika’yı savunuyorsunuz.”

Hoca, “Saçmalama ne savunacağım, çok uzattın, yeter, işim gücüm var.” deyip kestirip attı. Nihayet “Sen de kendi işine bak, dersine falan çalış.” “İşime bakıyorum ya hocam. İşim bu, ben öğrenciyim. Şimdi de bir öğretmenle yakın tarih ve insan doğası üzerine tartışıyorum. Sonuçta aşkta insan doğasında var.”

Başlatma şimdi doğana. Yaşın başın kaç, aşk aşk deyip duruyorsun.”

“Ehliyet mi bu hocam on sekiz yaş sınırı mı var?”

“Neyse işim var. Benim işim sana laf yetiştirmekten daha önemli.”

Adamın son söyledikleri bunlardı ve bitirir bitirmez de gitmişti. Çocuk bekledi, o kapıdan çıktığında döndü iki sevgiliye “Tuttun mu o eli sağlam tutacaksın ki kimse gelip ayıramasın, okulda hoca, camide imam, evde baban, sokakta hanzonun, yobazın teki, yasaklar. İzin vermeyin bunlara. Bu hayat sizin, başkaları yön vermesin” dedi.

Tüm bu tartışmaya o da baştan sona şahit olmuştu. Hoca başkalarını azarlamışken, o, çıkmıştı öne, azarı işitenler ellerini ayırıp sinmişken, herkes susmuşken, o, aşkı savunmuştu ve başka şeyleri. Adamın onca tehditvari sözlerinden, ses yükseltmelerinden zerre kadar korkmamıştı. Sükûnetini hiç bozmadan bir santim bile geri atmadan durmuştu tam karşısında. Adam uğraşmış, bir bağırılmış bir babacanı oynamışken, o, açık net kelimelerle tüm salvolarını boşa çıkarmıştı. Sözleri çarpıcıydı; insanın aklına ve kalbine işliyordu. Hele o nasıl bir sözdü “Beğenmediğin bu yolcunun kılavuzu sensin!” Adam duyar duymaz zehirlenmiş hayvan gibi kıvranmıştı. “İşte” demişti içinden

“işte insan sevecekse böylesini sevmeli, yanacaksa böylesine yanmalı.” Ama birden bu düşüncelerini bıçak gibi kesen bir şeyin farkına vardı ve bundan, fark ettiği şeyden hiç hoşlanmadı. Etrafta tartışmayı dinleyen başka öğrenciler de vardı. O başka öğrencilerin bir kısmı kadınlardı ve onun da hiç hoşlanmadığı şey bu kadınların kıvrırcık saçlıya bakışlarıydı. Kendine “Belki de sadece hak verdikleri için bakıyorlar.” diye sormadan, “Belki bana öyle geliyor.” demeden direkt yargılamayı ve mahkûm etmeyi seçti. Acımasız bir öfkeyle kalktı, sert ve hızlı adımlarla yürüyüp, yanından geçerken çocuğa öyle bir omuz ilişti ki çocuk darbeyle kendi ekseninde çeyrek bir dönüş yapmak zorunda kaldı. Hiç orali olmadan yürüyüşüne devam ederken seslendi sinirle “Önüne baksana, öyle odun gibi ne ortada dikiliyorsun?” diye çıkıştı adeta. Ancak arkasından gelen ses beklediğinin tam aksiydi; “Kusura bakma, geldiğini fark etmedim.” Oysa “Esas sen önüne bak! Gelip arkadan toslayan sensin.” diyeceğini ummuştu. Ses tersine kibardı, ses diyordu ki “Sen de biliyorsun bal gibi, biliyorsun ki arkamdan gelip çarpan sensin, ama ziyarı yok, hiç önemli değil güzel kız.” Bir anda dindi saçma öfkesi, bir anda söndü gözlerindeki kıskançlık ateşi ve çekip gitti o cadı çatık kaşlı.

Maske yerine, içten, aptal ve şapşalların en şapşalı kadar sevimli bir gülümseme yayıldı. İşte yeniden bulmuştu o uzun birkaç saniyenin ardından âşık olduğu ve daha çok olacağı adamı. Uğruna nefes alıp vereceği baş belasını. Kusura bakma dedi içinden “Kusura bakma benim tatlı serserim, dönüp de bunca insanın önünde sen de benim kusuruma bakma diyemem. O kadar saftirik değilim. Sonuçta ben bu okulun en güzel kızlarından biriyim ve senin gibi romantik, solcu bir serseriye kolayca teslim olacak değilim. Ya da sana âşık ol-

duğumu gösterecek kadar.”

İkinci defa yanına gittiğimde “Merhaba Dicle.” dedim. Baktı yüzüme, bir buzdağı kadar ifadesizdi. Hiç acımadan dedi ki; “Bak iyi değilsin, insanlara kafana göre isim vermek iyi bir şey değil. Benim ismim Dicle değil. Dicle kim yahu?”

Dicle kim diye sorulur mu, benim ülkemin nazlı kızıdır ve Fırat’ın yarısıdır. Birleşir öyle denize akarlar. Hatta dünyanın bütün denizlerini bu ikisi doldurur.”

“Ben kimsenin yarısı değilim. Niye geldin?”

“Bu nasıl tepki, biz seninle aynı okulda öğrenci olma cezasını çeken iki kader mahkûmuyuz. Hem hiç mi beğenmedin Dicle ismini?”

“Bak başkalarında işe yaramıştır böyle romantik sözler ama bana sökmeyiz. Ayrıca ben okula ceza çekmeye gelmiyorum. Ama espri güzeldi, gerçi senin kader ortağın iki hafta önce tuvalette ağlıyordu. Hani şu sarı saçlı olan.”

“Yolları ayrılır bazen insanların. Üzücü bu ama yalan söyleyip devam etmek daha mı iyi? Okula gelince burada bize bir halt öğrettikleri yok. Dicle ismi ve diğer sözlerim sadece senin içindi. Sözcükler kıyafet gibidir birine olan diğerine olmaz; dar gelir, bol olur, eğreti durur.

“Laf laf laf... Senin gibileri iyi bilirim, uzak dur benden. Senin Dicle’n ben değilim.”

“Ya sen bana niye gıcık oluyorsun ne kötülüğümü gördün.” “Gıcık olmuyorum; sen alışmışsın iki sözle baş döndürmeye, hadi canım ben Dicle olsam sen Fırat olamazsın. Ayrıca ikisi doldurmaz denizleri. Önce birleşip Şat-ül Arap ismini alırlar. Bir olmadan bırak denizleri çay bardağı bile dolmaz.”

Sustum bir süre, cevap vermediğimi görünce “Sen de pek nazıkmişsin hemen kırılıp sus pus oldun.” dedi. “Kırılmadım.” diye cevap verdim. “Doğ-

ru söz üstüne söz söylemek çok anlamsız, haklısın bir olmadan bir bardak bile doldurulamaz. Ama yanılıyorsun sen Dicle'sin ben belki Fırat'ım, belki de başkası, onu ben bilemem.”

“Doğru orasımı ben bilirim, sen de hiç Fırat'lık hal yok.”

“Görüşürüz.” diyerek ayağa kalktım oturduğum plastik sandalyeden. Giderken seslendi arkamdan, “Görüşmesek de olur.” Cevabımı geciktirmedim “Kendini bir şey sanma güzelim, ben seni değil Dicle'yi seviyorum, Dicle'yi değil akışını.” Bu defa arkamdan bağırdı çünkü epey uzaklaşmıştım, “Sana gıcık oluyorum, biliyorsun, değil mi?” Bir şey demedim, gülümsedim. Biliyordum, o an, o da gülümsüyordu.

“Dicle neyse akışı da odur. Dicle'yi seven akışını da sever.” İçinden işte tam bu düşünceler geçerken aniden hatırladı kiminle karşı karşıya olduğunu. “İyi hoş çocuk, muhabbeti güzel ama baş belası. “Eski sevgilisini görmüştü. Tanyordu ondan öncekini ve ondan da öncekini. Gerçi ağızlarından kötü bir söz çıkmamıştı ama “Hayır sıradaki kurban olmayacaktı.” Gerçi diğerleri de kurban değildi ve hiçbiri çocuğa düşman değildi hatta hepsiyle arkadaştı aslında. “Kurban” kelimesini niye seçmişti o da bilmiyordu. Aslında sadece sarı saçlının gözlerinden taşan o korkunç ayrılık acısını yaşamak istemiyordu.

Öylesine yağmaz yağmur. Öylesine bir bulut uyup da rüzgârın aklına gelip de tepemizde durmaz. Canı istedi diye boy vermez unutmama beni çiçekleri, suları yarararak nilüferler. Öylesine olmaz hiçbir şey. Ve hiçbir şey doğanın şaşmaz saatiyle açıklanmaz. Bu açıklamalar yer bırakmaz duygularımızın gücüne. Ash şudur ki kalbimiz ritmini çiçeklerden alır, dağlardan, bulutlardan, beş bin yıllık heykellerden, üç dört bin yıllık kalelerden ve az

önce sokakta oynayan çocuklardan. Böyle olmazdı Ferhat'a dağı deldiremezdik. Memo sevmezdi Zin'i. Kâşifler yelken açmazdı bilinmez diyarlara ve gemilerine umut adını koymazlardı. En önemlisi de kendi ateşinden küle, kendi külünden hayata dönmezdi Anka Kuşu. Bunları biliyordu Dicle, ama bu çocuğu ne kadar çok severse o kadar da ondan ve olacıklardan korkuyordu. Sık sık dalıp gidiyordu. Onu düşünmemek için kendine verdiği sözlerin sayısı öylesine artmıştı ki bazen bir dakikada üç defa söz veriyordu. Onu sevmekten değil onu çok sevmekten korkuyordu; onu özlemekten değil onu çok özlemekten... Ona kapılmak, onda soluk alıp vermek, onu ölüm gibi korkuturken, onsuzluğa tahammül bile edemiyordu. Yine de "Hayır," diyordu "senin eski sevgililerinden biri olmayacağım. Adını sıralara kazımayacağım." Ama bunları derken bile içinde bir yerlerde kolları birbirine dolanmış iki sevgili yanıyordu alev alev. İçinde bir yerlerde bir başkası sesleniyordu; "Uzak dur ondan, sorma, bakma, konuşma, görmesin seni yanından geçerken." O da uyuyordu bu sese, "Görme beni çocuk, yüzünü bana çevirme, onu bana gösterme, yüzünü görmesem ölürüm, ölürüm gösterme, uzaktan severim seni, uzaktan sevmek ölüm. Ne olur sevmeme beni ne olur nefret et çünkü ben senden nefret edemem." Dicle bağııyordu olmaz, diye ama çaresizce nazlı nazlı, akıp akıp gidiyordu Fırat'a doğru. "Dur!" diyordu "Dur!" ama duramazdı çünkü hiç durmadan geliyordu kıvrıcık saçlı çocuk.

"Nazlıdır," demişti bir keresinde çocuk "kavuşur gibi akar Dicle ama Fırat sabırsız, telaşlı, kendini parçalarcasına..."

"Aferin sana, bak iş öyle değil, Dicle ovadan akar bu yüzden debisi düşük, Fırat yükseklerden, o yüzden debisi yüksek, işte işin aslı bu." diye cevaplarırken çocuk gülererek; "Bak bu debi martava-

lı sadece yazılılar için. O kadar saf olma düzlük, yükseklik meselesi değil, nasıl istersen öyle akar nehirler. Dicle nazlı akar, güzeldir, kime benziyorsa...”

“Sakın sana deme!”

“Dicle tabi ki bir gün kolları boynuma dolanacak sevgilime benziyor.”

“Dikkat et de o kollar seni boğmasın.”

“Hani ille de olacaksa varsın benim ölümüm de Dicle’nin kollarında olsun.”

“Git!” dedi kalbi deli gibi çarparken ve devam etti ama güç bela;

“Böyle şeyler söyleme, git.”

“Ne yaptım ki, niye durduk yere kovuyorsun beni.”

“Durduk yere değil sen ne yaptığını bilirsin. Git başkasıyla flört et.”

“İyi tamam aklında biri var mı?”

“Pardon anlamadım, dedi kızdığını hiç saklamadan ama çocuk aynı tonda devam etti.

“Anladın, başkasıyla flört yani.”

“Oha oğlum. Ya sen, sen nasıl bir belasın. Yok ya sana bir daha oha! Çünkü öküzin tekisin. Yok ya sen git ciddiylim yoksa kitabı, defteri kafana indireceğim.”

“İnsan işte bazen beklenirsin gitmek istemezsin bazen kalmak istersin git, derler. Bak bir gün sen bana kal diyeceksin.”

“Çok beklersin.”

“Beklerim, bir umut işte, umudumu da yok edemezsin ya.”

“Bahse var mısınız?”

“Yokum ama sen sen ol umudu yok edecek kadar umutsuz olma.”

Çocuk dönüp giderken o gene arkasından bakıyordu ve muhtemelen o sırada diyordu ki, kendine aferin kızım iyi dayandın, iyi ki kovdun onu.

İçinden başka bir ses tam tersini söylüyordu. Koş, diyordu ses, sarıl boynuna. İçinde iki yan vardı birbirine zıt, birbirinden nefret eden iki yan. Artık kendisi de işin içinden çıkamaz hale gelmişti. Çünkü bir taraf diğer tarafa ağır basıyordu. Ağır basan taraftı bağır bağır bağıran, hep daha çok bağıran kıvrıkcık saçlı için. Sevgilim ol, içinde yaşayacağım koca dünyam ol, küçül çocuk öyle küçül ki seni kalbimin içinde taşıyabileyim. Ama tabi dışarıdan duyulmuyordu aşkın bu çığlıkları daha doğrusu bastırıyordu ama gitgide zorlaşıyordu bu iş.

O gün önce herkesin derse girmesini bekledim sonra onun sınıfının olduğu kata çıktım. İlk ders başlamıştı. Tarih dersi. Dersin hocası okulun en lanet tiplerinden biri, ismiyle tezat Melek Hanım'dı. Melek Hoca her şeye düşmandı; kedi sevmezdi, kuş sevmezdi, ağaç sevmezdi, öğrencileri hiç sevmezdi hele de hem cinslerini. Otuz beş yaşında, bekâr olduğunu söylese de rahat 45 vardı ve bekâr kalması gayet normaldi çünkü kimse onu sevecek kadar aptal veya çaresiz olamazdı. Melek Hoca'nın dersini özellikle seçmiştim, çünkü onunla yarım kalan bir hesabımız da vardı. Tabi benim esas derdim o değil Dicle'ydi. Dicle'ye ulaşmaya çalışırken onu da aradan çıkarmış olacaktım. Neyse kapıyı çaldım, içeri girdim "Hocam izninizle sınavtaki öğrencilerden biri için kısa bir şey okuyacağım." deyip cevap şansı tanımadan Dicle'ye dönüp başladım şiirimi okumaya.

*Gözlerine bakınca
Alın çatımda
Alev alıyor okyanuslar
Şarkı duruyor
Su tükeniyor
Sonra birden duruyor dünya
Dönüyor*

*Ve
Bir tarla kuşu havalanıyor
Kalbimin orta yerinde.*

Şiir biter bitmez, ismiyle tezat sinir küpüne dönmüş vaziyette bağırdı “Çık ulan dışarı, densiz, geri zekâlı, serseri.” Çıktım ama biliyordum ki çok geçmeden müdür odasında olacaktım. Ben sınıftan çıkmadan daha özellikle erkek öğrencilerden bravo ve alkış sesleri yükselmeye başlamıştı. Yani bir anlamda amacıma ulaşmıştım. Tabi ismiyle tezat Melek’in sesleri de geliyordu “Kesin şu alkışı, rezillik bu, bu ne cüret? Serseriler!”

Tam da düşündüğüm gibi çok geçmeden müdürün karşısındaydım beni şöyle karşılamıştı;

“Sen manyak mısın oğlum bu ne rezalet?”

“Hocam şiiri kastediyorsanız rezil bir yanı yok. Kimseyi rahatsız etmedim.”

“Melek Hoca’yı etmişsin.”

“Hocam, Melek Hoca zaten her şeyden ve herkesten rahatsız, onun şikâyet ettiklerini kapınızın önüne dizsek buradan Mardin’e yol olur.

“Zevzeklik etme o senin hocan ve seni disipline veriyor. Sınıf basmakta nereden çıktı? Bu kaçınıcı vukuatın? Bu defa bardağı taşırdın, velini çağıracağım.”

“Hocam siz zahmet edip çağırmayın, ben velime Melek Hoca’nın bana ‘Çık ulan dışarı densiz, geri zekâlı, serseri.’ dediğini söylediğimde o sizi görmeye gelecektir.”

“Oğlum sinir etme insanı hoca hanım öyle laflar etmez, etmemiştir de.”

“Bir sınıf dolusu öğrenci var hepsi şahittir.”

“Sen aklınca şantaj mı yapıyorsun? Ya sen nasıl bir öğrencisin, ders dinlemez, yazılıdan yüz alırsın. Aklın eser derste roman okursun, aklın eser sınıf basarsın. Burası okul aklının estiğini ya-

pamazsın. Bak şu kıyafetine, ceketin yerinde yeller esiyor. Pardon ya deri mont varken ne hacet ceke- te, sorsam, terledim sınıfta askıda, dersin. Saçlar maşallah boyum kadar, kravat da göbekte. Bık- tık senden. Kılık kıyafet kuralını çiğnersin, kavga edersin, hocalarınla tartışırsın, üstüne üstlük bir sürü eylemde de yer alıyorsun.”

“Hocam ben, sınıfa girmedim, demiyorum; olup biten neyse anlatıyorum anlatınca da kızıyor- sunuz.”

“Kızmiyorum sana öyle gelmiş. Hadi sınıfa böyle girdin, ya o eylemler o kavgalar?”

“Eylemlerin nedeni vardı. Kavgaların da öyle... Zaten çoğu okul dışındaydı, sizi ilgilendir- mez.”

“Ya okulun içinde olan kavgalar, sen değil miydin daha bir ay önce bir öğrencinin burnunu kıran?”

“Kırdım. Kadın öğrencilere karşı sözlü taciz- lerini uyarmamıza rağmen sürdürüyordu.”

“Sen kimsin ki birine ceza veriyorsun?”

“Müdahale etseydiniz olmazdı.”

“Senden mi öğreneceğiz neye, kime müdaha- le edeceğimizi. Burayı ben yönetiyorum sen değil. Bunu unutma.”

“Hiç unuttur muyuz? Siz yönetiyorsunuz ve yönettiğiniz bu yerde on altı, on yedi yaşlarındaki genç kadınlar rahatsız ediliyor. Ayrıca zaten disiplin- line vermiştiniz.”

“Aklın başına gelmiş gibi görünmüyor.”

“Benim aklım hep başımdadır.”

“Uzatmaya gerek yok seni disiplin kuruluna veriyoruz. Bilgin olsun.”

“Bende İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü’ne Melek Hoca’nın bana ve başka öğrencilere ettiği hakaret ve küfürleri anlatan dilekçeler vereceğim. Size de böylece bilgi veriyoruz. Tabi basına da bilgi

vereceğiz.”

Bunun üzerine müdür bir süre sustu, düşündü, sonra devam etti; “Bana bak hiçbir yere hiçbir halt yazmıyorsunuz, hiçbiriniz ona göre. Ben Melek Hoca’yla konuşacağım. Sonucunda bir şey çıkmasa bile hoca hanım hakkında bir soruşturma yapılmasını istemem. Ayrıca senin de notların iyi, okuldan atılmanı istemem. Bir daha da böyle girmeyeceksin ona göre. Son sözüm bu. Şimdi anlaştık mı?”

“Melek Hoca bu, güven olmaz, disiplin diye tutturacaktır.”

“Orasını bana bırak, hocamız beni dinler.”

“Ya ettiği hakaretler. Herkese hakaret ediyor. Yok ya siz verin beni disipline, hazır herkes ondan şikâyetçiyken.”

“Oğlum beni delirtme. Hocanızla konuşacağım işte niye anlamıyorsun?”

“İyi de hocam iki laf ettik üç kere bağırdın.”

“Yeter, disipline falan vermiyorum seni, man-yaklaşma, çık dışarı, doğru derse.”

“Hocam.”

“Çık, dedim! Konu kapanmıştır!”

Çıktım. Konu bence de kapanmıştı. Bu müdür beni okuldan atmak, kovmak, uzaklaştırmak için yanıp tutuşuyordu. İşin ucu Melek Hoca’ya uzanınca “notların iyi” palavrasıyla konuyu kapatmayı, her şeyi örtbas etmeyi seçmişti. Bir idarecinin yaptığı en iyi şeydir bu.

Kantinin önünde genişçe boş bir yer vardı. Buraya öğrenciler otursun diye plastik masalar ve sandalyeler, oyun oynasınlar diye iki tenis masası yerleştirilmişti. Boşluğun bir ucu kantine diğer ucu yapıldığından beri hiç kullanılmayan ve aslında hiç kullanılmayacak olan bir tiyatro sahnesine dayanıyordu. Müdürün yanından sonra işte bu tiyatro sahnesinin önüne oturmuşum ki o geldi.

“Aptalın tekisin, şimdi kesin okuldan atılacaksın değil miydi?”

“Değerdi. Önemli olan bu değil. Sen şiiri beğendin mi?”

“Beğendim de yazıp da verebilirdin, öyle girip sınıfta okudun.”

“Çünkü herkes duysun istedim.”

Bunu duyar duymaz heyecanlandığını, kalbinin deli gibi attığını hızlı hızlı nefes alıp verişinden anlamıştım. Neyse ki zor bela konuştu hem de ilk defa gözlerini kaçırmadan gözlerimden, “Demek herkes duysun istedin, duydular da ama ben heyecandan tamamını duyamadım ya da korkudan... Bak sen bir daha okusana, yani okur musun?” Okudum, “Güzelmiş.” dedi ve sordu “Kim yazmış bunu?” deyince cevabı verdim “Sen yazdırdın kim yazdıracaktı ki?” Kızardı bozardı ayağa kalktı, gülümsemeye çalıştı, gözlerini kaçırdı geri getirdi, ciddileşti olmadı, saçlarına dokundu olmadı sağa sola baktı sanyorum tek bulabildiği çözüme yöneldi.

“Ama gene de uzaklaştırma alacaksın.”

“Hayır, almayacağım.”

“Ciddi misin” diye sevinçli bir sesle sordu.”

“Sevindin galiba?”

“Sana öyle gelmiş.” deyip arkasını dönüp merdivenlere doğru yürüdü. Bu ders zilleri hep gereksiz anlarda çalıyordu.

Ertesi gün yanına giden bendim. Oturduğu masaya yaklaşıp ben de oturdum. “İşte seni yine buldum.” deyince “Kayıp olduğumu bilmiyordum.” dedi.

“Değildin aslında. Kayıp olan bendim, seni bulunca kendimi de bulmuş oluyorum.”

“Abartma, zaten sen alışmışsın kendini başkalarında bulmaya. Bak bu kişilik bunalımına yol açar.”

“Bu biraz acımasızca olmadı mı?”

“Valla benim baktığım yerden öyle görünmüyor.”

Ayağa kalktım. Bu defa çizgiyi aşmıştı, bıkmıştım bu laf sokmalarından, zaten onu tanımak için yeterince çaba göstermişim, beni tanınması için istediği zamanı vermeye de hazırdım ama belli ki bu iş olmayacaktı. Masadan ayrılmadan önce şunları söyledim:

“Sen kırıcı birisin. Beni tanıdığını mı sanıyorsun? Ama sadece gördün, görmekle tanımak çok farklı şeylerdir. İkide bir eski sevgilimden bahsediyorsun. Hani ağlarken görmüşsün ya. Ne sandın ona kötülük ettiğimi mi canını mı yaktığımı, bir halattan haberin yok. Ağlıyordu çünkü uğruna üzülecek kadar güzel şeyler yaşamıştık. Kaybedince üzülecek kadar. Gözyaşı bu, bazen aşkın başıdır, bazen sonu ama iki haliyle de saftır, temizdir, kişiseldir çünkü sadece yaşayan bilir. Ayrıca sen hangi hakla ona acıyorsun, o acınacak durumda değil, yardıma falan da ihtiyacı yok. Arkadaşım o benim. Canı sıkıldığında hala gelip benimle dertleşir ya da tam tersi ben onunla dertleşirim. Bak kendimi değiştirebilirim, hiç niyetim yok ama dünyayı değiştirebilirim ya da bu uğurda ölürüm ama senin bana bakışını değiştiremem. Belki de sen haklısın, sen belki de başkasının Dicle'sisin ben başkasının Fırat'ı. Seni bir daha rahatsız etmem. Dönmem bakmam, olduğun yere gelmem. Madem istediğin bu ki böyle anladım, o halde istediğin gibi olacak, hoşça kal.

İnsan bazen gerçekten sınırı geçer, karşısındakinin sabrını zorlar. Onun haksız iğnelemelelerinden bıkmıştım, ben de en zararsız şeyi, çekip gitmeyi seçmişim. Bu kimin canını daha çok yakacağı acımasız ve aptalca bir oyuna dönüşür, bu oyun alabildiğine bencilcedir. O gün yanından

giderken sadece bunları düşünüyordum. Çünkü biri sizi kendinden uzak tutmak istiyorsa çabalamanızla bu durumu değiştiremezsiniz. Biri gitmek isterse gider, önünde durmak aptalcadır. Çünkü işe yaramaz. Biri sizden ayrılmak isterse bilin ki o çoktan ayrılmıştır. Yapacak bir şey yoktur. Varsa da yapmayın çünkü bu sonucu değiştirmez. Her ne kadar aşkta mantığın sesine yer olmasa da iş ayrılığa gelince artık mantığın soğuk sesinin dönemi başlar. Bu sesi sevmeyiz. Neden sevelim ki, bizi hiç mutlu etmez, hoş hislere, toz pembe hayallere yer bırakmaz ama biz bu ses sayesinde ayakta kalırız. Bazıları buna aşkı kalbime gömdüm dese de bu mantığının soğuk sesini dinliyorum demenin en romantik şeklidir. Sonuçta bizi bulutların üstüne çıkararak aşk biter ve biz kanadı kırık bir kuş gibi kendi eksenimizde döne döne düşmeye başlarız. Tam yere çarpıp paramparça olacakken bu ses bizi tutar düzeltir ve ayaklarımızın üstüne indirir. Sonra da kırık kanadımıza yakı atar. Bir zaman geçer o kanat yakısını tutar kemikleri kaynar ve çok nadir de olsa eskisinden de iyi olabiliriz... Ortada ise o meşhur soru kalır. Eğer en başından böyle olacağını bilseydik âşık olur muyduk? Bunu sormamak lazım çünkü cevapların ikisi de aynı oranda geçerli!..

Sonradan bana anlattığına göre o gün ileri gittiğinin farkına varmış ama umursamıyor numarası yapmış. Nasıl olsa gene gelir, diyormuş. Ertesi gün beklemiş; gelen yok. Onun ertesi ve daha ertesi ve daha sonrası da. Sonunda gerçekten gelmeyeceğimi anlamış. O günlerde günlüğüne karaladıkları ise şöyleydi:

“Fırat yoktu ve Dicle boşuna akıyordu ya da bekliyordu. Yokluklarında denizler boşalıyor ama hiç dolmuyordu. Yalnızlık nasıl da tuhaf bir kelime. Anlamıyla bu kadar tezat oluşturan bir kelime

daha yoktur. Tek başınalık gibi anlaşılrsa da her anımızı ve her yeri dolduruyor. Bize sokakta, okulda, sofrada, evde eşlik ediyor. Öylesine yoğundur ki bazen evrenimizi dolayısıyla da bizi oluşturan ana madde oymuş gibi gelir. Bize ısrarla kimsesiz olduğumuzu hatta ileri gidip kimsenin umurunda olmadığını söyler. En güzel şarkının ortasındaki gereksiz gürültüdür. Güneşli havada buz külesidir, içimizdeki tomurcuğu bir anda büyüyen ve nice canı bir intihar notuna götüren kanserli dokuya benzer.

“Yaprak nasıl düşerse daldan toprağa, öylesine durdurulamaz, daldan ayrılarak, ayrılarak kökünden, ayrılarak köz alevden, alev dumandan, duman gökyüzünden, ayrılarak evrendeki her şey kendinden ve anlamlar dağılıp giderken hiçliğe doğru, bir sahipsiz ölümler diyarındır kalbimiz.”

Sözün geçmeyince kalbine, kalbin yol olur, son dağ eğilip yol verme de göreyim. Çünkü bir kalbin aşamayacağı bir dağ yoktur. O dağ kendin olsan da.

Dersini, okulunu, annesine yardımı vs. vs. hiçbirini aksatmamıştı. Sonuçta uzak tutmak istediği çoğu da uzaklaştırmayı gerçekten başarmıştı. Ama bu zafer onu resmen yiyip bitiriyor, yakıp yıkıyordu. Her şey yerli yerindeydi kendisi hariç. Çocuk gelmiyordu ne sınıfına ne kantine ne de olduğu hiçbir yere. Sadece uzaktan bahçede görüyordu bazen ama çocuk çevirip başını bakmıyordu bile. Gelmiyordu ve geleceğe hiç benzemiyordu.

Sonunda dayanamayıp sordu sarı saçlı olana “Şu eski sevgilin çok mu kırlan ya da tutarsız?”

“Biraz kırlan ama tutarsız biri değil. Neden sordun?”

“Hiç, seni ayrıldığınızda ağlarken gördüm.”

“Bak normalde bunu kimseyle konuşmam. Ama onunla aranda bir şeyler var gibi. Şimdi belki

“Yok öyle bir şey diyeceksindir.” belki de yoktur ama benim bildiğim adam sınıfa girip hem de eşkıya gibi bir de Melek Hoca'nın dersinde sana şiir okudu. Bu çok güzel çok romantik ve tabii aptallara has bir cesaret örneğiydi. O şimdi benim en iyi dostum, arkadaşım, ağlamama gelince beni üzdüğünden değildi. Sadece yaşadıklarımızı bir daha yaşayamayacağımız içindi. Gerçi gene aynı yere geldik. Niye onu soruyorsun?”

“Hiç, merak işte.”

“Tabii merak, aynen ben de zaten meraktandır, demiştim. Git onunla konuş, onu kırdığını biliyorum. Aslında tahmin, çünkü bana geçenlerde seninle ilgili defteri kapattığını söyledi. Konuyu bir daha da açmadı. Ben denedim açmayı, izin vermedi.

“Kapattım, demek öyle.”

“Ya saf olma, ne kapatması, kolay mı öyle kapatmak? Ben onu bilirim, tanırım, kapatamamış, tersini söylese de.”

“Onu kırdım. Aslında özür dileysem düzelir belki ama ona da gururum izin vermiyor.”

“Gurur! Bir arkadaş gururun her şeyi bekletmekten başka bir şeye yaramadığını söylemişti.”

“Doğru söylemiş sen beni o arkadaşınla tanıştırsana.”

“Tanıyorsun zaten, güzelim bir saattir ondan bahsediyoruz.”

Sohbetleri bir süre daha böyle sürdükten sonra ayrıldılar. Neyse ki o gün sonunda cesaretini toplayıp hamlesini yapabildi. Yangın merdivenlerinin girişinde üç arkadaş sohbet ediyorken onun sesini duydum; yanımdaki iki arkadaştan benimle konuşmak için kibarca izin istedi. Onlar ayrılır ayrılmaz da elimi tutup avucuma küçük bir mektupçuk sıkıştırdı. Bunu yaparken gözlerime bakıp “Hiç havalara girme, bunu oku, yırtıp atar-

san seni gebertirim, ona göre.” Sonra dönüp gitti, her şey öylesine hızlı olmuştu ki elimde bir pusula yüzümde dünyanın muhtemelen en şapşal ifadeyle kalakalmıştım. Cevap şansı bile tanımamıştı bana. O biraz uzaklaşan iki arkadaşım geri geldiler ve bana bakıp “Sohbetiniz çok uzun sürdü birader sende amma konuştun, yok yani biz seni ağzı iyi laf eden arkadaş bilirdik de işte böyle elin kızı bir gülümsemeyle fişi çekilmiş bozuk teybe çeviriyor adamı, değil mi?” diye dalga geçmiştiler. İşin tuhafı bu benzetmeyi kısa süre önce benim onlara yapmış olmamdı. Çok merak etseler de ikisini de kovdum yanımdan sonra yangın merdivenlerine çıktım mektubunu okudum. Oturdum merdivenlere, bir sigara yaktım, uzakta bir yerlerden çocuk şarkılarının sesi geliyordu ve martı çığlıkları, gemi düdükları... Tren istasyonunda iki sevgili öpüşüyordu, uzak yamaçlarda hezallar koşturuyor ve dünyanın kalbine orta yerinden batan o kızıl güneş, bizim acayip lisenin çirkin yangın merdivenlerindeki kalbimin orta yerinden doğuyordu. Dayanamayıp bir daha okudum ve bir daha. Diyordu ki bana; “Sana, o an aklıma sen geldin, diyemem. Diyemem, çünkü bu imkânsızdan öte bir şey. Unutmam, umursamamam lazım ki, bir an olsun düşünmemem lazım ki; ara sıra aklıma gelsin. Nefes gibisin, nefesim gibi, her anımda içime çektiğim, tuttuğum, bıraktığım, hiç çaba harcamadan yaptığım. Şimdi yoksun, yanımda değilsin, yanımda olman, koşup bana gelmen lazım çünkü ben bir balık gibiyim ve içinde yaşayacağım denizim sensin. Yok, eğer ille de coğrafyanın canını okuyacaksan benim Fırat’ım sensin. Bunları bana yazdırdığın için sana fena halde uyuz olduğumun da farkındasın, değil mi?”

Ertesi sabah sınıfına girip de beni görür görmez yüzüne kocaman bir gülümseme yayıldı. Bel-

ki sadece kısacık bir cevap beklemişti. Ama ben bir cevapla yetinmeyip ona kendimi götürmüştüm. Yanıma iyice yaklaştıktan sonra “Yanlış sınıftasın galiba.” dedi gülerek.

“Aslında şimdiye kadar yanılmışım, düzelttirdim.”

“Oturduğun benim sıra arkadaşımın yeri.”

“Hayırlı bir işe vesile olsun diye yerini bana bıraktı. Sen de otur istersen ayakta kaldın.”

Geçti oturdu “Okudun demek.” dedi, “Okudum.” oldu cevabım ve ekledim, okudum sen mi beni okudun anlamadım. Çok güzeldi her kelimesi. Ama gene de bana bir özür borçlusun.”

“Çok beklersin.”

“Ben yine de seni affediyorum.”

“Vay büyüklük bende kalsın diyorsun.”

“Hayır, sadece sana kırgın kalamıyorum.”

Sustu baktı yüzüme, sol elimi aldı avuçlarının içine dedi ki; “Oğlum ben sana aşığım. Üstüne özür dilesem ne olacak dilemesem ne olacak? Sadece senden tüm o sözleri hiç söylemediğimi varsaymanı istiyorum. Ben korkuyorum. Bunun için seni uzak tutmaya çalışıyordum.” Tam o sırada hocanın sınıfa girişiyle herkes gibi biz de susmak zorunda kaldık. Bin dört yüz yıl önce, Arap çöllerinde bir yerlerde yaşanan kabileler arası çatışmayı anlatıyordu Din Tarihi adlı bir derste ve biz bu dersi dinlemekten daha iyi bir şey yapıyorduk. Mektup yazıyordum hem de hayatımda ilk defa. Hemen yanımda oturan birine, üstelik o biri, uğruna Fırat gibi kendime sığmadan aktığım, Dicle gibi sevdiğim, âşık olduğum insandı. Despotça verilen despotik bir derste. Despot bir ülkede anlamak yerine susmakla görevlendirilmiş ya da cezalandırılmıştık. En azından görünüş böyleydi. Biz sadece bir kalemle bunu boşa çıkarıyorduk. Ona o ilk gün şunları yazmıştım:

“Yolları seviyorum. Ne zaman bir yol görsem onu bir başından ötekine kadar yürümek isterim. Yolun üzerindeki her şeyi hayal etmeye, anlamaya çalışırım. Örneğin evleri, köyleri, kasabaları, yolu kesen dereleri... Bizim gibi, nasıl su yol, yol da su oluyorsa, ben, sen olabilir miyim, sen de ben? Tabii köprüler de olmalı, el ele o köprülerden geçişimizi hayal ediyorum. İstisnasız hepsinin üzerinde durup sarılıyoruz. Sonra devam ediyoruz, bir yerlere vardıkça, başka bir yerlere varmak için. Çocukça geliyor, değil mi? Ama benim hayallerimden biri bu. Hiç beceremem ki büyük adamlar gibi hayal kurmayı... Sadece eski toprak bir yol düşünüyorum tam sizin evin önünden başlayan ve biz her gün tam sizin kapının önünde buluşup başlıyoruz yürümeye, hayalimizdeki kasaba ve şehirlerden geçiyoruz, bir bir dağlardan, ovalardan ve sana benzeyen çiçek denizlerinden... İnsan birbirine âşık olunca yolu onun kapısının önünden geçermiş. Her gün hayata ve uykuya oradan başlarmış.”

Gözlerine bakınca birbirimizin, bir nehir boşalıyordu içime... Bazen inceden, narince bazen durdurulamaz seller gibi... Bazen sezdirmeden bazen de ilan ede ede. Bazen sonsuz bir güveni vere vere... Bazen sulara kapılır gibi... Kapıldıkça da kabarıp taşar gibi. Sustuğumda sessizliğimi dinlerdi hiç usanmadan, güldüğümde gülüşümü paylaşırdı, uyuduğumda soluğumu. Bazen derse geç kalırdık, bazen teneffüse çıkmayı unutturduk. Bazen yağmur olurdu, bazen soğuk ama gene de uzatırdık evin yolunu. Cesur, korkak, zeki, aptal, dost, sırdaş ve sevgili... Umursamaz ve tüm sınırlardan uzak. Ev, sokaklar, okul, semt ve tüm İstanbul içinde yaşadığımız koca dünya, hepsi, öylesine vardı ve öylesine geçiciydi... Tek gerçek aşkımızdı... Bazen o yazardı mektupçuğu, ben beklerdim sabırsızlıkla... Bazen ben yazardım o beklerdi sa-

bırsızlıkla. Beklemek bir mektubu hem de yanında oturanın tam da o anda yazdığı mektubu. Postacıdan değil o an ondan almak mektubu, düşünün, mesela kimya dersinin ortasında... Anneannesine gitmişlerdi bir hafta sonu, cep telefonlarının, kısa mesajların, internetin olmadığı o zamanlarda kırk sekiz saat gerçekten kırk sekiz saat sürerdi; yani yüzyıl gibi. Döner dönmez şunları yazmıştı pazar-tesinin ilk dersinde ve ders başlar başlamaz sarılmıştı kaleme:

“Seni kalbimin iki atışı arasındaki o sonsuz anlara bile sığdıramıyorum. Ya sen kocamansın sevgilim ya an çok küçük. Kokun sığmıyor, sesin sığmıyor, gözlerin sığmıyor, gövden sığmıyor. Gövden köküm, dalım, toprağım, yaprağım, çiçeğim, meyvem. Hadi bir şey söyle. İsterse zalimce olsun yeter ki dursun zaman. Çünkü seni ana sığdıramazsam zaman akıp gider. Zamanı hatta şu anı durduracak bir şey söyle hemen şimdi öylece donup kalalım. Milyarlarca yıldız doğup ölse de, dünyamız soğuyup donsa da umursamadan. Ayrı kaldığımız her andan nefret ediyorum, benden ayrı sokakta yürümenden, yaşadığın sokaktan, bina-dan, ben yokken içtiğin sudan, oturduğun bank-tan, sevdiğin kediden, sırtını dayadığın ağaçtan, bindiğin otobüsten, yanımda yokken içinde yaşadığımız bu şehirden hepsinden ve hepsinden nefret ediyorum. İşte bu senin zavallı sevgilinin içler acısı durumudur. Bunun sorumlusu da sensin, sadece sen. Bunu bana neden yaptın. Sen bir canavarsın. Ben bir canavara aşığım. Tatlı sevimli sevdiğim her şeyi bana unuttururcasına kendini sevdiren bir bela ve sevdiğim her şeyi bana bin kat daha sevdiren bir bela. Bak neler saçmalıyorum, bak anlatmaya çalıştıkça nasıl batıyorum? Ama sen beni anlarsın ben senin süpürgeli cadını. Aşkım bunu oku ve sonra gülümseyerek gözlerimin içine

bak. Haa unutmadan başımı da az yana eğ lütfen ve sonunda uzat elini hafifçe saçlarıma dokun. İşte o an dünya yeniden başlayacak dönmeye ve ben sana bin kez daha âşık olacağım çünkü benim bu ders bitmeden sana bin kez âşık olmam şart yoksa öleceğim, şaka yapmıyorum.”

Çok kısa sürede öğrenmiştik o sıkıcı derslerde, konuşamadığımız o uzun anları nasıl değerlendireceğimizi. Kalem aramızdaki büyük ve güzel bir köprüye dönmüştü. Eşsiz güzellikler sunuyorduk birbirimize bunu bazen kısa bir şiirle yapıyorduk bazen de birkaç satırlık düz yazıyla, ara sırada da birkaç kare karikatür. Bezen gözlerinden bahsederdik birbirimizin bazen avuçlarımızdan;

*“Avucunda kaç çizgi var
Kaçı kesişiyor birbiriyle
Kaçı bizim hikâyemiz
Avucunda mı acaba bütün ihtimallerimiz
Öpsem dudaklarından kesişir mi çizgiler
Öpsem buluşur muyuz gözlerinde
Öpsem dursa kalbim
Uyur muyum avucunda”*

Çok geçmez gelirdi cevabım:

“Avuçlarım, boş avuçlarım neye benziyor biliyor musun? Çocuk parklarına. Ama öyle kocaman olanlarından değil. Hani küçük olanlarından yani sokak aralarındakilerden, küçük şirin bir park, iki salıncak bir kaydırak birkaç bank ve birkaç da kocaman bol yapraklı ağaç, hepsi bu. İki çocuk görüyorum avucuma baktığımda... Çocuk itiyor, kız salıncakta... Sonra kız itiyor çocuk salıncakta... Çocuk ikide bir kaçmaya çalışıyor ama kız her seferinde paçasından yakalıyor sümüklüyü... İşte bu var avuçlarımda... Hiçbir şey daha hüznümlü değil boş çocuk parklarından.”

Zaman geçti, sular denize ulaştı, yollar uzadı, varılan yerler geride kaldı. Ben biraz daha büyüdüm, o biraz daha güzelleşti. Önce birlikte aktık sokaklara, eylemlere, kavgalara ve an geldi sönerken yanardağlar geriye kimsesiz adalar kaldı. Döküldü nehirler denize hatta birleşip dökülürken belki de kendileriymiş denize dönen.

İnsanlar kaybettiklerini ya da kazandıklarını sayıyorlar. Oysa yaşamak bu ikisinin toplamından farklı bir şeydir. Yol ve yolcunun genel olarak aynı şey sayılması gibi. Oysa yol ve yolculuk farklı şeylerdir. Önce benzeştiriyorlar, sonra aynılaştırıyorlar. Yol kendine hastır, özeldir. Yolcu gelendir, gidendir. Yol gelmez, gitmez. Çünkü buraya gelmişken oraya gitmiştir. Bir ucunda ayrılık varsa ötekinde kavuşmak vardır ve uçlarından gerisi, ortası, üçte ikisi beşte biri falan da yok. Oralar ne ayrılık ne de kavuşmaktır. İşte orası yolcunun heyecanıdır, telaşıdır... Yolcular da ayrı ayrıdır. Birinin ayrıldığı yerde öteki kavuşur, böylesine tezatlıdır, farklıdır. Yolculuklar ise işte onların her biri eşsizdir, öncekinden ve sonrakinden farklıdır... O benim yolculuğumdur.

Saniyeler yoluna devam eder... Dakikalar devam eder... Saatler... Sular... Olanlar, olmayanlar, bitenler... Yoluna devam eder.

Pişmanlıklarımızın çok ya da hiç olmamasından değil, pişmanlıkla alakası olmadan söylüyorum. Bir "başa sarma" düşmesinin olmaması, ha bire planlayıp da yine de planlamaya çalıştığımız hayatımızın en illet, en lanet, en saçma ve en çekilmez yanındır. Ama yok! Başa saramıyoruz. Çoğu kez farkında değiliz ama geçmiş gerçekten geçip gidendir. Hani geçtim "başa sar" düşmesini, en azından bir imdat freni olamaz mıydı? Diyelim ki var, bu treni tam nerede durdurup vagonlardan aldınız? Ben kendiminkini biliyorum.

*Niye kanıyor ki şimdi
 Şu kahrolası göz bebeklerim
 Kim boyadı gökyüzünü
 Bu kurşuniye
 Ağlama balıkçı kuşu
 Ölmedi denizin kızı
 Yalan söylüyorlar.*

Esas mesele meğer ayrılık değilmiş. Esas mesele seni bir daha görememek, görme ihtimalimin dahi olmamasıymış. İki bin on yılının yazıydı. Gittiğini duydum tamamen. 32 yaşımıdaydım (aynı senin gibi) o sırada kimlikte böyle yazıyordu oysa hala akıyordu Dicle, akıyordu Fırat okul kantininin önünden. Ben hala oracıktayım, sınıfta saçlarına usulca dokunduğum andayım. İşte biz zamanı tam o anda dondurmuştuk. Ölümü tam o noktada yenmiştik.

Denizlerin derinliğini ölçebiliriz, okyanusların da ama insanların bakışlarını asla. Onlar sonsuzdur.

Binaların, köprülerin, dağların yüksekliğini ölçebiliriz, insan başınıkini asla.

İnsan tabuta, mezara sığıyor da ölçüye metreye sığmaz. Ölüm bu yüzden çok anlamsız.

Derler ki;

Bin yıllardır Fırat hep Dicle'yi bulmak için akar. Dicle de Fırat'ı. Birbirlerini bulduklarında da öyle bir sarılır öyle bir kucaklaşırlarmış ki ne Fırat kalırmış geriye ne de Dicle, o yüzden kavuştukları yerde ikisi bir isme sığarmış.

Not:

İki bin on yılı yazı bir haberle ben öldüm. İki bin on altı yılının güzü sen yaşıyorsun ben hala ölüyorum. Sen yaşıyorsun ve bunları ben değil sen yazıyorsun. Edebiyat dersinde hemen yanımda ve deli gibi özleyerek.

O inat hala bende. Bunun için sana hala elveda demiyorum, sevgilim hoşça kal.

Önsöz Dergisi, 36.Sayı

ERİK AĞACI

Yol yokuşla sınıdır. Burası, dördüncü-beşinci vitesle çıkabileceğimiz bir yokuş değil. Dik olmasının yanında bir de berbat bir virajı vardır. Yolun iki yanında, askeri binalar, tel örgüler ve kaşlarının çatık kalması için kesin kes emir almış nöbetçiler sıralanır. Onların arkasında da namlularını şehre çevirmiş onlarca tank. Resmi görüşe göre bunca tank şehri korumak için ama insan sormadan edemiyor: Madem öyle neden hepsinin namlusu şehre dönük? Şehri korumakla görevli olanlar sadece tank namluları değil, yüzlerce çatık kaşlı asker... Bu koruma görevine tel örgülerin neredeyse her metresine üç tane asılmış uyarı levhaları katılır. “Dur!”, “Yasak!”, “Sağdan Devam Et!”, “Bekleme Yapma!”, “Durma!”, “Hız Yapma!”, “Fotoğraf Çekme!”, “Görüntü Alma!” Konuşma, bakma, aklından bile geçirme... Sen kimsin be?! Biz Viyanalara gitmiş, Plevnelerde çarpışmış, Sina Çölü’nü fethetmiş bir orduyuz! Bas git, alınının ortasından vururum seni... Her adımda bir levha, her levhada o soğuk, o kanlı yüz, yolu kuşatmıştır.

Nihayet kaplumbağa hızıyla da olsa tepeye ulaşır bu kuşatmadan kurtulunca bitiyor çatık kaşların, yüzlerce namlunun, zamanın moda deyişimiyle kamu düzeninin gözü. Tesadüf bu ya tam da bu noktada asfalt yol da bitiyor. Resmi binaların, uyarı levhalarının, resmî ideolojinin bittiği nok-

tadır toprak yolun başlangıcı. Yöre insanı, cümle şoförü, yayası, atlısı, iti, tilkisi, kurdu, boz ayısı, asfalt değil, toprak yol sever. Çünkü asfalttan sonrası onların dünyasıdır. Hayat asfaltın ötesi ve berisidir. Berisi toprak yani biz. Ötesinde öteki. Onlar Viyana önlerinde kelle alırken, Sina Çölü'nü fethe-derken, her kum tanesi değerlidir elbette... Çinli akıncıları arkalarına alıp dörtlüye kaçarken biz buradaydık. Hatta İskender'den, Topal Timur'dan, Kör Yıldırım'dan önce de biz buradaydık ve yeminle bu toprak yol da gene buradaydı.

Bir zamanlar tamamen meyve bahçeleriyle kaplı bu geniş vadiler, düzlükler, yamaçlar, su kemerleri ve her şey, Osmanlı ile Rus Çarlığı arasındaki sonu gelmeyen savaşların sonunda tümüyle yanıp kül olmuştur. Kimse bir daha tek bir fidan ekmemiş. Sadece şurada burada üç beş söğüt kalmış hepsi bu. Geriye kalan her şeyi zamanla yeşil çimenler bürümüştür. Yabani sarımsaklar, tere-ler, şilanlar, reyhanlar saymakla bitmez. Öyle ki, bu küçük şehirdeki bitki çeşitliliği Avrupa'nın iki katı olduğu söyleniyor. Bu oran oraları görmeyenler için abartılı gelebilir. Ama sadece görmeyenler için!.. Bu çeşitlilik her düzü, yamacı, her taşın oyugunu doldurmuş, kaplamış, ele geçirmiştir. İsrarla kesilmelerine rağmen yaban otları, dam üstlerini, bacaları, dar patikaları, toprak yolları ele geçirir. Kâr etmez, yılda bir iki defa damlardan otları tırpanlamak. Buradaki çimenler, çiçekler, çalılar, dünyanın geri kalanından farklıdır. Kaşla göz arasında boy verip çiçek açarlar. Traktör römorklarına düşen bir arpa tanesi çimlenir kısa zamanda, hatta döşemenin içinden ya da köy minibüslerinin koltuk aralarında sıkça rastlırsınız boy veren yulaf, buğday ya da arpa çimenlerine, hatta papatya bile görürsünüz. Her santim, her yarık yeşilin kök salacağı bir yerdir, bir mevzidir. Alanın ve

coğrafyanın tartışmasız hâkimidir bu bitki örtüsü. Gerçek budur ve halk da bu gerçeğe saygılıdır. Ancak arazinin tek hâkimi olmasına rağmen tek bir yere girmezler. O yer Rus harbinden kalan savaş mevzileridir.

Bu mevzilerde iki ordu, iki hanedanlık için birbirini doğramakla kalmadılar, aynı zamanda doğanın da canına kıydılar. Yaktılar, yıktılar ve iki taraf da kaybederken esas bedeli doğa ödedi. Hanedanlar ise bu vahşeti kahramanlık destanymış gibi anlatmaya, duyurmaya çalıştı. Ama doğa unutmadı ve unutulmasın diye de her yeri çiçeklerle bezerken, savaş mevzilerini çırılçıplak bıraktı. İnsanların gözlerine diken gibi batsın diye. Hala da kilometrelerce uzayıp giden bu mevzilerde bir tutam ot bile yetişmez. Orada bulacağınız tek şey toprağın birkaç santim altında yatan kafatasları, kollar, bacaklar, paslanmış süngüler ve filintalardır. Nice nice anaların gözyaşlarının sebebi bu savaşlarda insanlar birbirini lime lime doğrarken, top güllerini meyve bahçelerini yakıp yok etti. Şimdi mevziler duruyor ama ağaçlar yok. Ne elma ne armut ne ceviz ağacı. Sadece mevziler... Geriye kalan sadece bu. Ne Osmanlı ne Rus hanedanlığı ne çar ne sultan sadece mevziler...

Zor ve ağır koşullardan dolayı genç devrimcinin bedeni oldukça zayıf düşmüştü. Çok sürmemiş hastalık da başlamıştı. Durumu gören yoldaşları: "Bak sana burada bakma imkânımız çok zayıf, iyisi mi sen köyüne git, orada sana daha iyi bakarlar hem özlem giderir hem de bir taraftan orada neler yapabileceğimizi anlamaya çalışırsın. Sonrasında da ona göre bir örgütlenme çalışması yaparız." dediler. Bunun üzerine hiç vakit kaybetmeden köyüne gitti. Zaten henüz "Aranıyor" listesinde değildi. Şimdiye kadar öğrenci eylemlerinden dolayı birkaç defa gözaltına alınmış olsa da henüz devlet onu

zindana atılacaklar ya da öldürülecekler listesine yazmamıştı.

Köy minibüsünden iner inmez yengesi koşup karşılaşmıştı onu, "Gurban olduğum." diyerek. Evet, "Kurban" değil de "Gurban" olduğum. Çünkü bu yörenin insanı "K" harfini hiç kullanmaz. Sevinmişti yengesi ama üzüldüğünü belli etmemeye çalışarak. Anlamıştı kendi oğlundan ayırt etmediği genç kaynının hastalanmış olduğunu. Rengi soluktu, zayıftı, ayakta zor duruyordu. Kaldığı nemli, rutubetli evlerin hediyesi kalp romatizması yüzünden zorlukla nefes alabiliyordu. Morarmış parmak uçları bu hastalık yüzünden kirli kanla temiz kanın birbirine karıştığını gösteriyordu. Yediği her şeyi geri çıkarıyor, uzun süre yürüyemiyor, konuşmuyor, hatta uyuyamıyordu. Herkes gibi o da biliyordu bunun bir adım sonrası veremdi...

Hemen o akşam yengesi doktorların genç için uygun gördüğü ilaçlarla dolu poşeti döktü önüne ve her ilaç kutusunu eline alarak tek tek sordu: "Bu ne için?" Gelen cevaplara göre ilaçları ikiye ayırdı. Bir grubu vitaminler, diğeri tedavi maksatlı ilaçlar oluşturuyordu. Yengenin vitaminler konusunda tavrı netti. "Köy yerinde vitamin ilacı mı olur? Bunlar çöpe!" Zamanın koşulları nedeniyle sadece beşinci sınıfa kadar okumuş olsa da çok zeki ve bilgili bir kadındı yengesi. Tabi elbette haklıydı da... Köy yerinde vitamin ilacı almak saçmaydı. Hemen o geceden başlayarak vitamin ilaçlarının yerini bal katılmış sütler, tabak tabak sütlaçlar, köy yumurtası, tereyağı, kuşburnu pekmezi, yıllanmış kaşar ve gravyer peynirleri, taze sebzelerden çorbalar, mis kokulu yoğurtlar, keteler, kömbeler aldı. Öyle ki, sadece on günde ayakta bile zor durabilen genç, at binmeye ve köy takımıyla maça çıkmaya başlamıştı bile.

Kendi yaşlıları onun düşüncelerine katılıyor

ve değer veriyorlardı. Dağları, kentleri özgürleştirmekten, köylerde kolhozlar kurmaktan bahsediyorlardı. Hatta tel örgüleri, uyarı levhalarını, ama ille de o asfaltı dozerlerle sökmeyi düşünenler bile vardı. Ciddiyetle konuşulan konuların arasına espriler de sıkıştırılıyordu, hem de demli ve sıcak çay kıvamında. Fakat hepsi de çok iyi biliyordu ki, dünyanın bu noktasında devrim ve devrimcilik, modaya uymak ya da serüven arayışı değildir. Bu niyetle yapılamaz, çocuklar bile bilir burada bir devrimci ya vurulur resmi mermilerle ya da atırlar zindana resmi mercilerce. Burada kavga elbette siyah ve beyaz değildir, ama grinin tonlarını daha gören olmadı.

Alabildiğine genç ve alabildiğine özgürlük dolu hayaller kurulsa da zaman ağıt yüklüydü. Gençlerin sözleri güneş kadar sıcak, su kadar berrak olsa da umutların yeşermesi için kanın ve zulmün durması için önce zalimin süngüsü kırılacak ve kırılan o süngüyle yepyeni bir yaşamın göbek bağı kesilecekti. Tereddütsüz ki, bunun için de çok ama çok ağır bedeller ödenecek, ödeniyordu da. Köyden ayrılan gençlerin çoğu geri dönmüyor, dönenlerse tabutlarla dönüyordu. Bu nedenle onun köye sağ salim dönmesi yeni bir şey sayılırdı. Ama herkes onun hasta olduğu için geldiğinin farkındaydı. Bu nedenle sağlığı düzeldikçe dost ve akrabalarında hüznünlü bir vedalaşma havası oluşuyordu. Bazen kendi akranlarıyla anarlardı o an aralarında olamayanları. Kızıltepe'de vurulan Derya'yı, Colamerg'de vurulan Selim'i, Şemsi yengesinin kızı Zozan'ı, geçen sene cenazesi gelen Newroz'u. Halis vardı hani, çok iyi top oynardı, geçen yıl benzin döküp yakmışlardı Batman'da. Sayıları artarak çoğalıyordu aralarından ayrılanların ve bu nedenle sohbetler gelip bir noktada duruyor, gerisini derin bir sessizlik alıyor, ağır bir suskun-

luk oluşuyordu. Köyde yaşlılar ve çocuklar çoğunlukta, gençler çok azdı ve her ayda azalıyorlardı. Köyde sanki iki kuşak yaşıyordu. Çocuklar ve yaşlılar. Gençler ya dağlarda ya da mezardaydılar. Köye sık sık gelirdi belediyenin cenaze aracı. Bu araç devletin “Matem müjdeleyen kanlı baykuşu” gibiydi. O gelince sapasağlam gidenlerden biri dönmüş olurdu; paramparça, lime lime, gözleri oyulmuş, parmakları kesilmiş, bedenine defalarca sigara basılmış, ateşe atılmış olarak.

Gene de farklı bir vedalaşma hüznü vardı. Yanından geçtiği her ağacın, her derenin, her yamacın dün gibi duran canlı anıları vardı. Mesela şu söğüt ağacından kaç kez düşmüştü. İşte şunlar saklambaç oynadıkları harabeler. Büyüdüğü ev, okuduğu ilkokul binası, su içtiği çeşmeler, son kez görüyordu onları ve biliyordu özleyecekti her birini. Hem de delicesine özleyecekti. Üstelik birinin bile yokluğuna alışmadan tümüne hasret kalacaktı. Ama elbette biliyordu hepsi ondan sonra da var olacaktı. Söğüt ağaçları, dingin akan dereler, tarlalar, çiçekler, okul binası hepsi... O ise sadece çekip gidecekti. Sessizce ve vefasız sayılmadan...

Anlatılanlara göre, yirmi yıl önce ziyaret için geldiğinde, evin yanında, kendisine uzatılan birkaç eriği yiyor. O eriklerden birinin çekirdeği düşüyor toprağa, ya da düşen çekirdeklerden biri filizleniyor. Büyüyor, koca ağaç oluyor. Gözü gibi bakmış ona amcasının oğlu, yengesi, arkadaşları... Adıyla anmışlar, onun ağacı demişler, onun ağacı... Hiç görmemiş olsa da şimdi özlediklerinin arasında bir de bu erik ağacı var! Kim bilir, belki bir gün gölgesinde bir bardak demli çay içer dostlarıyla birlikte, yani sağ kalanlarla, kim bilir... Uzanır yatar gölgesinde, sonra gelir yanına esmerce bir kız çocuğu, kocaman meraklı ve zeytuni gözleriyle erik ister ondan, çocuk boyunun erişemediği dallardan. O

da uzanır koparır en güzellerinden ve verir. Çocuk gülümser kocaman zeytuni gözleriyle ve o gözlerde bulur genç öldürülen tüm yoldaşlarının yüzlerini. Sonra gece olur, gelir durur başının üstünde yıldızlar. Sonra şahidi olur erik ağacı şen şakrak bir sofraya kurulur ne kurşun sesi ne zindan parmaklığı. Buluşur bütün dostlar o sofranın etrafında, erik ağacının altında... Şimdilerde, çıkarsa içerden bir de gül ağacı ekeceğini söylüyor, erik ağacının hemen yanına. Çıkarsa 20 senedir tutulduğu hücreden, yani çıkarsa sağ salimen, bir de gül ağacı olacak erik ağacının yanında. O gül ağacına bülbüller konacak, sakalar ötecek, aşka davet edecekler, sevdaya... Gül en çok da bir selam olacak vurulup düşenlere, sonra peşi sıra başlayacak evrenin ve insanın en güzel şarkısı, gül ve erik ağacının gölgesinde.

İyileştikten sonra genç döndü İstanbul'a ve bir yıl sonra yapması gereken şeyleri yaparken Mayıs başında akbabalar çullandı üstüne hiç ummadığı bir anda... İşkenceye başladıklarında bir yıl olmuştu erik ağacı toprağa düşeli. Hem de kimseden, kimselerden habersizce. Belki birçok tesadüfün sonucu, belki yaramaz bir kedinin toprağa açtığı minik bir oyuk sayesinde, belki onu bulup bir deliğe taşıyan bir fare sayesinde, yeşerebileceği kadar derine. Çok değil, ama birazcık, usulca, kabuğunu çatlatma, yavaşça filizini uzatmaya yetecek kadarcık. Habersizce sır içinde, sanki intikamını almak için tüm meyve ağaçlarını yakan Rus ve Osmanlı hanedanlıklarından, onların savaşından, askerlerinden, uşaklarından, yalakalarından, çanak yalayıcılarından ve en çok da ardılı olmaktan dolayı övünenlerden... Sanki bir selam ve bir vefaydı yakılan tüm fidanlara, bir kafa tutuştu, bir meydan okuyup tel örgülere, çatık kaşlı nöbetçilere... Yaşamı boğarcasına kuşatan "Keep

out"lara. Ve veya, belki de hep olduğu gibi sadece ayak uydurmuştu olup bitene. Değil mi ki, "esgere esgere" ana avrat söver yöre insanı, çiçek koklar gizli gizli. Kalpsiz olmak, küfürbaz olmak, hoyrat olmak, güç gösterisi; hisli, saygılı, kibar olmak, zayıflık. Çarpık düzenin, çarpık terazisi. Çünkü çoktan unutuldu "gülü gül ile tartmak" gülü çöpe sayar oldular. Terazinin kefelinde artık irin ve altın var. Yani güzel olan birçok şey gibi bir çekirdek bile saklıdan gizliden başlamıştı büyümeye; köke, filize, ormana inat değil mi bir yolunu bulmak. O da buldu onca savaşa, kana, dumana, yangına inat. Böyle kapladı inatla, zaten hep böyle başlar yolculuklar bu topraklarda.

Tendonları koparken İstanbul, Vatan Caddesi'ndeki SS merkezinde, çıkan ses, kopan tendonlardan gelmiyordu. O çekirdeğin çatlama sesiydi... Ya da keşke böyle olsaydı, keşke, o acılar ve o zebaniler olmasaydı. "Söyle lan!" diye bağırdıklarında ağız dolusu küfürlerle hiçbir canlı organizmanın yaşayamayacağı kadar derin olan o lağım çukurunda olanlar, ellerinde sopa, ıslak kayış ve elektrik telleri ve belki de işte tam o sırada yürüdü ilk köklerini yürütüyordu toprağın derinlerine damar damar. Su vermeden bir başına ne yaptığını ve neyi yapmadığını bilerek.

Önemlidir kök salmak. Bir ırmağın kendine akacak bir yatak bulması, yoksa da yaratması gibi. Hiç yatağı olmayan bir ırmak olabilir mi? Altını eşer, önüne çıkan her engelin, sağından solundan dolanır, olmadı, dolup dolup taşmasını bilir. Bazen inceden inceye dolar, inceden inceye akar sezdirmeden, milim milim taşıp milim milim aşındırarak engelleri. Sonra bir an gelir, bir kâğıt gibi dağılır dağ gibi o engel. Biz buna sel deriz, ama esas önemli olan öncesi ve sonrasıdır. Nasıl oluştuğu ve ne yaptığı yani. Tabi bir ihtimal daha var,

o da akmayan ırmakların damarlarından denizlere ve göllere kendi yatağında ölmesidir kuruyarak. Çünkü akmayan su ölür. Yani mesele şudur ki, bir ırmak bendini yıkamazsa, yol olur gider, hepsi bu. Erik çekirdeği gibi o da ırmaklar gibi bir yol bulmalıydı kök salması için. O da bir nehrin akışındaki bilgeliği ve gücü taşımalıydı. Ya derine gidecekti kök kök ve filiz filize tepecekti topraktan ya da ölecekti olduğu yerde.

Bağrıldıklarında tekrar “Söyle ulan!” diye yürüyordu daha çok kök daha derinlere ve o sırada elektrotlar dolaştırıyordu çıplak teninde işkenciler. İşte o anda daha da boy veriyordu çatlayan tohum; ışığa, güneşe doğru, ya da kırıdıklarında kaburgalarını ve kan tükürmeye başladığında nihayet filiz güneşle arasındaki son toprak katmanı da yırtıp atmıştı...

Kaçımız yürümedik ki böyle sessizce saklayarak tüm sırlarımızı, hepsini koruyarak, kimseye eyvallah demeden, kaçımız durmadık ki filize. Başka nasıl çatlar ki toprakta tohum? Nasıl açar gelincik nasıl büyür koca çınar, nasıl yürür her şey güneşe, inadına bir tohum çatlamazsa toprakta?

Bilselerdi koşup gelir köklenmeden daha, filize durmadan, henüz merhaba diyemeden hayata söküp atarlardı olduğu yerden. Nehirlere set çekenler, körpe fidanlara da hiç acımazlar. Bilirler akan her damla suyun, çatlayan her tohumun, yeşeren her filizin kendi sonları olduğunu. Bu nedenle gelirlerdi tankla, topla, süngüyle “Bu ne cüret, hem de bir meyve ağacı! Bak sen şu asiye! Biz boşuna mı yaktık, hem de alayını, hem ta yüz elli sene önce!” diye bağırırlardı. Yutmaz onlar böyle numaraları. Çünkü yarın dikilir tam karşılına boy veren her ağaç. Hem de her dalıyla, her meyvesiyle, her tohumuyla ve o meyveleri yiyen her insanla. Öyle ya, bugün erik diken, yarın nar diker,

ceviz diker... Sonra toprağı onun sanır da hep birden hep bir ağızdan “Welat” der.

Hâkimin karşısına diktiklerinde onu, yüzü gözü mosmor, harap edilmiş o genci işkenceden farksız sorgulardan sonra götürüp attıkları Eskişehir tabutluğundaki ilk hücresindeyken biraz daha boy vermişti o filiz. Ya da baskın yaptığında gardiyanlar, vatan millet edebiyatı ve tekbir çekecek ve ellerinde tahta kalaslarla döve döve yoldaşlarını öldürdüklerinde. Uzamaya başlamıştı erik fidesi işkencelerde direnerek, direndiğini bilerek ve direndiğini kimseler bilmiyorken.

Suyun sesi taşın da sesidir. Bir derenin, bir çağlayanın sesi sadece suyun sesi olabilir mi? Hiç payı yok mudur bu seste içindeki irili ufaklı onca taşın, kayanın? Yani suyun bile en az bir ortağa ihtiyacı var sesini duyurabilsin diye. Çünkü bir ses en az iki kişiye aittir. Bu yüzden konuştuğumuzda asla kendimiz için konuşmuyoruz. Ve tersinden, sustuğumuzda sadece kendimiz için susmuyoruz. Su akmazsa kayanın da suyun da sesi duyulmaz. Belki biri çıkıp der “Ne alakası var bunların erik ağacıyla?” Ağacın toprağa ihtiyacı vardı, ama bu onu özel kılmaya yetmezdi. Milyonlarca aşk yaşandı da niye sadece Mecnun gibiler akıllarda kaldı. Suyun sesini çıkarması için taş ağaçların da rüzgâra ihtiyacı var. Yine de itiraz edenler olacaktır. Aslında sessiz akan derelerin sularını sevdiğini söyleyecektir. Mecnun’a değil kader, kismete inanarak. Onlar için söyleyecek söz bulmak zor. Zaten anlatırsın anlamazlar, söylersin duymazlar, gösterirsin görmezler. Adeta sadece yaşamaya ve almaya gelmişlercesine, kalmaya hiç niyetleri yoktur. Sormaz mısın, sormaz mı, sormazlar mı kendilerine “Almak için mi doğduk biz? Ben, o... Dönüşünce bir kez omuzlarının üstündeki kendilerine o yuvarlak yarı kıllı şey, dönüşüne beton gibi, demir

gibi ağırlığa cezası da bu olur. Artık ömür boyu taşımak zorundalar o ağır şeyi. Bu nedenle abartıyoruz böyle şeyleri altı üstü bir erik ağacı yetişmiş, Sanki ölümsüzlük meyvesi veriyor, hayat işte, hepsi bu, hem saçma, hem de günah.

Oysa bilmezler onlar... Bilmezler dostum, arkadaşım, annem, sevgilim... Bilmezler... Sesler nerede çoğalır... Yankı nerede olur... Taşa mı çarpmalı her yürek, taştan taşa mı duyulsun diye sesi... Bilmezler... Oysa sesin sende çoğalır dostum, arkadaşım, sevgilim, can yoldaşım... Bilmezler! Sesim sende çoğalır. Yoldaşım, annem annem, işçi kardeşim... Bilmezler! Sesim bende, sesim sende yankılanır. Yüreğin bana çarpar, yüreğin yüreğime aksi sedanım senin, aksi sedamsın. Belki bir taksi şoförü, Renault'da işçi ya da daha bir saat önce yeni doğum yapmış genç bir annesin. Belki Cudi'de yaralı bir gerilla, belki ilkokuldan sınıf arkadaşım, arkadaşımın arkadaşı sen henüz tanımadığım ya da çoktandır tanıştığım arkadaşımısın. Her kimsen isterim ki, sesinin yankısı olayım.

Zor değil hiç tanımadığım arkadaşım, dostum sana dünyanın en kolay eyleminden bahsediyorum. Hep yalan söylediler sana, "Zor" dediler, hep imkânsız kıldılar. Ama gerçek tam tersiydi. İnsan insana güvenir, dostudur insan insanın. Var olamazdı insan insansız. Olamayacak da. Unut Habil ile Kabil'in hikâyesini. İnsan insana düşman olarak başlamadı hikâyesine ya da başlatmadı. Birlikte çizdiler mağaralara nasıl birlikte mamut avladıklarını. Yarın birlikte gidecekler başka galaksilere. O yüzden dostumsun benim hiç tanımadığım dostum. Dost olarak başladık, sonradan icat edildi düşmanlık.

Yalana inanmak kolay, gerçeğe zor. Yalnızca kurgu, yalnızca bir öykü diyeceksin belki ama çok azı. Keşke hepten kurgu olsaydı, keşke o iş-

kenceler olmasaydı, mesela elektrik verilmeseydi o gence, mesela atılmasaydı Eskişehir tabutluklarına. Mesela yoldaşlar katledilmeseydi gözlerinin önünde. Bir o genç mi, daha niceleri var onun gibi. Evet, o genç hala yaşıyor, ama bu sadece bir tesadüf. Kurgu değil, bu gerçek.

Erik ağacı mı? O da gerçek. Hala köyün tek meyve ağacıdır. İnanmayan gider ve görür. Evet, üstelik o ağaç hala o gencin adıyla anılıyor. Bizzat dikmemiş ve hiç görmemiş olmasına rağmen. Şimdi orada, yirmi yıl sonra ve dalları erik dolu. Hala orada dikenli teller, kışlalar, üstünde "Durma, bekleme, çek git, ulan oğlum bak çekecem tetiği!" vari yazıları yazan, uyarı levhaları duruyor... Hala asfalt yolun bitimine kadar onların, sonrası bizim.

Yeni mahalleler eklendi şehre, yeni sokaklar. Hepsi toprak, o yüzden hükmü yok asfalt tarafındakilerin. Mevziler de hala oradalar, çirkin canavarlar gibi ağızları hala aç. Hala iç içe kemikler; Kürt'ü, Rus'u, Türk'ü, Ermeni'si vurdukları gibi birbirlerini, vurdukları o ilk halleriyle yatıyorlar koyun koyuna ve elbette onlardan önce ölmüş onları bekleyen ana, baba, eş veya sevgilileri kimleri varsa onlar. Osmanlı yok artık, Rus Çarlığı da. Ama ardılları hala aynı iki yüzlülükle kutsal saydığını söyleyip duruyorlar bu meydanları. Ve beyninden çok işkembelerini besleyen profesörler kitaplarca döktürüyorlar palavrayı bu mevzilerdekilerden hareketle. Oysa hiçbiri umursamıyor zerre kadar orada can verenlerin hiçbirini. Mevziler hala açık, hala çimenler çiçekler uzak duruyorlar oralardan.

Bir gün görürseniz erik ağacının yanındaki gül ağacını, işte o zaman o genç geri dönmüştür.

ARALIK

Küçük kenar mahallemizin en önemli ve en güzel yeriydi park. Otobüs durağı ve minibüs yolu mahallemizden biraz uzak düşüyordu. Daha doğrusu arada dik bir yokuş vardı. İşlerinden yorgun argın dönen insanlar için bu yokuş adeta son darbeyi vurur, dizlerindeki son dermanı da tüketirdi. İşte park da tam bu yokuşun bittiği ilk düzlüğe kurulmuştu, yani onca yorgun insana oturup bir soluk alma fırsatını sunuyordu ama hepsi bu değil, üstüne bir de kuşbakışı fidanlık manzarası da sunardı. Evet, bu iki şey parkı özel kılmaya yeterdi ama onu özel kılan başka şeyler de vardı. Onca insanın oturup dinlendiği bir yer olur da orada bir çay bahçesi olmaz olur mu? Gerçi başta yoktu ama emekli noter kâtibi Bekir amca çetin bir mücadele ve ısrarlı bir savaştan sonra belediyenin savunma hatlarını bir bir yarmış, mevzilerini ele geçirmiş, böylece bu büyük meydan muharebesini kazanarak adını büyük mareşallerin arasına yazdırmıştı. Açıkçası rüşvet müptelası memurlara biraz para koklatmıştı ve belediyeden izni kopardığı gibi çay bahçesini açmıştı. Parkın artık bir çay bahçesi de vardı. Çay bahçesi dediysem elbette Çengelköy sırtlarına kurulan bir çay bahçesine benzemiyordu. Küçük kenar semtin bir ocak ve birkaç tabureden müteşekkil bir yerdi. Bu arada hakkını yemeyelim tamam boğaz manzarası falan

yoktu ama onda olup da başkalarında olmayan bir şey vardı; Bekir amcanın gramofonu! Evet, ünlem koydum çünkü başka hiçbir noktalama işaretini layık görmezdim ona. O sanki bir direnişti; ondan yayılan sesler demek daha doğru. O yıllarda parkın dışında kalan dünya halkı “oynatmaya az kaldı ve aboneyim abone” türevlerinden, salak saçması bir “zevk” alırken, Bekir amcanın gramofonu sayesinde “inleyen nağmeler” billur bir sesle mahallenin ruhunu sarardı. Gerçi okul dışındaki tüm vaktini parkta top tepmekle geçiren biz emekçi çocukları için sanat müziği hiç de cezbedici değildi ama belki bir gün pop olmasa da Bekir amcanın en azından halk müziği ya da özgün müzik çalacağını umuyorduk. Söyleyeyim ki umudumuz boşa çıktı! Belki size saçma gelecek, ben o gramofonu bugün bile çok net hatırlıyorum, yaklaşık bir metre çapında ve çan çiçeği şeklinde helezonik şekilde bükülmüş, üzeri işlemeli bakırdan bir hoparlör, tuhaf bir çevirme (kurma) kolu ve ondan daha tuhaf tahta sandukasıyla bu şey acayip ağır ve acayip de pahalıydı ve muhtemelen dedemin süt dişlerinin çıktığı zamandan kalmaydı. Bekir amcaysa onu gözü gibi korumakla kalmıyor her gün onu kendisiyle birlikte evden işe işten eve getirip götürüyordu. Üstelik yaşlı ve zayıf bir adam olmasına rağmen bu tehlikeli işi yapıyordu. Neyse ki çok geçmeden Murat abi orada işe başladı da Bekir amca memleketin en pahalı gramofonlarından birinin altında can vermekten kurtuldu. Murat abi mi? O bu öykünün gerçek kahramanıdır. O park, mahalle, fidanlık; Bekir amca ve ben hepimiz sadece figüranlarız. Anlatılanlara göre Merter’de işçiymiş ve bir gün ustabaşının tekstil işçisi bir kadını sözle taciz ettiğini görmüş ve adama sağlamca bir dayak atmış. Hal böyle olunca dünyanın başka yerinde en azından bravo denecek bu adamı burada hem

işten atmış hem de kara listeye almışlar. Kara liste bugün de var ve oraya ismi yazılan bir daha asla iş bulamaz. Bu herkesçe bilinen bir sırdır ve yine herkes bilir ki bu listeye ekseriyetle devrimci işçilerin adları yazılır. İşte böylece Murat abi iş bulamayınca yolu Bekir amca ve bizimle kesişmiş oldu.

İyi biriydi. Murat abi, onu herkes severdi. Top oynarken bazen meşin kazara çay bahçesine dalar ve bir iki tabure devirip üç beş cam bardağı tahtalıköye yollardı. Böyle durumlarda Bekir amca oradaysa hemen bize bağırdı: “Ulan veletler, eşek sıparaları başlarım şimdi size de topunuza da.” Yalnız yalan yok topunuza el koymaz geri verirdi. Ama tabi babalarımızı ilk yakaladığı yerde rahmetli Paşabahçe ince bellilerin kan parasını çatır çatır alırdı. Biz de evde sağlam bir paparayı yerdik. Murat abi oradaysa durum farklı olurdu; alırdı topu eline bize dönerek şöyle bağırdı; “Beyler eğer topçu olacaksanız bu dinine yandığım topunu taburelere değil kaleye nişanlayacaksınız. Şimdi şu kırdıklarınızı güzelce toplayın yoksa topunuzu vermem.” Bunun üzerine biz de başlardık çalışmaya. Sadece kırıkları toplamaz aynı zamanda küllükleri boşaltır, ortalığı süpürür, boşları toplar masaları da düzeltirdik. Biz çalışırken o hep şöyle derdi; “Yok öyle bardakları siz kırın parayı ananız babanız ödesin.” Sonra topumuzu verir ve her zamanki cümleyi arkamızdan bağırdı: “Ayağa kısa pas beyler, futbolun altın kuralıdır.” Onunla ilgili hiç unutmadığım iki anım var. İlk ki bu hayatımı değiştiren ya da nasıl biri olacağımı belirlemişti. Parkta oturmuş çizgi roman okuyordum Murat abi yanıma geldi ve bana dedi ki; “O şeyi boşuna okuma al bu kitabı oku, seveceksin.” dedi ve elime koca kalın bir kitap tutuşturdu. Kitabı şöyle bir evirdim çevirdim hızla sayfalarına baktım. Ne yalan söyleyeyim kalınlığı gözümü korkutmuştu ama korktuğumu söyle-

mektense; “Abi bu çok kalın üstelik hiç resmi de yok. Ben basit şeyler seviyorum.” dedim. Güldü ve bana şöyle dedi; “Esas kitaplar böyle olur, böyle kitap sana diğerlerinin sana öğretemeyeceklerini öğretir. Hem koca delikanlı oldun çizgi romanlar kreştekiler için.” Çaresiz kitabı aldım çünkü korkmuştum eğer çizgi roman okursam bana bebe diyeceğinden tırsmıştım zira daha şimdiden kreş çocukları demişti bile ve oradan bebe kundağına olan yol çok kısadır...! Şimdi anlıyorum ki beni bu yolla azıcık gaza da getirmiş de olabilir. Neyse kitabı aldım ve başladım okumaya Paris ne güzel şehirdi öyle bizim mahalleden bile güzeldi. Hele o Mado yok muydu bu dünya güzeli. Yalan yok o Sergey’e ne kadar âşıkta ben de ona o kadar âşıktım. Ah be Mado bizim sokakta yaşasan olmaz mıydı? Sonra berbat bir şey oldu ve Hitlerin orduları neredeyse elini kolunu sallaya sallaya Paris’e girdi. Fransa’nın ünlü generalleri korkak sürüsüne dönüp ülkeyi Hitler’e teslim ederken Mado gibiler direndi çünkü o generallerden daha güçlüydü. Hitler denen o adama ise iyice bir ifrit olmuşum. Yalan yok aklıma geldikçe ona dümdüz gidiyordum. Bir hafta sonra kitabı geri götürdüğümde Murat abi “Okudun mu?” diye sorunca “Evet.” dedim. “Hitler kimmiş, neciymiş anladın mı?” diye ikinci soruyu daha tam bitirmeden ben; “Bilmem neyin tekiymiş!” diye ağır bir küfürle başlayınca elini omzuma koydu. “Küfretme, küfür Hitler gibi adamların icadıdır.” demişti. Ben de “İyi ya bende beğenmeyip geri iade ediyorum.” deyince “Sen gene küfretme, iyi bir şey değil” deyip Mado’yu sordu. Tam olarak şöyle olmuştu:

“Mado’yu sevdin mi?”

“Sevdim abi.”

“Mahallemizin kızı olsa onunla evlenir miydin?”

“Abi ben daha çocuğum, ne evlenmesi?”

“Vay vay bak sen! Demek büyük olsan kapa-
can Mado’yu?”

Utanıp başımı eğdiğimi görünce “Bak insan
sevecekse Mado gibi birini sevmeli bunda utanı-
lacak bir şey yok. Bu kitabı okuyup da ona âşık
olmayan var mı sanıyorsun?”

“Yok mu?”

“Varsa vay hallerine!”

“Ya kızlar okursa?”

“Onlar da Sergey’e âşık olurlar.”

“Bence de doğrusu Sergey sağlam adam. Ki-
tap güzeldi ama o korkak generaller gidip diz çök-
tüler Hitler’in önünde.”

“Korkaklıktan değil onlar, Hitlerle aynı dü-
şünceye sahiptiler ondan.”

Sonra kalktı ayağa “Hadi bu kadar laklak ye-
ter, şimdi sil süpür ortalığı.”

“Dün gene topunuz üç bardağı kırmış.”

“İyi de abi,” dedim “ben dün maç yapanlar-
dan değilim. Kim kırdıysa o çalışsın ben niye ça-
lışayım?”

“Çünkü onlar senin arkadaşın ve arkadaşlar
birbiri için böyle şeyler yapar, yapmalı.”

İşte bu da onunla ilgili hiç unutmadığım ikin-
ci anımdır. Hayliydi arkadaşlar birbiri için böyle
şeyler yapmalıydı. Temizlik bittikten sonra bana
iki kitap daha verdi. Verirken de dedi ki: “Düşeni
yazan kalkanı yazmaz mı okumaya devam.” Böyle
böyle dost olduk başka arkadaşlar da katıldı bize.
Onlar da okudu, Paris’in düşüşünü ve onlarda
ana avrat dümdüz gittiler Hitler’e ve Hitlercilere.
Onları da uyardı Murat abi beni uyardığı gibi. Çok
geçmedi, sayesinde iyiden iyiye azaldı ağzımızda
küfür. Paris bir fırtınayla ayağa kalktı. Dipten ge-
len bir dalga Nazileri süpürüp attı şehirden ama
maalesef itin biri vurdu Sergey’i. Hepimiz âşık

olsak da Mado'ya çok isterdik kavuşmasını Sergey'le. Lise üçe kadar o semtte oturduk ve Murat abiyle ne kitaplar okuduk ne Madolar bulduk ne Sergeyler. Sonra ondan Che'yi öğrendik. Ho amca'yı, Nazım'ı, Nazım'dan Tanya'yı ve daha neler neleri. Sonra maalesef babamın tayini çıktı ve biz Ankara'ya taşınmak zorunda kaldık. Ayrıldık ama ben okumayı hiç bırakmadım. Faşistleri tanıdım faşizmin ne olduğunu da. Bir korkak gibi kendi kafasına bir kurşun sıkılmış olsa da Hitler'in başka bedenlerde yaşadığını anlamam da çok sürmedi. Fark sadece yüzeyseldi; o zamankilerin gaz odaları vardı şimdikilerin uçakları, onlar kamplarda öldürüyorlardı, şimdikiler bir gecede bir köyü tüm canlılarıyla birlikte yok ediyorlar. Temel düstur aynıydı: Öldürmek.

Bir yıl geçti, ben liseyi bitirdim. Sonra yıllar biraz daha geçti ben tıp fakültesi üçüncü sınıftayım. Ve sonra yıllar biraz daha geçti, bir baktım acil serviste intern doktorum. Yani yılların geçip gitme huyu hiç değişmemişti. Hekim diploması elim tutuşturulduğunda ve mezun olanların yüzde doksan dokuzunun hayalleri dolgun maaş, iki çocuk, düzgün bir eş üçgenine çaresizce hapsolmuşken ve ben Che gibi doktor hayalime bir adım daha yaklaşmışken yıllar bir sene daha geçip gitmişti.

Çok zaman geçmeden görev yerlerimiz belli olmuştu. Ben en şanslılarındandım çünkü İstanbul'da göreve başlayacaktım. Bunun üzerine büyük bir heyecan ve hiç vakit kaybetmeden İstanbul'a geldim. Birkaç gün içinde çalışacağım Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'ne yakın olduğu için Samatya'da üç katlı binanın en üst katını kiralamıştım. Sonraki gün özel olarak ciltlettirdiğim Ehrenburg'un üçlemesini yanıma alıp eski mahallemin yolunu tuttum. Adeta içim içime sığmıyordu Murat abiyi ve Bekir amca'yı görecektim. Acaba

beni gördüklerine sevinecekler miydi? Önce koşup Murat abiye sarılacaktım. Ona özel olarak ciltlenmiş kitapları verirken; “Abi,” diyecektim “ben okumayı hiç bırakmadım. Abi ben de Sergey gibi dövüşeceğim, dövüşüyorum da. Abi ben doktor oldum insanların yardımına koşacağım ama abi ben başkaları gibi değil Che gibi doktor olacağım. Abi seni çok özledim ama hiçbirinizi unutmadım.” Arkadaşları soracaktım Bekir amca için zor bela bulduğum eski taş plağı gramofona takacak ve bir kere daha şahit olacak o billur sesin kenti sarmasına. Ama maalesef bunların hiçbiri olmadı ve asla olmayacak da. Oraya gittim gitmesine, taksiden indim inmesine koşup sarılacaktım sarılmasına da ne park vardı ne Murat abi ne de gramofon ve ne de tanıdık bir sima. Bir kent kendi kendini ne kadar inkâr edebilirse İstanbul da bunu o kadar başarmıştı. Tabi bu bir başarıysa! Paris her sokağıyla her meydanıyla baştan aşağı Nazilerce işgal edilmişti ve SS postalları altında inim inim inlerken bile o kendini hiç inkâr etmemişti. İstanbul Nazilerin işgaline uğramamıştı ama kendini inkâr etmişti. Üstelik sadece yedi yılda. O küçük mahalle komple silinmişti ve yerine bir uçurumun dibindeymiş hissini veren o bildik o çirkin ve aslında tersine uçurumlar olan yalnızlaşmanın o yüksek binalarıyla dolmuştu. Mahallede tanıdık hiçbir şey ve hiç kimse yoktu; parkın yerindeyse sekiz katlı bir kuran kursu bir de devasa cami vardı. Birkaç yere sordum ne Murat abiyi ne Bekir amcaı tanıyan çıkmadı. Gitmiştim ve beni karşılayan tek şey altında çocukluk anılarımın ezildiği caminin soğuk duvarını buldum. Acısını da tüm hücrelerimde hissettim. O gün boş boş dolandım şehirde ve akşam evime döndüm. Öylesine bozuktu ki moralim tek lokma yemeden gidip attım kendimi yatağa. Öylece bekledim sabahı ve uykuyu. Sabah

geldi ama uyku gelmedi.

Çılgılık çılgılığa bir sabahtı... İstanbul seması yanık insan eti kokuyordu. Musluklardan lambalardan ve bin yıllık surların çatlaklarından kan damlıyordu. Ağır bir sabahtı. İstanbul hiç bu kadar ağır ve zalim bir kıyım görmemişti. Radyolarda, gazete manşetlerinde televizyonlarda yendik bitirdik diye bağırان insanların, üstleri başları parçalanmış insan etleriyle doluydu. Vatan sağ olsun ve canım feda naralarıyla an kudurmuştu. O gece ellerinde umuttan başka hiçbir silahı olmayan tutsaklar makineli tüfeklerle taranmış, yakılmış, parçalanmıştı. Koştum balkona çıkıp kar toplayan gri aralığın ortasında bağırdım hem de ciğerlerimi yırtarcasına:

“Musluklardan kan damlıyor görmüyor musunuz?”

“Televizyonlardan kan damlıyor görmüyor musunuz?”

“Kiraz ağaçlarından kan damlıyor görmüyor musunuz?”

Ama kimse duymuyordu. Önce sandım ki sesim kısıkta kimse beni duymuyor. Önce sandım ki kimsenin yok olandan bitenden haberi. Önce sandım ki kimsenin kurumamış kalbi, ama baktım ki tavan arasına yuva yapmış kumrular ağlıyor. Ama baktım ki çamaşır ipine tünemiş serçeler ağlıyor. Ama baktım ki kızıl begonyalara konan mavi kelebek ağlıyor. O zaman anladım ki sesim kısılmamış. O zaman anladım ki duyanlar çıkarmıyor seslerini. O zaman anladım ki ne çok yürek varmış tükenen. Ve o zaman anladım ki Saramago'nun körleri burada sağır da olmuş. Sadece benim gibiler vardı ve çıktık sokaklara. Hani çok da az değildik ama yetecek kadar da çok değildik. Sonuçta yetemedik, yetişemedik. Onlarca güzel insan beton duvarların arasında dört gün boyunca vuruldu, yandı, parça-

landı ve beşinci günün kirlı sabahında zaferını ilan edenler kutlamalar yapıyorlardı, üstelik hava hala tıka basa yanık insan kokusuyla doluyken.

Beşinci günün akşamı iki avukat bir savcı ve biz bir grup doktor olarak cenazelerin ön otopsi-
line başladık. Bütün gece boyunca adeta lime lime edilmiş o cesur insanların bedenlerini gördüm. Bu benim için resmi bir görev değildi aynı zamanda tarihi bir sorumluluktu da ve bu yüzden otopsi-
ye katılacakların arasında olmak istemiştim. Fakat yine de duygusal açıdan ağır ve yorucuydu. Sabaha karşı sıradaki naaşın yanına geldiğimizde ve hemşire beyaz hastane örtüsünü onun üzerinden çekince öylece donup kalmışım. İçimde alev selleri akarken sedyede yatan ve hayatımdaki en önemli yere sahip olan Murat abinin cansız bedenine bakıyordum. Muhtemelen bir kasaturayla karnını boydan boya yarmıştılar. Sonradan öğrendik ki yasaklanmış mermileri kullanmışlar ve meğerse mermi çekirdeklerini kurbanlardan böyle çıkarıyorlarmış, iz bırakmamak için! Otopsi raporuna ismi Murat diye yazılırken önce kalbim titredi sonra dizlerim ve ben yere yığılırken ve gözlerim kararırken uzaklarda bir yerlerde iki yakalı bir şehrin alevler içinde düşüşünü gördüm. Bu defa düşen Paris değildi ve SS'lerin girdiği sokaklarda Paris'in sokakları değildi. İşte Murat abiyi en son böyle görmüştüm. Şimdi düşen bu iki yakalı kenti kurtaracak olan Fırtına'yı ve Dipten Gelen Dalga'yı bekliyorum.

Not 1: O günlerden bu yana her sene o dört aralık gününde uzak dağların arkasında ağıt yakan ceylanların sesleri gelir. Sokakları, meydanları, kulaklarımızı doldurur. Sağır olmayanlar yani kalpleri kurumayanlar duyar onları. Duyar ve eğer başlarını,

çünkü bilir hepsi o günlerde durduramadıkları için cellâtları, suçludur hepsi biraz. O cellâtlar ki ceylan yavrularını öldürmeye gidiyorlardı.

Not 2: O ceylanlara dünyanın bütün dillerinde evlatları öldürülen analar denir.

Önsöz Dergisi, 38.Sayı

HANGİ ÜTOPYA?

İnsanlık kendi tarihi boyunca daima ileriye gitmenin ve daha iyi bir yaşamı kurmanın peşinde oldu. Bu Bask'taki Los Caballos mağaralarının duvarına resimleri yaptığında da böyleydi, kansere karşı çok büyük ilerlemelerin yaşandığı günümüz Küba'sında da. İnsanın gelecek hayali ümitlidir, coşkuludur, güzele doğrudur...

Ütopya denildiğinde doğal olarak insanın aklına birçok örnek gelebiliyor. Biz bu yazımızda, konuyu biraz daha anlaşılır kılmak için tüm ütopyaları iki grup halinde kısaca ele alacağız. Zira zaten bazen her iki gruba da ait gibi görünenler olsa da ütopyalar çoktan iki ana gruba ayrılmış durumda.

İlk grup "Güneş Ülkesi" örneği etrafında şekillenen, zaman içinde biçimsel olarak değişimlere uğrasa da özü hep aynı kalan, herkesin değil de aslında sadece belli bir zümrenin çıkarlarını, mutluluğunu hedef alan ütopyalardır aslında bunların çoğu. Hatta hepsi ilk bakışta herkesin iyiliği için kurgulanmış gibidir. Fakat dikkatli bakınca görülmüyor ki herkes için bilge-kralların ya da yöneticilerin iyiliği savunuluyor. Yani sınıflı toplumun kalıcılığına hizmet eden ve "kutsal devleti" koruyan, insanlığın tamamına hizmet etmeyen, tamamını mutlu kılmayı düşünmeyen "ütopya"lardır.

İkinci grup ise daha çok Thomas More'nın ütopyası etrafında şekillenen, sınıfları, sınırla-

rı, devleti dışlayan toplumun mutluluğunu hedef alan ütopyalardır.

İlk grup ütopyalar tümüyle yeni bir sistem yaratmayı düşünmez. Eski toplumu değiştirmek gibi bir amaçları olduğu söylene de aslında yapılan tek şey sadece mevcut sistemi yeniden organize etmektir. Örneğin Campanella'nın Güneş Ülkesi'nde, aslında mevcut sınıfsal yapıya dokunulmuyor. Orada işçiler hep işçi, askerler hep asker, yöneticiler hep yönetici kalıyor. Dikkatle okunduğunda kurgulanan bir korku devletini de andırıyor. Biz, örgütlenmiş bu sert hiyerarşiyi Hindistan'ın tüyler ürpertici kast sisteminde de görüyoruz. Güneş Ülkesi'nde feodal sistemin olduğu gibi kaldığını ancak yeniden organize edildiğini görüyoruz... Sömürülenler ve asalaklar orada ince bir tülün ardında varlığını sürdürüyorken esas meselenin insanlığı değil düzeni kurtarmak olduğu görülüyor.

Belirtelim ki, burada Tommaso Campanella'nın kişiliği ve niyetiyle ilgili bir yargılamada bulunmuyoruz. Engizisyonun hışmını üzerine çekmiş, işkence görmüş ve katledilmiş bir insan olduğunu da görmezden gelmiyoruz. Şüphesiz ki tasarladığı bu modelle bir çözüm peşindeydi. Bulduğu çözüm, sınıfları ortadan kaldırmak değil; onların ilişkilerini eleştirel bir bakışla yeniden düzenlemektir. Fakat sonuçta o bir din adamıydı ve ondan cenneti bu dünyada yaratması beklenemedi. Sonuçta "Sezar'ın hakkı Sezar'a verilecek"ti! Sezar'ın hakkı mı, işgal ederek yağmaladığı bölgelerden haraç almak! Hristiyanlığın bu yüce öğüdüne karşı çıkmak aklımın ucundan bile geçmedi! Gerçi Güneş Ülkesi'nin yöneticilerinin elinde kılıç yoktu ama elinde kılıç tutan askerleri vardı!!!

Campanella'nın Güneş Ülkesi, Platon'un "Devlet"inden dahi iyi değildi ve eğer uygulama şansı bulsaydı muhtemelen o da Platon'la aynı

kaderi paylaşacaktı. Onun aksine Platon fikirlerini deneme şansı bulmuştu. Bir site(şehir) devleti Platon'u davet ederek tasarladığı "devlet"ini orada denemesini istedi. Büyük bir azimle işe başlayan Platon ve en seçkin öğrencileri 360'lı günlerde -riyayete göre 364. günün gecesinde- gizlice kaçmasalardı 365. günün sabahında onları öldürmek için gelen kent halkının merhametli ellerinde kalacaklardı! Elbette bu örnek, bu ideal filozofun tüm öngörülerinin kötü olduğu anlamına gelmez, zira bir gece vakti arkasına bile bakmadan tüydüğüne göre en azından bir kereliğine bir şeyleri önceden görmüş olmalı!

Şimdi bir anlığına Güneş Ülkesi'nin kurulduğunu hayal edelim. Çok geçmiyor "ülke" insanı bozmaya başlıyor. Çember çember içinde, kastvari yapısı yaşamı tam anlamıyla paramparça etmiş durumda. Çemberlerin arasında sıkışmış kalmış insanlar, soluk, moralsiz ve yorgun. Çünkü yaşamları başkalarınca çoktan planlanmış ve değişime tamamıyla kapalı. Güneş ülkesi hapishaneye dönüşmüş ve artık ceberut bir hal almıştır. İnsanlar zorla fiili ve yapay sosyolojik sınırlara hapsedilmiş berbat bir çıkmazda. Tüm örneklerinde olduğu gibi toplum mühendisliği geri tepmiş ve öfkeli kalabalık isyan etmeyi planlıyor. Bu haliyle ülke, özü itibarıyla Roma'dan farklı değil ve biçime gelince orada da sanıldığı gibi güzel veya alışılmadık veya yeni bir şey bulunmuyor. Özetle Güneş Ülkesi'nin güneşin aydınlığından haberi bile yoktur. Zaman geçti, yüzyıllar sonra Güneş Ülkesi'ni burjuvazi kendine göre yorumladı ve aslında ona yeni bir isim takmaktan çok da fazlasını yapmadı. Bu yeni isim şimdi şehirlerin tüm direklerinde bir gözü ve bir kulağı olan Big Brother'den başkası değildir!

Biçimsel değişiklikler toplumsal sorunları

çözemez. Edebiyat da bu gerçeğe sırtını dönemez. Gerçekler acımasız derecede ısrarcıdır ve ne kadar fazla, boyayla süslü sözlerle üstü kapatılmaya çalışılsa da o kadar derinleşir ve görünür hale gelir. Gerçekten kopan edebiyat onu gözlerden saklayamaz. Tam tersine gerçek onu içi boş fantaziye çevirir. Bugün birçok “ütopyanın” geldiği nokta burasıdır. Sorunların esas nedenleriyle şaka yapamayız. Neden-sonuç ilişkisini yok sayarsanız o kötü nedenin bozuk sonuçlarından birine dönersiniz. Burjuvazi sorunlarını çözmek için binlerce biçimsel değişime imza attı. Nice yollar denedi, kendine dikensiz bir gül bahçesi yaratmak için mevcut sistemi kutsayan yazarlara milyonlarca dolar akıttı, şöhrete ve ödüle boğdu, (örnek Soljenit) onlara kendisi için ütopyalar yazdırttı. Campanella, şüphesiz bunlarla kıyaslanamayacak kadar masum ve dürüst biriydi. Bu ütopyalar önce kitaplara, yazın alanına döküldü fakat gerçek fantastik yazılarla saklanamayacak kadar vahşetle doluydu. Alman burjuvazisi kendi dikensiz gül bahçesi için Hitler’i yaratmıştı, İtalyanlar Mussolini’yi. ABD ise yüz binlerce sivil insanı atom bombasıyla katletmişti hem de iki kentte birden!.. Kendi dikensiz gül bahçesi için dünyanın geriye kalanını kana boğmaktan çekinmedi. Şimdi elinde kana, ölüme doymuş bir dünya ve gülsüz diken dolu bahçecikler var.

Kitaplar, edebiyat yetmeyince, “sinema endüstrisi” de katıldı, hastalıklı bir ruh haliyle bu “ütopyaları” yaratmaya/pazarlamaya girişti. Belki de en meşhuru “Yıldız Savaşları”dır. Öyle ki uzayın her yanı kötü canlılarla dolu ve birkaç iyi adam, barışın, adaletin, huzurun peşinde! Hatta bu uzayda köle taciri ve analitik zekâyâ sahip bazı kurtçuklar, uçan kocaman sinekler bile var! İnsanlık ışık hızında kozmosta cirit atıyor, hiper uzayın altını üstüne getiriyor ama o da ne! Hiper

uzayda bile sınıflar ve emek sömürüsü var! Bunların yapılmasının en önemli nedeni insanlara “buna da şükür” dedirtmektir. Biz, kanser eden havaya, hazır gıdalarla zehirlenmeye, emek sömürüsüne şükretmeliyiz. Peki, ediyor muyuz? İnsanlar aptal değil; dikensiz bir gül bahçesinin olamayacağını ve bu gidişle de geriye bir dünyanın da kalmayacağını görüyorlar.

Şu an daha çok sinema aracılığıyla yürütülen dünya ve uzaydaki geleceği adeta bir korku tüneline çeviren “ütopya”ların ortak noktası Güneş Ülkesi’yle aynı. Tüm sorunların kaynağını “insan doğası”nda görmek. Bunlara göre kötü olan insanlar, yozlaşmış yöneticiler ve işini iyi yapmayan kamu görevlileridir. Bu nedenle de birkaç iyi insanın cesurca çabasıyla kötüler yeniliyor ve sosyal hayat yeniden biçimsel olarak düzenleniyor, örgütleniyor. Sonuçta insanlara verdiğinin hepsi, belli belirsiz kırık bir umut ve bolca geleceğe ve bilime dair korku. İnsanlar sinema salonlarından geçici bir zafer sevinci ama diğer yandan da dizüstü bilgisayarına karşı bir gözü hep tetikte ayrılıyor. Sonra ertesi gün işe gidiyor ve patronunun terminatör ya da psikopat uzaylılardan çok daha kötü biri olduğunu görüyor. Üstelik eviyle işi arasında gördüğü şey, bizi köleleştiren terminatörler ya da önüne geleni öldüren katil uzaylılar değil, yoksulluktur. Eğer bir gün gidecek bir işi olmazsa işte onu bekleyen şeyin eviyle işi arasındaki bu gittikçe büyüyen, artık uçsuz bucaksız bir hal alan ve dünyanın en büyük, en acımasız çölüne dönüşen yoksulluktur. Bunu görüyor, bunu biliyor. İşte tam da bu noktada tırmanıyor tüm o korku ütopyalarının karanlık etkisi.

Diğer yandan gerek yazılı edebiyatta gerekse de görsel sanat alanındaki bu korku “ütopyaları” burjuvazinin nasıl bir gelecek tasavvur ettiğini de

gözler önüne seriyor. Anlaşılan dünyada kendine dikensiz bir gül bahçesi yaratamayacağını anlayınca gözlerini uzaya çevirdi ama bu sadece onun gelecek hayalinin bugünden daha iğrenç olacağını gösteriyor. İnsanlara geleceğin korkunç, çekilmez ve beklenmedik tehlikelerle dolu olduğunu göstermeye çalışarak insanlığı umutsuzluk ve karanlık bir ruh haline sokmaya çalışsa da bunu başaramıyor. Tüm bu çabaya rağmen insanların gördüğü ve anladığı en önemli şey; Bay Burjuvazi'nin gelecekten ödü kopuyor oluşudur..! Bu durumda ve tüm bunlardan dolayı diğer gruptaki ütopyaların önü daha da bir açılmış oluyor.

Paranın ve özel mülkiyetin olmadığı, mutlu eden çalışma koşullarında üretimin ve tüketimin toplumsal ve adil olduğu, sınıfların, yönetenlerin, yönetilenlerin haliyle devletinde anlamsızlaştığı bir ülke, bir ütopya. Doktor, şair, mimar ya da işçi olduğu için değil, sadece insan olduğu için herkesin değerli olduğu bir yer. Thomas More bunu bir ada ülkesi gibi tasarlamıştı. Neredeyse aynı dönemde küçük-Asya'nın en batı ucunda Bedrettin de benzer bir tasarımı yapmaktaydı. Bizler bugün görüyoruz aslında, dünyanın her köşesinde benzer ütopyalar neredeyse tüm halkların bağrından çıkmayı başarmıştır. Ancak bu ideali nasıl gerçek kılacaklarına dair hiçbirinin sağlam ve iç tutarlılığa sahip fikirleri oluşmamıştı.

Kralların, senyörlerin, sultanların, kan emici fabrikatörlerin olmadığı bir ülke bu anlatılamaz derecede güzel bir ütopyaydı, bir güzel cennetti adeta! "Yârin yanağından gayrı"sını paylaşmaya hazır bir toplum! İyi de bu nasıl olacaktı? Fikir güzeldi ama Atlantis kadar ulaşılmazdı. Ama çok geçmedi ki Fransız ütopyik sosyalistleri çıkıp geldiler. Bir yol haritaları olduğunu söylüyorlardı. Açıkçası bir haritaları da vardı ama "Haydi ütopya yolcusu

kalmasın!” diyecek kadar da doğru bir harita değildi: Bu haliyle bu harita sanki ütopya Ararat’ın (Çiyaye Ağrı) arkasında olduğunu söylüyordu ama onun nasıl aşılacağına dair hiçbir önerisi, formülü yoktu. Ayakta ham çarık, kıl çorap, sırtımızda eski bir şal’u şepik o da bin yerinden delik! Şimdi gel de aş bu dağı! Fakat yılmadı ütopyacılar. Emile Zola kendi ütopyası olan “Emek”i yazdı. Ağır sanayinin bel kemiği demir döküm fabrikalarının proletaryanın toplu mülkiyetine veriyor ve anlamlı bir mesaj içeriyordu. Aynı anda Rusya’dan başka büyük bir dev çıkmıştı sahneye, Nasıl Yapmalı’yla Çernişevsky sadece ortak, toplumsal üretim ve bölüşümü örgütlemiyor, romanın kahramanlarıyla “yeni insan”ın da ilk örneklerini yaratıyordu, cesurca! Ama yine de bu büyük insanların hiçbiri Kara Ormandan çıkıp gelen iki sakallı deli insan kadar bir etki yaratamamıştı. Onlar gelmişti ve düşünce dünyasındaki kapalı yolları adeta bir çırpıda açılmıştı.

Bir engel vardı üç yüz yıl boyunca aşılamayan. Defalarca denenmiş defalarca zorlanmıştı. Felsefeciler dünyayı yorumlamakla yetinirken edebiyatçılar gelecek güzel günleri övüp durmuştu ama aslında kimse tam olarak ne yapılacağını bilmiyordu. İşte; Kara ormandan çıkıp gelen o iki sakallı deli ne yapılması gerektiğini gerçekten biliyorlardı. Zaten manifestolarını yayımladıklarında herkes buzun kırıldığını ve yolun açıldığını görmüştü. Dahası o dağı ne aşmamız gerekiyordu ne de etrafından dolanmamız. Tek yapmamız gereken onu devirmektir. “Nasıl?” diye soranlara şöyle cevap veriyorlardı: Temelinden, temelini oyarak; eğer doğru tuğlayı çekersek tüm duvar yıkılır! Birçok insan bunun söylendiği kadar kolay olmayacağını ve bu yüzden de ütopyacıların bunu denemeyeceğini düşünürken Parisli işçiler zoru deneyecek ka-

dar cesur olduklarını gösterdiler ve Komün'ü ilan ettiler. Olmuştu, gerçekten olmuş, kara ormandan gelen bu iki insan haklı çıkmıştı. O dağ devrilmiş, tüm insanlık için "Viva la Commune" demişti Paris'in cesur insanı.

Tabii ki söylemekle yapmak aynı şey değildir. İnsanlık, tarihinin her döneminde bunun bilincindedeydi. Bazı şeyler için cesaret çok önemlidir ama bunun da tek başına yetmeyeceği anlar vardır. Çünkü bilinç de çok önemlidir. Şüphesiz Paris işçisinde bunların ikisi de vardı. Komün'ü çok uzun yaşatamadıklarını biliyoruz. Fakat öldükleriyle kalmadılar ve "diz çökerek yaşamaktansa ayakta ölmeyi" seçen bu insanlar, katledilişlerinden yüz elli yıl sonra bile tarihi yazmaya devam ediyorlar. Bu yanılla, Komün, ütopyayı hayal dünyasından çıkarmış, onu gerçek kılmıştır. Kan içinde boğulması bu gerçeği ortadan kaldırmadı.

Komünist Manifesto ise gerçek bir yol haritası olduğunu gösterdi. Aslında Manifesto ütopyacılığın da zirvesi sayılmalı, çünkü yüzyılların hayalini gerçekleştirebilir kılmişti. O, biçime saplanıp kalmıyor, sorunların sağından solundan dolanmıyor, direkt öze iniyordu. Biçimsel yeniden düzenleme değil, özsel düzenlemeyi hedeflemişti. Onunla zaten değişim görüngüde değil, gerçekteydi, iç şekli. Var olanı yeniden düzenlemiyor, değiştiriyordu. Tüm bunlar da her şeyi bir anda anlaşılır kılıyordu. Zaten çok sürmedi açılan bu yoldan milyonların zaferler içinde geçmesi. Rus işçileri ve yoksul köylüleri, Kübalılar, Vietnamlılar ve diğerleri... "Katı olan her şey buharlaşmıştı". Bu tarihin en anlamlı geçit töreniydi ve hala büyük coşkuyla sürüyor.

Tabii bu alanda yine de çarpışma son hızla sürüyor. Hayli yıpranmış ve etki gücü neredeyse tükenmiş ütopyacılık direniyor. Bunun yaşamda birçok örneğini görebiliyor; misal şu sıralar sık sık

duyulan bir söz var: “Hayaller ve gerçekler!” Oysa, aslında iki farklı şeymiş gibi algılamamızı istedikleri şey bir bütünün kendisidir. Hayal kurmasaydı gemiciler, yelkenleri açamazlardı. Kanserin tedavisini hayal edemeyen onkologlar bunun ilacını bulamayacaklardı. Özgürlüğü hayal etmezsek onun için nasıl dövüşebiliriz? İnsanlığın asırlar ve asırlar boyudur değişmeyen ortak hayali; savaşın, sömürünün, acının yoksulluğun ve sınırların olmadığı herkesin kardeşçe yaşadığı bir dünyadır. Bu hayalin gerçekle bağı yüz elli yıl önce kuruldu. Harita doğru, açık ve anlaşılırdı; sınıflı toplumu onu yaratan maddi koşullarla ele al ve maddi koşulları değiştir!

Sınıflı toplumlarda iki tür ütopya vardır: Ege-menlerin ütopyası (distopyalar) ve yoksul ezilenlerin ütopyası. Bugüne kadar her toplumsal dönemin egemen sınıfı sadece kendi ülkesinde ve sadece kendisi için bir ütopya peşinde olmuştur. İşçi sınıfı ve tüm emekçiler ise kara ormandan gelen o iki insandan beri herkes için tüm dünyayı kapsayan bir ütopya istiyor. Sadece bir ada veya bir toprak parçası değil yer artık dünyanın kendisi ve gelecekte de kozmosun gidebildiğimiz her noktası!

Son demlerini yaşayan burjuva ütopyacılık bu alana akıtılan milyarlarca dolara rağmen can çekiyor. Diğeri ise başlattığı atağı hala sürdürmekte. Yoluna devam ediyor ama ne hayalden vazgeçerek ne de gerçeği yok sayarak. Artık çok daha yeni ve güçlü insanlığın artan çok yönlü ihtiyaçlarının farkında. Dünyanın ve canlı yaşamın mahvedildiğinin farkında. Ağacın yeşil, denizin mavi, göğün berrak, kuşun havada, karıncanın toprakta kalması gerektiğini biliyor. En önemlisi de kendi deneyiminden dersler çıkarmayı sürekli başarıyor olmasıdır. Bu durumun edebiyat alanımıza yeterli

ölçüde yansıtılmadığı şu an, acı bir gerçek olsa da, özellikle internet çağıyla birlikte burjuva basın tekelinin kırılmasıyla yeni yollar da açılmış durumda. Bundan yeterince yararlanmak zaruridir. Fakat bu eserler bir öncekini yineleyerek değil yenileyerek çoğalmalı; çünkü ne More'un ne de Bedrettin'in ütopyası bizi kurtarabilir. Zaten çağımızın ütopyası tüm insanlığı kucaklıyor. Ama bununla da yetinmeyip bir bütün olarak dünyayı ve uzayı da kucaklamalı.

Bitirirken şunu da atlamayalım: Hedefler komün ile birlikte sürekli yeniden ve kapsamlı olarak tanımlanmış olsa da “yeni insan” ve “yeni yaşam” hala daha çok tanımlamaya muhtaç. Yeni insanın yarın değil, bugünden yola çıkmak zorun olduğuna şüphe yok! Bugün yola çıkmış bu yolcu çıkınında hayalden ve bilinçten başka bir şey taşımıyorsa bu bilinci besleyecek olan nedir? Kendine soracağı doğru sorular... Örneğin, yeni yaşamda bizim ütopyamızda, komünist toplumda, kadının yeri nasıl olacak? Bu doğru bir sorudur çünkü bugün kadınların çektiği acılar, toplumun çektiği en büyük acılardan biridir. Doğru soruları çoğaltmak mümkün; örneğin sanatın-edebiyatın yeri ve misyonu ne olacak? Üretimin ve tüketimin kolektif olması tüm sorunları çözecek mi yoksa bu sadece temel sorunu mu çözecek? İnsan yeniden tanımlanacak mı? Çünkü bugünün insan tanımı onun bu ana kadarki tarihi ile yapılmıştır. İnsanın davranış özellikleri değişecek, bu kesin. O halde aşkın tanımı, sevginin tanımı da değişecek mi? Zira “yârin yanağından gayrı” güzel ama orada da ince bir aidiyetlik var. Bizim ütopyamızda insanın insana olan her türlü insani bağlılığı ne çıkarlar ne de aidiyet temellerinde olmalıdır. İnsani bağlar aidiyet temelinde değil, özgürlük ve sorumluluk temelinde kurulur. Zira bu ikisi de bir bütündür; aynı hayal

ve gerçek gibi!..

Elbette bu konuda söylenmesi gereken daha çok söz var. Fakat yürüyüşümüz sürmekte ve bugün eksik kalanı yarın bizden birileri çıkıp söyleyecektir. Buradan “kervan yolda düzülür” manası çıkarılmamalı, zira o kervan düzüleli 150 sene oldu ve en önde de kara ormandan gelen iki sakallı ve coşkulu genç yürüyor!

Önsöz Dergisi, 39.Sayı

TUHAF

Bu budala tantana, bu ömür törpüsü, alelade, ateşten kaçırırçasına tuhaf kararnameler, yasalar, yargılar. Anlıyor insan; devasa kibri, asabiyeti, paranoyayı görüyor, paranoyanın en şaşaalısını. Biri var, biri var, birisi için geri kalan herkes budala!

Anlıyor insan, biliyor. Biz derken biz olunmuyor! Anlamak zor değil “Biz” derken “Biz”i düşünmeyenin sahtekârlığını. Hiç zor değil. Bakın göğsünü yırtıyor “Biz” diye bağıra bağıra. Oysa esasında yalnızca bağırıyor “Beeenn!” diye. “Ben” der bazen insan “Biz” olur; “Biz” der başkası “Ben” olur. Çünkü kelimelerde değil esas anlam söyleyen insanın içindedir...

Konuşuyor öylesine rahat ama güvende değil; bu rahatlık karakter bozukluğundan. Özeleştirisi havasında. Özeleştirisi verdiğini düşündürmek için... “Bir hata yaptık” der ve ekler; örneğin bir kente ihanet ettiğini söyleyebilir. Üstelik rahatça... Çürük domates sattığı anlaşılınca iki büklüm olup renkten renge giren bir manavdan daha rahat. Bir kent ve bir domates! Yani bir gülü kırmakla bir orman yakmanın aynı şey olmaması gibi. Bu olsa olsa kendisi hariç herkesi ahmak yerine koymaktır. Fakat bir yasadır; kendini herkesten akıllı sanan birinin aslında aptalın teki olması. Çünkü sadece böyle biri bu kadar basit davranır. Ve böyle

düşünür. “Biz bu hataları yaptık” soyut bir ifadedir. Her nesnenin ve olgunun bir adı olur. Örneğin; bir bardağı kırmak hatadır. Bir kente ihanetin milyonlarca ihtimali var! Örneklersek: Ormanlarını mı kestirdin, denizini mi doldurdun, en güzel yerlerini üçe beş beslemelerine mi dağıttın, meydanlarını halkına mı yasakladın, parklarına kışla görünümlü AVM mi yaptırmaya kalktın, vs, vs, vs...

Diyor insan, diyor ki; iyi ki varsın Kuzey Rüzgârı! Ne hoş duymak senin sesini. Söylesene yok mu bu tantananın bir sonu? İlla sağır mı olmak gerek? Bay tanrı ve bir yığın yalakası kaymak tadı verdi artık. En iyisi dinlemek sadece senin sesini Kuzey Rüzgârı. Çünkü bu en güzel seçenek.

Tuhaf! İnsan tuhaflığını görüyor. Doktor dert yanıyor hastasına! “Sorma! Sol yanımda bir sızı, bir sızı...” Hasta bakıyor doktorun suratına, yüzünde bir dolu soruyla ancak doktor sormuyor, ha bire anlatıyor. “Hiç unutmam küçükken kızamık olmuşum.” Bu arada hastalar bekliyor uzunca bir kuyrukta ve uzadıkça uzuyor kuyruk sağlık kapısında! Kan tükürüyor öksürürken, orta yaşlı bir kadın, ortasında sıranın. Hademe çıkışıyor ona öfkeyle: “Kirlenmesene yeri kardeşim, daha yeni temizlemiştim!” Doktor karışıyor işe ve uzaktan bağırıyor büyük bir ciddiyetle: “Ne oluyor orada? İki kelime ettirmediniz bana. Bir peçete verin bayana, hanımefendi siz de sıranızı bekleyin ve öksürmeyin öyle kafanıza göre!..” Sonra dönüyor önündeki hastaya: “Benim otomobili değiştireceğim, bunun rengini beğenmedim de...” Üç aylık ömrü kalmış pankreas kanseri hastanın, hepi topu üç ay! Ve dakikalar çalıyor onun kalan kısacık hayatından doktor, hiç utanmadan!..

Tuhaf, ağaçlar çukurlara gömüyor bahçıvanları. Baharda dallarını budayacaklar. Belki bir

çiçek açar, hani solda olanı... Kütahya'nın bilmem ne köyünden, asgari ücretli, evlenememiş parasızlıktan. Ah bir de yaşayabilseydi şu gömüldüğü çukurda!

Küfrediyor trafik lambaları; gelene geçene, özellikle yoksullara. Yol kesip haraç alıyorlar. İnsan deli oluyor bu küfürleri sineye çekenleri gördükçe, fakat fırsatını kolluyorum. Hele bir teki sövsün de bize, bakın nasıl devriliyormuş koca heybetiyle, boylu boyunca, karanlıklara.

Biz de yoksuluz, biz de fakara... Üç yıllıktır ayaklarımızdaki ayakkabılar. İki sene daha giyeriz onları. Hadi, bize de sövün trafik lambaları! Hadi, yolumuzu kesip haraç isteyin! Yapın bunları, yapın ki görsün dünya âlem; nasıl yıkayıp temizliyormuş bunca irini, barut ateşi!..

Bir çocuk şeker yerine ısıyor dinamit lokumunu ve şaşırıyor kimse buna. Öyle ya, ne doğru ki bu imam-hatip memleketinde, bu da yanlış olsun? Ama budala hala aynı inatla davranıyor donmuş gibi. Davranıyor her şey yolundaymış gibi ve istiyor ki inanılsın buna. Ama geçti o yenilmez adam pozları. Düdü başkasına ömür biçmek, bugün çanlar çalıyor kendisi için. Bir de sevmiyor bizi; önceden içten içeydi, şimdi açıktan. Sanki çok da umurumuzdaydı. Yaratamadı ya, mani olduk ya, sağırklar, körler, dilsizler ülkesini yaratamadı ya, şimdi çıldırıyor haykıran yüreklerimiz onları, delirtiyor. Şimdi tekrar güçlü pozunda; dünyanın merkezi, kâinatın kabil-âlimi ve bekanın ustasıymış gibi. Ne güzel şeymiş sevlmemenin böylesi, mutlu ediyor insanı. Boşa yırtıyor boğazını bu eski zaman yobazı. Çaresiz şimdi, çaresiz, ona derin bir çukur açarken 'kapitalizmin mezar kazıcıları' ne 'kubbeler miğfer' oldu ne 'minareler süngü'. Olsa olsa ancak birer mezar taşıdır şimdi. Her tepeye diktirdiği bu acı hilkat garibeleri!..

Sadece onu seveceğiz. Sadece güzel olanı, doğruyu, insanlığın gelecek ülküsünü. Seni değil. Senin gibileri değil adını söylemek istemediğimiz tuhaf şey. Bir nebze bile olsun seni değil, çatlak ayna, dedektif göz, ihbarcı yüz, yılışık resim, saçma spot ve her şeyi bildiğini sanan cahil, ukala, seni değil! O küçümsediğin damlalar dönüştüler sessizce okyanuslara. Şimdi senin için geliyorlar. Sizin için! Kabararak dev dalgalarca, taşarak kıyılardan, üstü köpük azgın ve baş eğmez... Derinlerde tsunami vakti geldi; sular karaya vuracak. O damlalar her parça toprağı kaplayarak... Vaktin varken bağır istediğın kadar. Zaten elinde kalan bir bu. Bağır şimdi bağırabildiğince, ama bil ki nafile, diğeri yaptığın her şey kadar!

Sadece seni seveceğiz mavi gök, kızıl gün, sadece seni insanlığın gelecek tutkusu.

“Çanlar sizin için çalıyor. Çünkü artık ‘yaşam bizden yana!’”

Önsöz Dergisi, 40.Sayı

ÇOCUK KALBİM GENÇ AKLIMLA

Bizim sokağa daha adımızın atar atmaz sizi karşılayacak olan oyun oynayan çocukların birbirine karışmış neşe dolu sesleridir. Bilirsiniz çocuk oyunlarını. Hepsinin bir tek amacı vardır; eğlenmek, hem de sonsuza dek. Sadece gülmek, sadece zevk almak, sadece çocuk olmak; işte oyunun en kısa tanımı. Şüphesiz bu oyunların en güzeli günün son oyunudur. Çünkü birazdan anneleri hepsini eve çağırarak. Çünkü gitmesinler de görelim. Çünkü nasıl olsa o ikna edici söz akıllardadır hep: “Bak! Akşama babana söylerim!” Çünkü babanın ne söyleyeceği de hep akıllardadır: “Çocuğum! Niye annenin sözünü dinlemiyorsun?”

Size bu sokağı uzun uzadıya anlatmayacağım. Size sadece bir arsadan bahsedeceğim. Sokağa girer girmez soldan üçüncü, yeşil boyalı binanın hemen yanındaki o küçük arsadan. Hepi topu üç yüz metrekare olan bu “açık alan” sokaktaki tek “oyun alanı”dır. Fakat boşuna hayal kurmayın; içinde ne elma ağaçları var ne de bir tutam yeşil, tersine tamamen moloz parçalarıyla kaplıdır. Hatta orada bazen kırık bir sandalye eski bir koltuk bulabilirsiniz ama birkaç çiçek asla! Öyle ya burası İstanbul, burada çimenin, çiçeğin ne işi olabilir ki! Ne hadlerineymiş! Zira bu savaşı beton orduları çoktan kazandı, yeşilin son parçaları gün geçtikçe küçülen fidanlıklara ve parklara sığındı.

Çoktan sürgüne yollandı nergisler, çoktan körpe lalenin boynu vuruldu, çoktan ibret olsun diye gülleri astılar meydanlarda. Şimdi birkaç erguvan kalmış onlar da boğaz sırtlarındaki köşklerin bahçelerinde hapistir. Tıpkı pencerelerdeki saksılara ayaklarından zincirlenen begonyalar gibi. Ne sandınız insanın iliğini sömürenler ormanlara mı acıyacaktı? Hem umut vermez mi bunca yeşil, onca ağaç, şunca çiçek insana. Umut vermez mi ulu bir çınar bize, yani, umut verdikleri için de vuruluyor mu genç fidanların boynu. İşte bu yüzden bu arsada da ne bir tutam çimen var ne de çiçek. Zaten onun kaderi çoktan yazıldı; yakında oraya bir bina dikilir ve eminim çevre bilincini göstermek için yeşile de boyanır. Sonuçta herkes oraya yüz yıllarca yaşasın diye bir çınar fidanının dikilmeyeceğini biliyor!

Bütün bunlara rağmen bu arsa, bu sokağın çocukları için özel bir yerdir. Çünkü orada toplanabiliyor, çünkü oraya üç tekerlekli bisikletlerini park edebiliyor, çünkü orada kırık kaldırım taşlarına oturarak ucuz ve sağlıksız meyve sularını içebiliyorlar. Hatta orayı haftada bir ya da iki kez komşu sokağın çocuklarına karşı savunabiliyorlar. Şimdiye kadar da bu “arsa muharebelerinde” ne saçlar çekildi ne yüzler tırmalandı ne kollar bacaklar ısırılmadı ki! Her defasında yan sokaktan gelen “işgal kuvvetleri” başarıyla geri püskürtüldü. Hatta bir defasında da çok daha büyük bir tehlikeyi bertaraf etmeyi bile başardılar.

Bir gün kapalı kasa bir kamyon oraya park etmişti. Onlar için bu kamyon yan sokaktan gelen “işgalci kavimlerden” daha tehlikeliydi. Öyle ya, koskoca kamyon ne saçını çekebilirsin ne de bacağını, kolunu ısırabilirsiniz. Fakat onlar pes etmedi ve her biri eline paslı bir çivi aldı. Ondan sonrası; o paslı çivilerin her biri ellerinde paslı bir fırçaya,

onların her biri bir "Picasso"ya ve kamyonun her santimi de bir tuvale dönüştü. Kaşı dizinde, kulağı sırtında insanlar çizdiler, yer çekimine meydan okuyan evler... Hatta perspektife yeni bir boyut kattılar; ağaçlar çizdiler ve en uzaktaki ağaç bile en yakındaki binalardan büyüktü! Lakin bilinmedi bu dehaların değerleri. Kamyon sahibinin sinir krizi geçirmesinin ve ana babalarca çekilen kulakların gölgesinde kaldı bu sanatsal yorum yeteneği! İşte o günden beridir, o arsaya park edebilen tek ulaşım aracı üç tekerlekli, önden çekişli, rengârenk bisikletler oldu.

Peki, bu moloz kaplı alan, bu küçük yer, bu çocuklar için neden böylesine önemli? Bunu onların engin hayal dünyasına sormak lazım. Gerçi oradan gelen cevabı anlatmaya hangi kâğıt ve hangi insan ömrü yetebilir ki? Ben de bu yüzden size ihtimaller şeklinde, belki de diyerek birkaç neden sayabilirim. Belki de orası her şeye rağmen siyah ziftli sokaklardan daha iyi olduğu için. Belki de orada oyunları birkaç saniyede bir arabalar tarafından bölünmediği için. Belki de bu beton denizinin içindeki tek boş alan olduğu için. Belki de bunların hepsi yüzünden, bu arsa bir tutam çimene yuva olamasa da yine de çocuk oyunlarının son sığınağı olduğu için.

Peki, bunları anlatan kim? Ben şu an ne bir çocuğum ne de bir yetişkin. Çünkü on dört yaşımdayım. Ciddi bir konuda konuştuğunuzda, beni "çocuk" sayarsınız, çocuklarla ilgili konuştuğunuzda da "yetişkin". Yani bu bir çeşit sosyal Arafta bırakılmaktır. Hani şimdi derdim ki; hele bir on beşime gireyim de siz görürsünüz, ama biliyorum bu kanunlar nezdinde on sekiz, annemin nezdinde de iki bin altı yüz altmış altı yaşına kadar sürecek!

Aslında amacım ne bu çocukları ne de bu

sokağı anlatmaktır. Sadece yoksul ana babalarımızın çocuklarına sunabildiği tek “oyun alanı”nın burası olduğunu söylemekti. Çünkü gerçekler filmlerdekine hiç mi hiç benzemiyor. Bizim şehirlerimizde çocukların koşup oynayabileceği parklar bahçeler yok. Hatta senede bir götürüldükleri parklarda bile çimlere basmaları yasak! Sanırım yeşile dokunurlarsa yeşili seveceklerini, severlerse koruyacaklarını düşünüyorlar. O zaman onca ormanı, bunca fidanı, şunca yeşilin bin bir türünü nasıl yok edebilirler ki? Fakat siz aldırmayın bana çünkü “nasıl olsa ben daha çocuk”um. Siz büyüksünüz ya, daha iyi bilirsiniz. Ama bana öyle geliyor ki siz büyükler onca ormanı, ağacı, kuşu ve çiçeği korusaydınız şimdi bu çocuklar bu moloz yığınıyla yetinmek zorunda kalmazdı.

Ben orta sondayım, babam iplik fabrikasında, annem ise bir markette çalışıyor. Hani dizi filmlerde ciplere binen şirket, fabrika sahibi insanlar var ya, hani zengin semtlerdeki malikânelerde oturanlar, hani canı sıkıldığında tekneleriyle tura çıkanlar; işte onların fabrikalarında çalışıyor bizim semtte oturanların çoğu. Dizilerde herkes zengin, herkes mutlu ama gerçekte durum tam tersi. Ama dedim ya; sonuçta ben bir çocuğum, siz aldırmanın bana, hem baksanıza konudan konuya da atıyorum. Ne yapalım bir çocuğun anlatısı da böyle olur. Siz de deneyin bırakın boşlukları başkaları doldursun.

LİSTELER

Adınızı sordular erkende, şafakta, gecede; karanlıkta adınızı sordular zorba baskınlarla. Sordular; kıyılarımızdan dört mevsim ırmaklar akıp akıp giderken. Sordular; üç adım ötemizde dalgalanan uzak resmi binalarda çekili duran uzak el resmi bayraklar adına. Baktık akıp akıp gidenlere ve dedik ki: “Irmaklar akar gider.”

Anlamadılar ama anlamadığımızı düşünerek adınızı sormaya devam ettiler. Oysa anlamıştık ve anladığımızı anlasınlar diye tekrar ettik: “Irmaklar işte, hiç durur mu hep akar gider!”

Gene anlamadılar ve bize “Nehirleri, derele-ri sormuyoruz, fotoğraflardakileri soruyoruz.” dediler. Biz de: “Tamam, işte biz de bu yüzden size ırmakları, akıp akıp gidene söyledik!” dedik.

Fakat gene anlamadılar ve her zamanki gibi tehditlere başladılar: “Savcı Bey soruyor.” dediler. Üç adım ötemizdeki uzak, resmi binalarda çekili duran uzak, resmi bayrakların savcısıydı bu, elinin altında binlerce silahlı adamla, zindanla, top- la, tankla ve celladın baltasıyla savcı beydi bu, ama korkmadık ve dedik ki: “Gidin söyleyin uzak ve resmi binaların savcısına, ırmaklar akar gider!” Bağırıldılar, parmak salladılar sinirle, ölümdü parmaklarının ucundaki, “mezar” dediler. “Ağır ceza reisi” dediler. “Üç kıtada oynatanlarınız” dediler. Anladınız mı biz kim miyiz lan?! Şimdi söyleyin kim

bu fotoğraftakiler?” Neden hep bar bar bağırın budalalar çok güçlü olduğunu sanır ki, diye soraçağımız kadar çok bağırarak sordular... Sonuçta biz bu cevabı sırf inadımızdan vermiyorduk ki, sırf inadımızdan versek bile haklıyken. Korkmadan yine aynı cevabı verdik cellada, zulme ve ağır ceza reisine ve savcı beye ve hepsine. Fotoğraftakilerin adı Murat'tır, Aras'tır, Dicle'dir, Fırat'tır, Kızılırmak'tır, akıp akıp giden sudur ve akıp akıp giden su değil hayattır!”

Güneşin doğuşunu anlamadılar, bu bebenin gülüşünü anlamadılar, bir annenin gözyaşını anlamadılar, insanın boyun eğmeyişini anlamadılar ve hiç mi hiç anlamadılar nehirlerin akışını. Vatan vatan deniyor, meçhul bir harita o vatan, kendileri faili o meçhulün. Dilde bir cihan padişahlığı ama tarihin sarı sayfalarında donup kalmış yenik orduların taş köprülerdeki ayak izleri! Hani dikkatini çekmiyor mu kimsenin; uzun uzun anlatılırken Viyana önlerine gidişin öyküsü neden üç satırla anlatılmış o gidişin dönüşü?.. Hangi yenik ordu gittiğinden daha hızlı dönmemiş ki!... İşte bu yüzden böyle bağırıp çağırmaları, işte bu yüzden akıp akıp gidene düşmanlıkları... O taş köprülerde ayak izimiz yok bizim ama harcında terimiz var. Yani siz gittiğinizde de döndüğünüzde de biz buradaydık ve şahittik her şeye. Tanıyoruz seni bin yıllık yenilgi!.. Çünkü biz gelip geçenler değil, o taş köprüleri kuranlarz...

İçlerinden en rütbelisi bir bulutu işaret ederek sordu: “Peki bu nedir?” Dedik: “O yağmurdur.”, “Saçmalamayın, o bir bulut. İnadına mı yapıyorsunuz?”. Cevap verdik: “Biz onu yağmur olduğu halinden biliyoruz!”, “Ya şu yaprakları sallayan rüzgâr, ona ne diyeceksiniz?” Dedik: “Görmüyor musunuz o bir fırtına!” Eğildi yerden bir çakıl taşı aldı ve “Buluta yağmur, rüzgâra fırtına diyorsu-

nuz o halde bu da olsa olsa bir dağdır!” Kendinden emin bizi ve dilimizi çözmüşçesine baktı gözlerimize. Dedik. “Hayır, o elinde tuttuğun bir dağ değil, o özgürlüktür!” Öfkeyle yere fırlattı elindeki o çakıl taşını. Oysa bilmiyordu ki o çakıl taşı bir zamanlar öfkeyle atılmıştı köleci Asur ordularına ve bilmiyordu o taş bir zamanlar Atinalı paralı askerlere atılmıştı ve bir zamanlar “Büyük” İskender’e ve sonra bir zamanlar Moğol istilacıların ve Roma lejyonlarına ve yedi asırdır da kendilerine... O çakıl taşı hakkında o subay hiçbir şey bilmiyordu. Nerden bilecekti o çakıl taşıyla işgalciler arasındaki asırlardır aralıksız süren savaşı ve taşın hep kazandığını ve sıra sıra tükenirken işgalcilerin tamamı taşın bir zerre bile küçülmediğini ve hiç yenilmediğini. Denenmiş ispatlanmış bir gerçektir bu; çakıl taşı burada, İskender’i gören oldu mu?.. Dahası da var; sadece anlamamak değil sorunları, yanlış da görüyorlar; bulutu bulut, rüzgârı rüzgâr, çakıl taşını da çakıl taşı sanıyorlar. Ne kopacak fırtınadan haberleri var ne de başlarını yaracak çakıl taşından. Sadece bir fotoğrafa bakıp bağırıyorlar: “Kim bunlar!” Nehirlere bakıp da nehirleri soranlara gel de anlat nehirleri...

Bir soru soruyorlar ve vereceğimiz cevabı değil, istedikleri cevabı vereceğimizi sanıyorlar. Fakat bazı cevapların ihanet koktuğunu ve ihanetin de insanın kalbini tükettiğini biliyoruz. Bizden buluta bulut, rüzgâra rüzgâr, çakıl taşına da çakıl taşı dememizi istiyorlar. Yani onlarla aynı dili konuşmamızı, aynı umutsuz ve kör kelimeleri, aynı sağır ve duygusuz kelimeleri, aynı lal ve hain kelimeleri... Çünkü kendinizi unutarak onlara dönüşmemizi istiyorlar. İşte bu yüzden bulut yağmurdur, rüzgâr fırtına, çakıl taşı da özgürlük. İşte bu yüzden o fotoğraftakiler nehir, işte bu yüzden başlayacak sağanak, patlayacak fırtına ve öfkeyle

fırlatılacak çakıl taşı...

Hala soruyorlar ve inatla aynı cevabı veriyoruz. Hala üç adım ötemizdeki uzak resmi binalara çekilir duran uzak el bayraklara, onun savcısına, zindanına, üstümüze yağdırılan bombalara, göğsümüze sıkılan kurşunlara, hala kanlı zindan duvarlarına aynı cevabı veriyoruz. "Nehirler akıp akıp gidiyor. Durdurun da görelim." Fakat anlamıyorlar. Nasıl anlasınlar ki, diri değil niza meselesi!..

YA DA LİSTELER

Zamanın bir yerinde dağın üç çocuğu olmuş. Ceylan süt getirmiş, keklik yumurta, sincap ceviz, aslan korumuş, tilki gizli geçitleri göstermiş; ayı sabrı öğretmiş, tavşan koşmayı, kartal uzakları görmeyi, kırlangıç paylaşmayı.

Zamanın bir yerinde büyümüş dağın üç çocuğu. En büyükleri dağda yaşayanları vuran avcılar dağdan kovmak gerektiğini söyleyince ortanca onu hemen desteklemiş ama en küçük kardeş demiş ki: "Avcılarla konuşsak daha iyi, onlara diyelim ki, koca dağ hepimize yeter, kardeş kardeş bir arada yaşayalım." Oysa avcılar ona süt getiren ceylanları öldürüyormuş, onu eğiten aslanları, oysa avcılar ona yumurta getiren keklikleri öldürüyormuş, ona koşmayı öğreten tavşanları, oysa avcılar ceviz getiren sincapları öldürüyormuş. Sabrı öğreten ayıdır... Oysa avcılar yaşayan herkesi öldürüyormuş.

Büyük ve ortanca kardeşler başlamış savaşmaya ve dağda yaşayan diğer canlıların da yardımıyla dağ avcılara dar edilmiş. Avcılar bakmış avcıyken av oldular gidip küçük kardeşle konuşmuşlar: "Senin kardeşlerinin yolu yol değil, üç beş avcı vurmakla avcılarının sonu mu gelir. Biz de avcı çok! Biz de her çocuk avcı doğar. Bak, sen akıllı bir insansın, bize yardım et, biz de sana yardım

edelim. Sana tüfek veririz, dürbünlüsünden hem de. Hem de para veririz hem de arka çıkarız, kimse karşında duramaz hem de hem de hem de...” Bakmışlar küçük kardeşin niyeti var, bakmışlar gözleminde şimdiden hain bir sırıtış bir kapkara bakış, bakmışlar ruhu pis bu adamın, demişler düşün. “Dürbünlü tüfek elindeyse vurduğunun postu ayağının altındadır, ceylanın ki sırtında, aslanın ki duvarda, midende keklik eti, cebinde paran ve kimse duramıyor karşında!” Küçük kardeş cebinde parayla hayal etmiş kendini, elinde dürbünlü tüfekte, sırtında ceylan derisiyle, midesinde keklik etiyle. “Bu rüya gibi bir hayat be!” demiş ve ele vermiş kardeşlerini.

Avcılar onun sayesinde iki kardeşi pusuya düşürmüş ve büyük kardeş oracıkta ölürken ortancası yaralı da olsa kaçmış ve kendini kurtarmış. Yaralarını ceylanlar sarmış, kuşlar gözyaşlarıyla merhem olmuş, aslan başucunda beklemiş ve çok geçmeden iyileşmiş ortanca kardeş.

Şimdi avcılar ondan korkuyor ama Azrail'den daha çok. O azametli avcılar sine sine dolaşıyorlar. Çünkü gece gündüz kuytu ve açık meydan demeden ölüm buluyor onları. Kimini bir kurşun seriyor yere, kimini bir ayı pençesi. Yılanın zehirlediği de var, aslanın boğduğu da kartalın parçaladığı da...

Küçük kardeş mi? O sanıyordu ki yaptığından kimsenin haberi olmayacak. Ama bir sabah ceylan süt getirdi, zehirliydi. Ama bir sabah keklik yumurta getirdi, ağuluydu. Ama bir sabah sincap ceviz getirdi, yılanın ısırıldığı... Aslan bekledi geçtiği yolda, jilet gibi pençeleriyle ayı, kurt ve iğnesinden zehir damlayan akrep ve kartal ve toprakta karınca ve gökte yıldız ve en beteri dağın kendisi...

Çünkü dağın yasası bu; kardeşini sırtından vurana, yani haini vurur bu dağın yasası, alınının ortasından.

VEYAHUT DA LİSTELER

İhanetin listeleri var renk renk; grisi, yeşili, kırmızısı. Kimisi milyonluk kimisi yüz binlik!.. Yani ne kadar çok alçalırsan o kadar çok para!!! İnsanlık tarihinde beş kuruşluk itibarı yoktur ihanetin ve ihbarcılığın. Karşılığında aynı insanlık bir kez olsun değer biçmemiştir insan onuruna ve asla da biçmeyecektir. Fakat bugün insan satmanın, ihbarcılığın resmi tarifeleri var... Övündükleri bu olsa gerek!!!

Önsöz Dergisi, 42.Sayı

* Niza: çatışma, çelişki, zıtlık.

Ne zor bilir misiniz bir çocuğun inanmadığı sözleri bağırması? Bağırdık korkutulmuşluklarla dolu seslerimizle. Oysa çocuk da olsak yine de anlamıştık “andımız” diye, “ne mutlu” diye, “küçüklerimizi sevmek” diye bir şeyler yoktu; biz sadece bağırdık. Ve çekilirken göndere bize ne! “Korkma sönmez” söner mi sönmez mi diye hiç düşünmeden (belki de bundan bize ne diyerek) zorla “rahat” zorla “hazır” olduk ve bağırdık!.. Oysa biz aslında hep susmuştuk.

